

Utrikesdepartementet

Avd: _____

P

Grupp: _____

2

Mål: _____

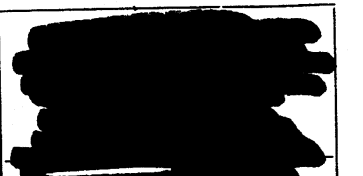
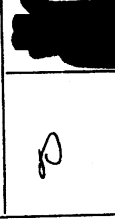
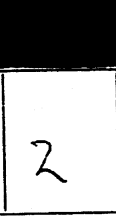
Eu¹

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1984.04.01 ~ 1984.07.05

86.

UTRIKESDEPARTEMENTET VW	Ärende:			
Kopia till: Kabs Polch Pol 1 XXXX UFD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)			

AMBASSADEN LONDON 1984-04-02

inli 175 aag **POL**

UD STOCKHOLM FOER KABINETTSSEKRETERAREN

RE DITT HANDBREV 84-03-20 I WALLENBERG-AERENDET

MED LARS-AAKE NILSSON HAR JAG OEVERVAEGT DET FOERSLAG SOM GUY VON DARDEL FRAMFOERT OM TILLSAETTANDET AV EN SAERSKILD ARBETSGRUPP I DEPARTEMENTET BESTAAENDE AV TIDIGARE WALLENBERG-HANDLAEGGARE.

VI VILL I SAMMANHANGET ERINRA OM ATT OLE JOEDAHL AAREN 1979 TILL 1982 PAA JUSTITIEKANSLERNS UPPDRAG GJORDE 4EN MYCKET NOGGRANN GENOMGAANG AV WALLENBERG-DOSSIERN. HAN SAMRAADDE DAERVID FORTLOEPANDE OCH NAERA MED NILSSON OCH MIG. VI KAN INTE FRAAN DISKUSSIONERNA MED JOEDAHL DRA OSS TILL MINNES ATT HAN SKULLE HA ANSETT ANNAT AEN ATT UNDERSOEKNINGSARBETET FRAAN 1950-TALETS BOERJAN BEDRIVITS MED STOERSTA TAENKBARA ENERGI OCH ATT ALLA SPAAR FOELJTS UPP. MED TANKE PAA ATT JOEDAHL'S GENOMGAANG UTFOERTS SAA NYLIGEN, HAR VI SVAART TRO ATT DEN TILLTAENKTA ARBETSGRUPPEN SAKLIGT SETT SKULLE FYLLA NAAGOT SYFTE.

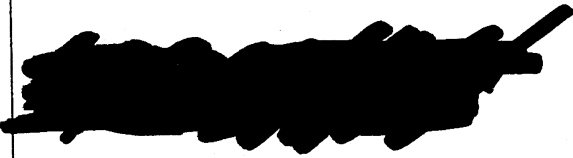
I DEPARTEMENTET FINNS REDAN WILHELM CARLGREN, SOM HAR EN MYCKET GOD OEVERBLICK OEVER DOSSIERN. SVEN JULIN HAR SNABBT

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
Kopia till: Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) - 2 -		

FOERVAERVAT KUNSKAPER I AERENDET. DET TORDE VARA TILLFYLLEST FOER RAOUL WALLENBERGS FAMILJ ATT I STOCKHOLM KUNNA SAMRAADA MED DESSA BAADA. BLAND UTLANDSSTATIONERADE TJAENSTEMAEN TROR JAG ENDAST ATT JAN LUNDAVIK SAMT SVEN HIRDMAN, FOERUTOM NILSSON OCH MIG SJAELV, HAR VIDARE KUNSKAPER I WALLENBERG-AERENDET.

MED TANKE PAA NILSSONS KOMMANDE STATIONERING BOER HA I VILKET FALL INTE IFRAAGAKOMMA FOER EN ARBETSGRUPP AV ANTYTT SLAG. UPPSAETTANDET AV EN ARBETSGRUPP MAASTE FOERUTSAETTTAS FOERR ELLER SENARE BLI KAENT FOR SVENSKA MASSMEDIA. EN FOELJD HAERAV BLIR I SIN TUR AEVEN ATT INVERKAN PAA DE BILATERALA RELATIONERNA TILL SOVJETUNIONEN MAASTE BEAKTAS. SAMANTAGET HAR JAG SVAART ATT SE ATT EN ARBETSGRUPP SKULLE KUNNA FOERA ARBETET TILL FOER-MAAN FOER RAOUL WALLENBERG FRAMAAT. EN HELT ANNAN SAK AER ATT DE TJAENSTEMAEN SOM HAER NAEMNTS, LIKSOM JAG SHAELV, GIVETVIS STAENDIGT AER BEREDDA ATT BISTAA DEPARTEMENTET, SAMT ATT I GOERLIGASTE MAAN SOEKA SVARA PAA FRAAAGOR FRAAN RAOUL WALLENBERGS FAMILJ.

LEIFLAND

SVERIGES AMBASSAD

1984-03-28

TEL AVIV

Pol I

Ambassadrådet Kiesow

Kopia till:

UTRIKESDEPARTEMENTET

Julin (pt Athen)

Kiesow, Vientiane

aa/12

INKOM UD		
1984-09-2		
AVD.	GR.	MÅL.
0	2	ku ²

Raoul Wallenberg-manifestationer i Israel
(1 bil.)

Broder,

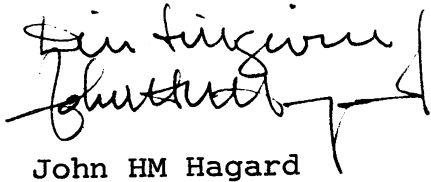
Häromdagen visades i TV den timslånga kanadensiska filmen om Raoul Wallenberg, i vilken också Du krediteras i slutet av rullen. Enligt den i Haifa aktive Reuben Rose, hade man bland intresserade där främst reagerat mot att Sverige inte använde U 137 som utbytesobjekt. Vid ett besök på ambassaden idag framförde han förslag om intensifierad jakt i Sverige på en sovjetisk "mullvad" som skulle, när han grips, kunna användas i samma syfte. Jag förklarade att våra säkerhetsvårdande myndigheter fortlöpande bedriver verksamhet i syfte att stärka också vår inre säkerhet, men att det i en rättststat inte kan skapas klappjakt i de syften som föresvävar Rose. Vi skulle ju då förfalla till metoder, som är avskryvbara i ett demokratiskt parlamentariskt samhälle.

Rose överlämnade en antologi innehållande dikter av huvudsakligen i Israel bosatt judiska poeter med engelska som språk. Volymens sista poem av John Dicks är ett memento om vår landsman.

EXPEDIERA	
sy. kurir	10/4 1984
utl. kurir	10/4 1984
luftpost	10/4 1984
vanl. post	10/4 1984

.../2

I slutet av april medverkar ambassadören i en fackeltändningsceremoni vid det s k Massaa Institutet för nazismens offer och den 26 april skall han närvara vid öppnandet av en utställning om Raoul Wallenberg vid Ben Gurion-universitetet i Beersheva.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'John HM Hagard', with a stylized flourish at the end.

biw

Handbrev Hagard -
Korsow den 28/3 1984

90

JOHN DICKS

RAOUL WALLENBERG 1912 - ?

Does no one heed me
Tapping on the wall
Talking to yesterday's ghosts
Do I exist only
In my old tired tortured mind?
I no longer count the leaden years
When no one comes to speak
It's colder now
Colder than my native land
I just recall
It gets harder
To remember and to see.
The bread is sour today
Hungry fingers snatch
The bent corroded tray
Scraping the stone flagged floor

It was the Jews who needed help
I tried and was some help
So it seemed
Then
Where are they now
Once I heard my gaoler's voice
Whisper through the grille
My son came home
The war is over
My war still goes on
I don't know if I can live
Another frozen night
Why won't they talk to me

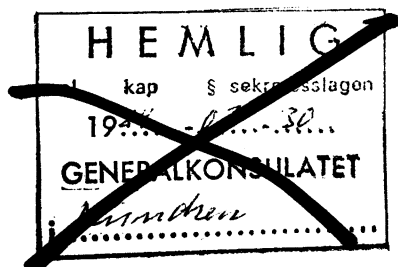
There was sky sun
Girls in Stockholm Paris
Concerts in the midnight parks
Sometimes I hear my mother
"Raoul be nice to people"
I tried
God knows I tried

SVERIGES GENERALKONSULAT

München

1984-03-30

Hon. Julin-Holmquist
84-03-30

Departementssekreteraren
Hans Magnusson
Politiska avdelningen
Utrikesdepartementet

3 ✓

INKOM UD		
1984-04-3		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	EU

lc
Hemligt

Raoul Wallenberg-vittne

hbr Julin-Holmquist 1984-03-06

(3 bil.) ✓

(POL)

Broder,

I anslutning till dagens telefonsamtal om Wallenberg-vittnet Karoly Remenyi (R) får jag överlämna hans brev till mig 1984-03-28 samt curriculum vitae rörande hans svärdotter Eva Remenyi.

Som jag nämnde under telefonsamtalet idag reagerade R oväntat bittert när jag förde en skriftlig redogörelse för hans befattning med Raoul Wallenberg-fallet inom AVO på tal. (Jfr citerade hbr som bifogas för "easy reference"). Nu var det, framhöll R, de svenska intressenternas tur att göra något för honom. Han erinrade om sin begäran att få svärdottern anställd i ett svenskt företag i Österrike. En önskan om ekonomiskt vederlag kom till uttryck liksom ett ganska energiskt hot att - för det fall vi inte bistod honom - vända sig till någon tidning som säkert skulle betala bra för Wallenberg-historien.

Som redan nämnts i mitt handbrev till Jan Eliasson 1984-01-25 är R:s tyska primitiv och ibland obegriplig, då han ofta letar efter väsentliga ord eller uttryck. Det var därför välkommet, när han föreslog att han skulle uttrycka sina önskemål i ett brev. Detta kom mig tillhanda idag.

R:s begäran att man från svensk sida arrangerar en anställning av svärdottern i ett svenskt företag i Österrike upprepas i brevet. Han återkommer trots tidigare avslag till tanken att genom svensk förmedling få penningmedel utförda ur Ungern. Han fäster inte på papper hotet att sälja sin Wallenberg-story till en tidning. Nytt är att R framkastar ett förslag om ekonomisk ersättning som ett alternativ.

I syfte att lugna R och vinna tid ringde jag honom efter vårt samtal. Önskan att finna en anställning för svärdottern i Österrike kom genast till uttryck från R:s sida, denna gång med en förklaring: sonen var erbjuden att bli korrespondent i Österrike för sin italienska tidning L' Avenire. Då denna befattning inte för-slog till båda makarnas försörjning, behövde också svärdottern ett arbete hos ett pålitligt - svenskt - företag i Graz, Linz eller Wien. Jag sade R att vi skulle undersöka vilka möjligheter som fanns och bad honom ha tålamod då frågor av detta slag tog tid.

R föreföll avsevärt mera balanserad och resonabel än vid vårt senaste samtal eller i sitt brev. Jag tror att jag lyckades få honom att - åtminstone tills vidare - släppa tanken att sälja sin Wallenberg-story till pressen. Klart var emellertid att han ämnade försöka placera artiklar om sitt förflutna inom AVO etc. i övrigt hos någon tidning då hans ekonomi var mycket svag. R var också tacksam för sitt dagsarvode som han tidigare bromsat.

Det är min tro att R nu håller sig lugn ett tag men att man verkligen måste försöka hjälpa svärdottern med en anställning. R:s förflutna inom det i Ungern ökända AVO indikerar att han knappast kommer att dra sig för att skriva i pressen om Wallenberg och svenskt bristande intresse om vi inte hjälper honom. R har givit vad han har - nu väntar han oroligt på vår motprestation.

*Många hälsningar!
Din tillgång
Bengt Holmquist*
Bengt Holmquist

PS. Kopia av detta brev med bilagor har för ordningens skull sänts till Jan Eliasson med vilken jag först tog upp ärendet (hbr 1984-01-25)

I syfte att lugna R och vinna tid ringde jag honom efter vårt samtal. Önskan att finna en anställning för svärdottern i Österrike kom genast till uttryck från R:s sida, denna gång med en förklaring: sonen var erbjuden att bli korrespondent i Österrike för sin italienska tidning L' Avenire. Då denna befattning inte föreslog till båda makarnas försörjning, behövde också svärdottern ett arbete hos ett pålitligt - svenskt - företag i Graz, Linz eller Wien. Jag sade R att vi skulle undersöka vilka möjligheter som fanns och bad honom ha tålamod då frågor av detta slag tog tid.

R föreföll avsevärt mera balanserad och resonabel än vid vårt senaste samtal eller i sitt brev. Jag tror att jag lyckades få honom att - åtminstone tills vidare - släppa tanken att sälja sin Wallenberg-story till pressen. Klart var emellertid att han ämnade försöka placera artiklar om sitt förflutna inom AVO etc. i övrigt hos någon tidning då hans ekonomi var mycket svag. R var också tacksam för sitt dagsarvode som han tidigare bromsat.

Det är min tro att R nu håller sig lugn ett tag men att man verkligen måste försöka hjälpa svärdottern med en anställning. R:s förflutna inom det i Ungern ökända AVO indikerar att han knappast kommer att dra sig för att skriva i pressen om Wallenberg och svenskt bristande intresse om vi inte hjälper honom. R har givit vad han har - nu väntar han oroligt på vår motprestation.

*Många hälsningar!
Här till dig
Bengt Holmquist*
Bengt Holmquist

PS. Kopia av detta brev med bilagor har för ordningens skull sänts till Jan Eliasson med vilken jag först tog upp ärendet (hbr 1984-01-25)

H. Magnusson d 30/3 1984

mk
30/3

Sehr verehrter Herr Generalkonsul!

Ich habe zur Kenntniss mit größten Bedauern genommen, daß ich auf meinen letzten Bitte gar keinen positiven Antwort bekommen habe. Demgegenüber warten Sie von mir weitere schriftliche Ergänzungen. Zulet haben wir ganz fünf Stunden gesprochen und ich habe mich bemüht alle sehr pünktlich mitzuteilen- abrechnend wichtige Namen, die nur damals bekanntmache, wenn wir vereinbaren können. Ich möchte Sie und durch Sie die Schwedische Regierung beruhigen: Meine Behauptungen sind wahrhaftigen, Sie werden das Gegenteil nie beweisen können! Es führt mich nicht geschäftliche Geist, ich bin nicht einer Greißler und möchte ich Ihnen nicht mit meiner persönlichen Problem auflasten. Wenn wir können nicht übereinkommen, es steht vor mir zwei Lösung: Entweder wende ich mich zu anderen, oder die Geschichte der Wallenberg Angelegenheit bringe ich mit mir im Grab. Es ist so lange Zeit vergangen, daß jeden Tag ein schwerer Zeitverlust ist und der vierzige Jahrestag (1944- 1984) wäre eine ausgezeichnete Gelegenheit eine historische Gerechtigkeit dem Wallenberg zu liefern und die Sinder auf die Angeklagebank zu setzen.

Geehrter Herr Genralkonsul! Meiner Anspruch ist unverändert die Frühere: Helfen Sie meine Schwigertochter bei einem schwedischen Gesellschaft- im Österreich, im Bayern, villeicht im Schweiz- wie Angestellte zu anstellen. Ich bin sicher, daß Sie sich nicht täuschen mit ihr. Ich schicke beilegend ihre Lebensbeschreibung, die- wenn es geht nicht - haben Sie die Güte mir zu zurückschicken. Meine andere Bitte: Helfen Sie meine Bargeld aus Ungarn herausbringen, so, daß ein Freundin meiner Frau bringt das in der Sprechstunde in dem schwedischen Botschaft. Zuletzt Ihre verehrte Kollega, Herr Generalkonsul, gab eine abschlägige Antwort. Nun, ich werfe auf: Wollen Sie mit Finanziellen lösen die Frage? Dann sagen Sie mir, auf wieviele Summe denken und ich sage, ob für mich akzeptabil ist.

Geehrter Herr Generalkonsul! Ich möchte Ihnen sagen, daß so konsequente Haltung darum beweise, weil habe ich mich für freie Welt bemüht tun, meine Existenz, meine Vermögen warf weg und zur Erwidern hat mich die Serien der Enttäuschungen berührt.

Nachdem für mich die Sache ist genug dringend, ich bitte Herr Generalkonsul: Belieben Sie etwas Antwort zu mir baldmöglichst zukommen lassen. Ich bitte gleichzeitig: Für mich die tägliche Konsultationsgeld- laut des Herrn Dolmetchers 200 Mark täglich-und fünfmalige hin und Zurückreise (insgesamt 50 Mark) auf meine Adresse zu übersenden.

Mit dem Ausdruck der vorzüglichen Hochachtung

28 März 1984

Rauert Nasaly

Ich bin am 17 September 1951 in Budapest (Ungarn) geboren.
Mein Vater Dr. Sándor Galambos, schon in Pension, früher
war Vicedirektor in einer Aluminiumgesellschaft. Meine Mut-
ter, auch in Pension, war eine Angestellte. Meiner größerer
Bruder Dr. Géza Galambos ist Forscher und Abteilungsleiter
in einer großen internationalen medizinischen Fabrik.
Meiner kleinerer Bruder László Galambos ist Maschineninge-
nieur in einer Projektfirma.

Ich habe im 1975 die budapester Universität absolviert und
ein Professorendiplom verschafft.

Wegen eines politischen Konflikts mit meinem Mann erhielten
Ungarn und beider alle beiden politische Asylanten-
recht in Italien. Seit 1975 leben wir in Mailand. Mein Mann
ist Angestellter beim Rizzoli Verlag und Journalist bei der
Zeitung "L'Avvenire". Ich arbeitete seit 1975 in einem Büro
und später in einer Schweizer Großhandlung.

Wegen verschiedenen Problemen wie mitteleuropäischer men-
talität Menschen möchten wir in Mitteleuropa oder in
Skandinavien versetzen.

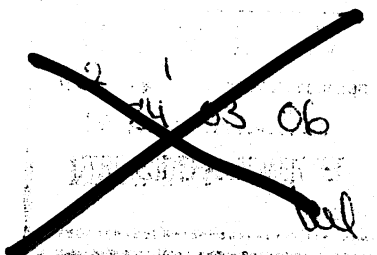
Mailand, 18 Dezember 1983

Eva Remenyi geb. Galambos
Casella postale, 347
20101 Mailand

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen

1984-03-06

Generalkonsul Bengt Holmquist
München

INK.		
D. N:o 6 R		
21 13 1984		
AVD. HP	GR. 80	MÅL.

HEMLIG

Raoul Wallenberg-vittne

Broder,

Du torde vid det här laget ha fått del av Lars-Åke Nilssons telegrafiska uppteckning av samtalen med Károly Reményi. Min egen kommer.

Jag vill med dessa rader be Dig följa upp Reményis något svävande utfästelse att lämna en skriftlig redogörelse för hans befattning med Raoul Wallenberg-fallet inom AVO. En sådan skulle givetvis vara av betydande värde för vår egen uppföljning av vittnes-målet.

Självlys källa!
Den tillgavna
Y. J.

Sven Julin

Tjänsteanteckning:

Talat med R. den 21/3. Han meddelade att han skrivit en redogörelse men krävde bistånd för sin svärdotter - arbete i svenskt företag el. liknande. Han skulle återkomma i veckan med ett brev. *HK*

ml

Arkivexemplar

Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten

1984-04-03

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1856	P	2	Eu ^I

Docent Rolf Karlbom
Skånegatan 35
412 51 GÖTEBORG

(A)

Handlingar i Wallenberg-affären

Med anledning av Er förfrågan om Wallenberg-dokumenten meddelas att enligt departementets anteckningar volymerna 8-49 omfattande tiden t o m 1969-12-31 tillställts Göteborgs Universitetsbibliotek.

Olle Danielsson
Departementssekreterare

LS

Fyller av postexp

Avsänt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

84-04-03

Sign

[Signature]

Kab sekr
Pol chef
Pol /

ORIGINAL
INKOM UD

'84 APR -5 11:34

DNR		
P	2	Eu ^I

TELEX VIA UD RADIO

Pol

SVENSK ATHEN 1984-04-05

ar/ar

CABINET STOCKHOLM

✓ 130. FOER POL 1 FRAAN JULIN ANG. RAOUL WALLENBERG.

KURIRSAENDER MINA KOMMENTARER TILL VON DARDELS BREV OCH FOER-
SLAG TILL SVAR.

DOELLING+

SVENSK ATHEN

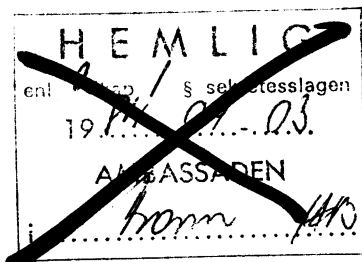
1984-04-05

KL 1223

474+0590A UDSTH S
215646 SWED GR

1984-04-03

Kabinettssekreterare Pierre Schori
Utrikesdepartementet

44✓

INKOM UD		
1984-04--5		
AVD.	GR.	MAL.
p	2	eu

Sen Julli-

HEMLIG

Raoul Wallenberg

Broder,

Förslaget att tillsätta en arbetsgrupp för att gå igenom Wallenberg-ärendet i syfte att se vad som ytterligare kan göras - Ditt handbrev 1984-03-20 - måste uppenbarligen noggrant övervägas. Om det skulle finnas någon rimlig väg eller metod att vinna klarhet som hittills inte prövats, så måste givetvis det snarast ske.

Min egen erfarenhet av Wallenberg-ärendet hänför sig huvudsakligen till de fyra polchefsåren. Under den tiden förekom en hel del aktiviteter i form av vittnesförhör, analyser och framställningar till ryssarna på olika nivåer. Om jag för min del skulle kunna tänka mig någon möjlig ytterligare åtgärd, i ljuset av vad som skedde under dessa år, så hade jag dock rimligtvis föreslagit den redan då. Detta gäller säkerligen även de som mer kontinuerligt arbetade med ärendet - det var under dessa år främst Leif Leifland och Lars-Åke Nilsson.

Jag har därför svårt att tro att en arbetsgrupp med tidigare Wallenberg-handläggare nu skulle kunna tillföra ärendet några nya synpunkter. Närmare till hands skulle då kanske vara att en utestående person, eller arbetsgrupp, fick i uppgift att penetrera ärendet i det avsedda syftet. Faktum är dock att just detta skedde under min tid på politiska avdelningen, då Ole Jödahl under flera års dagligt arbete för justitiekanslerns räkning utomordentlig noggrant gick igenom ärendet. En ny genomgång två år senare, kan knappast väntas ge några nya uppslag.

Din fråga gällde enbart den praktiska nyttan av von Dardels förslag. Efter moget övervägande blir mitt svar, att jag inte tror att en ny genomgång av

det slag som Raoul Wallenberg-föreningen föreslår skulle kunna tjäna någon sådan praktisk nytta. Jag har därvid inte tagit ställning till om det kan tänkas finnas psykologiska eller andra skäl som skulle kunna tala för att ändå göra försöket.

Hälsningar!
Din Tante

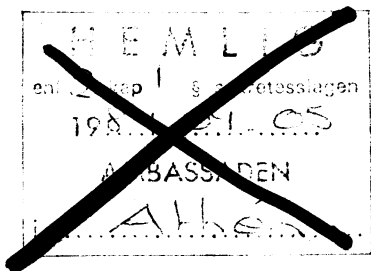
Lennart Eckerberg

Lennart Eckerberg

SVERIGES AMBASSAD

Athén

1984-04-05

Pol/Schori
1984-04-24
hbr t von Dardel

Departementssekreterare Hans Magnusson
Utrikesdepartementet

h

Raoul Wallenberg

(1 bil.)

Broder,

- ./. Närslutet översänder jag texten till ett chiffrertelegram som av praktiska skäl inte kunde sändas härifrån på vanligt vis. Det innehåller såväl mina kommentarer till von Dardels brev till Pierre Schori som ett förslag till svar. Jag föreslår att Du slussar bilagan vidare till Pierre.

Basta hatungai!

Sven Julin

Sven Julin

18 ✓

(Pol)

INKOM UD		
1984-04--9		
AVD.	GR.	MAL.
0	2	Eu I

7) 22 E 11-
Bil. / t. Amb. Athén

1084-04-05

Julia

Magnusson

PRIMO. Enligt min tolkning av von Dardels brev är det ett försök att binda upp oss för handlingslinjen att på något sätt (exempelvis med hjälp av en ubåtsbesättning eller begärlig teknologi) söka köpa antingen Raoul Wallenbergs frihet eller information om hans öde. Det kan vi av uppenbara skäl knappast gå med på. Under secundo återges ett förslag till svar. Det anknyter till de besked som kabinettsekreteraren gav von Dardel och Sonja Sonnenfeld vid sammanträffande 14/3 (jfr min samtalsuppteckning). Budskapet är dels att vi måste handla folkrättsenligt, dels att förslaget är politiskt orealistiskt, von Dardel tycks inte inse att rysk prestige knappast kan köpas. Inom parentes, som fakultativ mening, har jag mot brevets avslutning sagt att underlåtenhetssynder kan ha begåtts på fyrtio-talet. Jag tycker det är på tiden att vi vidgår det. Såvitt jag vet har det inte tidigare gjorts. Som bekant återkommer familjen gärna till detta tema, och det kan vara på tiden att rensa luften. Jag har avhållit mig från att erinra om att vi sökte utväxla Bergling mot Wallenberg utan framgång.

SECUNDO. Tack för Ditt brev den 22 mars 1984. Jag satte värde på tillfället att med Dig och Sonja Sonnenfeld få dryfta vad som kan göras för Din halv-bror, inte minst mot bakgrund av att tidsfaktorn börjar få kritiska dimensioner.

Som Du känner till har jag tillskrivit ett antal tidigare handläggare av den aktuella frågan för att föra efter hur de ser på Ditt förslag att upp-rätta en arbetsgrupp för att i samråd med Raoul Wallenberg-föreningen undersöka vilka ytterligare insatser som kan göras. Jag återkommer härom när jag har erhållit deras svar.

Du anför i Ditt brev att Sverige vid tidigare förhandlingar med Sovjet-unionen aldrig sökt underlätta ett resultat genom att erbjuda eller ställa i utsikt kompensation av något slag; detta som ett utslag av förment moralism. Enligt Din uppfattning skulle denna vår hållning försvaga vår position gentemot Sovjetunionen och förmedla intrycket att vi inte fäster någon större vikt vid Raouls öde.

Vad gäller de av Dig anförda moraliska aspekterna vill jag hänvisa till vad jag sade till Dig och Sonja Sonnenfeld: även när det gäller Raoul måste vårt handlande dikteras av folkrätten. Frågående av folkrättsliga regler skulle

./...

enligt min mening, kunna allvarligt skada såväl vitala allmänna svenska intressen som Raouls sak. För små nationer som Sverige utgör folkrätten ett, visserligen bräckligt, skydd mot övergrepp från andra stater, och den dag vi gör avsteg från den riskerar vi att beträda en väg som kan leda till större övergrepp än t o m den som Raoul har blivit utsatt för.

Å andra sidan behöver folkrättsliga principer inte utesluta medgivanden av materiell art för att nå ett bestämt syfte, i detta fall att få Raoul åter eller, alternativt, att få klarhet om hans öde. Framgång i detta hänseende beror enligt mitt förmenande av att vi förmår den sovjetiska regeringen att fränfalla sin år 1957 lämnade redovisning. Som jag sade vid vårt samtal torde förutsättning härför vara att vi kan framlägga nya fakta av så övertygande, för att inte säga ovedersäglig, art att de tvingar den sovjetiska regeringen att överge sin hittillsvarande ståndpunkt. Jag har svårt att tro att den sovjetiska ledningen skulle kunna förmås att göra den helomvändning det vore tal om med åtföljande internationella prestigeförlust som en följd av ett erbjudande om vissa materiella förmåner. - Med ett omvänt resonemang vill jag ifrågasätta om Sverige besitter någonting som skulle vara tillräckligt begärligt för att förmå Sovjetunionen att skifta position. Sovjetisk prestige är knappast till salu.

Jag är medveten om att ovanstående kan låta negativt och att det skulle kunna tolkas som att vad Du inledningsvis sade i Ditt brev äger giltighet: att vi på UD låter oss styras av Talleyrands famösa princip om vådan av att förivra sig. Så är ingalunda fallet och fakta talar för sig själv. Det finns inget bevis, inget spår, ingen ledtråd som vi inom ramen för våra handlingsmöjligheter inte har tagit fasta på och energiskt följt upp. (Fakultativt: De underlåtenheter som kan ha förekommit för närmare fyrtio år sedan tycker jag att vi kan lämna därhän.) Med de begränsningar som våra reella handlingsmöjligheter uppställer kommer vi att även framledes agera med alla till buds stående medel. Av förståeliga skäl kan jag dock inte nu ta ställning till hypotetiska förhandlingssituationer. Jag är beredd till diskussioner i ljuset av nya fakta.

Jag vill avsluta med att upprepa ännu en sak som jag sade till Dig och Sonja Sonnenfeld, nämligen att regeringen och Raoul Wallenberg-föreningen arbetar för samma mål men att våra handlingsramar skiljer sig något. Huvudsaken är att vi respekterar varandras arbetsmetoder.

Det vore bra om vad jag ovan sagt kunde stanna mellan Dig och mig.

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

1984-04-06

Kabinettssekreteraren Pierre Schori

UTRIKESDEPARTEMENTET

vid PS → 5 juli

ag

36 ✓

INKOM UD		
1984-04--9		
AVD.	GR.	MAL
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu I</i>

HEMLIG ENL SEKRL

Raoul Wallenberg

Hbr Schori-Hirdman 1984-03-20

Broder,

Som jag nämnde under Ditt besök här tror jag att det skulle vara värdefullt om man internt inom UD tillsatte en arbetsgrupp med deltagande av tidigare Wallenberg-handläggare för att söka utvärdera var vi står i våra efterforskningar. Vilka slutsatser kan vi idag dra om hans öde? Bör vi aktivt bedriva efterforskningar i viss riktning eller skall vi i sak betrakta ärendet som avslutat?

Jag vill understryka att det bör vara fråga om en intern utvärdering och inte som Raoul Wallenberg-föreningen tydligen tänkt sig ett avstamp för nya framställningar till ryssarna.

Katsuzo!
Sven H.
Sven Hirdman

be

SVERIGES AMBASSAD

WASHINGTON

1984-04-02

Ex till:

Nina Lagergren
Wallenberg-föreningen *höl*
exp. 1984-04-13/ul

Departementsrådet

Peter Osvald

Pol I

UTRIKESDEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg äras

(1 bil.) ✓

Broder,

Pal 157 ✓

INKOM UD		
1984-04--9		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	<i>ku</i>

Som ambassadens representant deltog jag 30 mars 1984 i en ceremoni i Margate, New Jersey (strax söder om Atlantic City) anordnad av Beth El-församlingen där till Raoul Wallenbergs ära. Drivande kraft bakom arrangemanget var rabbi Aaron Krauss som personligen är mycket engagerad i Wallenbergs öde utan att ha haft direkt kontakt med Wallenberg. Jag talade om svenska regeringens roll i Wallenbergfallet från 1944 framåt. Inbjuden var också rabbi Fredrik Werbell, författare till boken "Lost Hero: The Mystery of Raoul Wallenberg", som höll ett anförande delvis baserat på tankar i boken.

En textad adress som uttrycker tacksamhet för Raoul Wallenbergs modiga insatser i en mörk tid överlämnades till mig för vidarebefordran till Wallenbergs familj. En fotokopia bifogas. Originalen sändes med lämplig lägenhet.

*Den textade adressen
Nina Lagergren
1984-04-12/ul*

Pär Kettis

Pär Kettis

mo

presented

in eternal gratefulness
to

Raoul Wallenberg

whose name shall always be identified
with bravery and kindness for creating
light during history's darkest moment

Margate, New Jersey

March 30, 1984

Congregation Beth El
Second Generation Atlantic County

Rabbi Aaron H. H. Hanes

Elaine H. Hanes

Avsändningsort

Pol 1/ Deps H Magnusson/ee

Ärende

Wallenberg

Datum

1984-04-09

Avd

F

Grupp

2

Mål

Eu-1

POL

Adress

SVENSK BUDAPEST

Text

Från Pol 1, re Wallenberg.

Enl. Wallenbergföreningen skall i artikeln i Magyar Nemzet eller i annan ungersk tidning ha sagts att Wallenbergmonumentet skulle komma att uppsättas på årsdagen av Wallenbergs av Sovjet uppgivna dödsdag. Detta framgår ej av Er rapport, som nämner datumet den 17 januari. Tacksamma Er kommentar samt, om så erfordras, översättning av artikeln.

CABINET

Ifyller av telegramexpeditören

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
HS

KOPIA TILL:

UTRMIN
KABS
POLCH
POL 1

ATGÅRD:

Pol I/H Magnusson/Mal
1984-04-13 ex t:
Julin
J Palmstierna

1984-04-10

P 2 EU I

POL

INKOM UD 1984-04-10

AMBASSADEN BUDAPEST

1984-04-10

UD STOCKHOLM

FOER POL 1

RE WALLENBERG.

DET AER RIKTIGT ATT I ARTIKELN I HISTORIA EJ SAEGES NAAGOT DIREKT OM DATUM FOER ETT EVENTUELLT ISTAANDSAETTANDE AV WALLENBERGMONUMENTET. ANTYDAN OM ATT EN SAADAN AATGAERD KUNDE TAENKAS STOD I EN NOTIS I MAGYAR NEMZET DEN 9 MARS DAER ARTIKELN I HISTORIA OMNAEMNDES. DET TALAS OM LAEMPLIGT DATUM SOM "40TH ANNIVERSARY OF THE DEATH OF WALLENBERG". NATURLIGTVIS KAN DISKUTERAS VAD MAN SKALL ANSE SOM "DOEDSDAG" MEN DEN UNGERSKE JOURNALIST SOM JAG DISKUTERAT ARTIKELN MED HADE TANKAR OM ATT MAN KANSKE MED HAENSYN TILL ARTIKELNS REFERENS JUST TILL FOERSVINNANDET DEN 17 JANUARI AVSAAG ATT ANSE DOEDSDAGEN VARA DEN DAG WALLENBERG VETERLIGEN SENAST SAAGS VID LIV I UNGERN. MEN ARTIKELFOERFATTAREN KAN AV MISSTAG HA SKRIVIT "DOED" MEN MENAT "FOERSVINNANDE".

UPPENBARLIGEN AER BLOTТА TANKEN ATT ANSE 17 JANUARI SOM DOEDSDAG GENERANDE FOER SOVJETUNIONEN SOM JU LABORERAR MED ANNAN KRONOLOGI I DETTA AERENDE. SOM JAG FRAMHOELL I VAAR 47 AER JAG TILLS VIDARE EJ BOEJD TRO ATT EN SAADAN MANIFESTATION SOM DEN ANTYDDA SKULLE KUNNA SKE. BELYSANDE AER DEN SOVJETISKA AMBASSADENS REAKTION MOT ARTIKELN I HISTORIA SOM VISSERLIGEN EJ FOEREFALLER HA ACCEPTERATS AV UNGERSKA CENTRAKKOMMITTEN ENLIGT HITILLSVARANDE UPPGIFTER.

SVERIGES AMBASSAD

DAMASKUS

4-04-06

Pol I / Sven Julem

När en förmyndig

alla blivit i -

Usant med som

fin i den värd

inettsssekreteraren

rre Schori

skrivaren och

som bla

IKESDEPARTEMENTET

UM:s kansli/Anderman, sor

1984-04-19

Orig t Pol I

Kopia t kabs

44V r. Dahl 44V

IKOM UD

1984-04-10

AVD.	GR.	MAL.
P	2	eu I

Raoul Wallenberg

Hbr Schori-Berg 1984-03-20

Broder,

Sedan flera år har en särskild handläggare på UD ägnat sig åt efterforskningarna av Wallenberg. Under den tid jag var chef för Pol I hade både jag själv och handläggaren i olika omgångar kontakter med de tjänstemän i vår förvaltning - både ute och hemma - som tidigare ägnade sig åt frågan, och jag föreställer mig att liknande kontakter fortfarande kontinuerligt äger rum. Att upprätta en särskild arbetsgrupp bestående av dessa tjänstemän för att studera ärendet kan dock kanske snarast riskera att verka komplicerande. Eftersom de flesta tidigare handläggare är utspridda över världen skulle det bli mycket omständligt att över huvud taget få till stånd ett möte med en dylik grupp, något som kunde försinka uppföljning av eventuella nya spår.

Jag kan emellertid se en fördel i att samla de tidigare handläggare som vid ett visst tillfälle kan befinna sig i Stockholm för en "brain-storming". Nya idéer och uppslag kan då komma fram utan att man behöver ha den byråkratiska tågordning som torde bli följden av en regelrätt "arbetsgrupp".

Göran Berg
Göran Berg

ic

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:	
HS	[REDACTED]	
Kopia till:	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)	
Kabs	[REDACTED]	
Polch	[REDACTED]	
Pol 1	P	2
Utr	EU	

AMBASSADEN WARSZAWA 1984-04-11

UD STOCKHOLM

[REDACTED] FOER POLCHEFEN

Udd. sc
90-1-13
Hugner/er

POL

RE RAOUL WALLENBERG

P R I M O : EN HAER BOSATT SVENSK STUDERANDE VID NAMN KATRIN BJUHR, SOM BL A UNDERVISAR MINA BARN I SVENSKA OCH SOM VI DAER-FOER KAENNER VAEL, OEVERLAEMNADE IDAG ONSDAG VID BESOEK PAA AMBASSADEN ETT MASKINSKRIVET BREV PAA POLSKA UTAN NAMNUNDERSKRIFT. TEXTEN AATERGES UNDER SECUNDO I VAAR EGEN OEVERSAETT-NING TILL SVENSKA. BJUHR OEVERLAEMNADE SAMTIDIGT ETT HANDSKRIVET "INTYG" PAA POLSKA FRAAN EN PRAEST I STADEN PIOTRKOW TRYBUNALSKI SYDVAEST OM WARSZAWA. PRAESTEN AER FADER JOZEF KOZLOWSKI I JESUITKYRKAN PAA ULICA PIJARSKA 4/00. HANS PAPPER HAR I OEVERSAETTNING FOELJANDE LYDELSE: "HAERMED INTYGAR JAG ATT PERSON A AER EN MAENNISKA MAN KAN HYSA FOERTROENDE FOER. JAG SKRIVER DETTA PAA GRUNDVAL AV DEN KONTAKT JAG SOM SJAELASOERJARE FAATT MED HONOM". DEN I INTYGET NAEMNDE "PERSON A" AER UPPEBARLIGEN FOERFATTAREN TILL BREVET UNDER SECUNDO, MEN VEM DENNE PERSON AER KAENNER VI INTE TILL. LAAT MIG VETA VAD NI VILL ATT VI SKALL GOERA. TILL PIOTRKOW TRYBUNALSKI BILAR MAN PAA NAAGRA TIMMAR, OCH EXEMPELVIS VAAR TOLK MATS STAFFANSSON SKULLE - UTAN ATT DETTA BEHOEVER UPPMAERKSAMMAS AV POLISEN - KUNNA UPPSOEKA PRAESTEN KOZLOWSKI FOER ATT GENOM HONOM FAA KONTAKT MED "PERSON A". EN ANNAN MOEJLIGHET SOM KANSKE

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

- 2 -

LIGGER NAERMARE TILL HANDS AER ATT VI GENOM BJUHR OCH KOZLOWSKI
SOEKER ORDNA ETT SAMMANTRAEFFANDE MED VEDERBOERANDE HAER I
WARSZAWA. MEN VI VILAR PAA HANEN TILLS JAG HOER FRAAN DIG
I SAKEN.

S E C U N D O : ''NAER JAG AAR 1949 BEFANN MIG I ETT SOVJETISKT
LAEGER SAASOM FAANGE FICK VI HOERA TALAS OM ATT EN NY FAANGE
FOERTS TILL OSS. DETTA SKULLE INTE HA VARIT SAA MAERKVAERDIGT
OM DET INTE VORE SAA, ATT DET INTE HADE KOMMIT NAAGRA NYA
FAANGAR TILL VAART LAEGER SEDAN AAR 1946. VAART LAEGER HADE
FOERSTAERKT REGIM. FRAAN LAEGERLEDNINGEN FICK VI HOERA, ATT
HAN (DEN NYE FAANGEN) AER EN STOR AMERIKANSK SPION. EFTER
NAAGRA DAGAR - DAA MAN SAENT IVAEG HONOM FOER ARBETEN - FICK
VI AV HONOM SJAE LVA HOERA, ATT HAN AER SVENSK OCH ATT HAN
ARRESTERATS I UNGERN. OM DETTA SKULLE INTRESSERA ER SAA KAN
NI KONTAKTA MIG GENOM SAMMA KANAL NI FAATT DETTA BREV.

EN OKAEND LAEGERFAANGE.''
SLUTCIT.

THYBERG

V

SVERIGES AMBASSAD

Budapest

1984-04-10

Nr. 58 ✓

1000-1

Pol I/H Magnusson/Mal
1984-04-16 ex t:
Julin
J Palmstierna
N Lagergren, (R Wallen-
bergföreningen)

Utrikesdepartementet

Exp. 1984-04-16 Mal

INX UTRIN. DEPT		
Dnr...../.....		
1984-04-13		
Avd	Gr	Mål
P	2	Eu I

POC

ca/h

Raoul Wallenberg

I anslutning till skr. nr 47 angående Raoul Wallenberg
./. insändes den korta notis vari artikeln om R. Wallenberg
i tidskriften "História" omnämndes. Särskilt sista
stycket i notisen är intressant då skribenten där före-
slår just ett återuppsättande av monumentet.

Vidar Hellners

Vidar Hellners

(102)

The first issue of História publishes a part from the study of János Póttó, that again urges us to settle one of our historical debts. The article in História writes about the sufferings of Pátzay Pál's beautiful Wallenberg statue. This statue was built in honour and in the memory of one of the Hungarian history's open hearted and courageous figures of Raoul Wallenberg, First Secretary of the Swedish Embassy. The name of a street in our capital remembers us his undying merits that he achieved by his actions aimed at the saving of the remaining part of the Jews and later of more than 10 thousand people between July 1944 and January 1945. Contradictory notes inform us about what happened to the statue before 35 years ago. It appears that unknown committers ruined it not long after its unveiling.

Raoul Wallenberg disappeared on January 17, 1945 under obscure circumstances in Hungary somewhere between Budapest and Debrecen. It would be a nice gesture of our historical memory if we could see Pátzay Pál's work, at its original place at the St. István Park, on the 40th anniversary of the death of Wallenberg.

- - -

Avsändningsort

Pol I/H Magnusson/ee

Ärende

Raoul Wallenberg

Adress

SVENSK WARSZAWA

Datum

1984-04-13

Avd

P

Grupp

2

M&I

Eu I

Text

Från polchefen, re Raoul Wallenberg.

Alla spår bör i princip följas upp. I fall som det Du redovisat tänker vi oss normalt en tvåstegsprocess. Denna innebär att Ni på det sätt Ni finner mest lämpligt bör kontakta "A" för att höra hans redogörelse och på basis av denna och hans uppträdande preliminärt bedöma trovärdigheten. Utöver detaljuppgifter om vad som kan ha hänt kring 1949 kan det vara av särskilt intresse att utröna om vittnet under senare tid hört eller läst något om Wallenberg.

Om uppgifterna bedöms vara tillräckligt intressanta får vi sedan överväga att skicka vår Wallenberghandläggare för en mer utförlig intervju i Polen.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Avskickat den

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

1984-04-10

[Bil. + 1 bänd
t. Nina Lagergren
1984-04-19. Magnus]

Kanslirådet Sven Julin

Pol I

UTRIKESDEPARTEMENTET

Bil. hos
Sven Julin

W

POL

436

INKOM UD		
1984-04-16		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	EU

Raoul Wallenberg.
(2 bil.)

Broder,

Från en israel vid namn David Ben Reuven har jag
./. fått bifogade sång om Raoul Wallenberg i text så-
väl som inspelad på kassett. Ena ex'et är för
Nina Lagergren, det andra för UD.

H. Hirdman

Sven Hirdman

be

BH
pg 1 of 1

WALLENBERG

A song-tribute to Raoul Wallenberg - words and music by Ben Reuven

Wallenberg, Wallenberg,
Wallenberg, Wallenberg.....

Can you hear?
Are you there?
Answer, please!
Answer, please!
Raoul.....

A thousand eyes pierce the darkness
Of the Soviet night of shame.
A thousand voices pierce the silence
And cry your name
RAOUL!

We have not forgotten,
We shall not forget,
Until an answer comes
And history pays its debt
To you, Raoul.

Wallenberg, Wallenberg,
Wallenberg, Wallenberg.....

Can you hear?
Are you there?
Answer, please!
Answer, please!
Raoul...

Let this song surge like an ocean,
Breaching the Kremlin walls of silence,
Until the the Soviet leaders
Make known the truth.....

Copyright Ben Reuven, Jerusalem, Israel, April 1984

GOOD TIMES

Limited

P.O. Box 3576, Jerusalem. Phone 02-525353

Publishers of the special newspapers in simplified English, *Good Times*, *Just For You*, *ABC Times*, *Go!*
and of the Arabic-teaching newspapers for schools, *Salamat* and *Jaridati*.

His Excellency,
The Ambassador of Sweden
The Swedish Embassy,
Tel Aviv.

April 4, 1984

Dear Mr. Ambassador,

Following our telephone conversation yeasterday I am happy to send you herewith 3 copies of my new song for Raoul Wallenberg whoch will I hope help the worldwide efforts on his behalf. If you need more copies or a personal performance of the song please let me know.

With best wishes,

Yours very sincerely,
David Ben Reuven

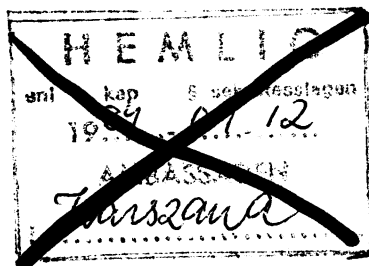
12/1/84 12 2/9

INK. AMB. TEL AVIV		
D. N:o 15/113		
19.84 - 04 - 10		
AVD. 2	GR. 18	MAL. Wetter

SVERIGES AMBASSAD

WARSZAWA

1984-04-12

Ambassadör Jan Eliasson

UTRIKESDEPARTEMENTET

31V ✓

INKOM UD		
1984-04-16		
AVD.	OM	MAL
P	2	Eli I

Wallenberg-ärendet

Broder,

För alla eventualiteter sänder jag Dig härmed de båda meddelande som vi idag mottagit och varom jag inrapporterat i särskild ordning. Våra översättningar till svenska bifogas också.

*Många hälsningar
O.K. Thyberg*

O.K. Thyberg

i original

Szanowny Panie !

Przebywając w sowieckim obozie jako więzień, w 1949 roku rozeszła się wiadomość o przywiezieniu do nas nowego więźnia.

Nie byłoby to nic szczególnego, gdyby nie to, że od 1946 roku do naszego obozu nie było uzupełnień.

Nasz obóz był o zaostrożonym reżimie.

Od władz obozowych dowiedzieliśmy się, że jest on wielkim szpiegiem amerykańskim.

Po kilku dniach, gdy wysłano go na roboty, od niego dowiedzieliśmy się, że aresztowano go na Węgrzech i jest Szwedem.

Gdyby Pana zainteresowała ta wiadomość, można się ze mną skontaktować odwrotną drogą.

Z szacunkiem pozostaje
nieznajomy z obozu.

ÖVERSÄTTNING

(Courtesy),

När jag år 1949 befann mig i ett sovjetiskt läger såsom fånge fick vi höra talas om att en ny fånge hade förts till oss. Detta skulle inte ha varit så märkvärdigt om det inte vore så, att det inte hade kommit några nya fångar till vårt läger sedan år 1946.

Vårt läger hade förstärkt regim.

Från lägerledningen fick vi höra, att han (den nye fången) är en stor amerikansk spion.

Efter några dagar - då man sänt iväg honom för arbeten - fick vi av honom själv höra, att han är svensk och att han arresterats i Ungern.

Om detta skulle intressera Er så kan Ni kontakta mig genom samma kanal Ni fått detta brev.

En okänd lägerfånge

Prokur. N.
X. Ziemni

Prokur. Ryb

Wskazując, że str. A. jest
stwierdzeniem godnym zaufania
niezależnie od podstawy
dowodowej kontroli

X. Józef Kozłowski

(ks. Józef Kozłowski
ul. Piłarska 4/00. Jeruzalca
Piotrków Trybunalski)

Waldenberg en skrift
suedi svensk
ne interpret

Derby. III. 1949
pand. nieko. rob. lary. kuznec
p gosol. opasne rob. lary. kuznec
tial. lary. rob. lary.

(Kuznec lary. kuznec)
Kuznec lary. kuznec
(Kuznec lary. kuznec)

ÖVERSÄTTNING

Piotrków Trybunalski,

Härmed intygar jag att person A. är en människa man kan
hysa förtroende för. Jag skriver detta på grundval av
den kontakt jag fått med honom som själasörjare.

(Fader Józef Kozłowski

ul. Pijarska 4/00

Jesuiterkyrkan

Piotrków Trybunalski.)

1984-04-10

HP 48

Kabinettssekreterare Pierre Schori

Utrikesdepartementet

UM:s kansli/Anderman, son
1984-04-19

Orig t Pol I

Kopia t kabs

Ev 840419/

Raoul Wallenberg

Broder,

174

INKOM UD		
1984-04-16		
AVD.	GR.	DEL
P	2	EU

POL
aag

Med anledning av Ditt handbrev 84-03-20 har jag tänkt igenom förslaget om en arbetsgrupp om Raoul Wallenberg.

Inledningsvis bör erinras om att den enda gång som vårt agerande i denna fråga lett till framgång var när man i Moskva ställdes inför en serie ovedersägliga bevis för att den sovjetiska versionen inte stämde med verkligheten. Då flyttade man fram datum för Raoul Wallenbergs påstådda dödsfall. Även om många omständigheter visar att denna senare dödsdag bör ifrågasättas har vi sedan dess aldrig kunnat presentera en lika stark bevisserie. Alla spår rörande dödsdagen har följts upp så långt det går utan att få direkt sovjetisk medverkan. Inte ifråga om något av de spår som vi har kunnat följa upp har man på senare tid genom tillgängliga upplysningar kunnat fastslå entydigt både att spåret var äkta och att det bevisar att Raoul Wallenberg ännu är vid liv. I ett fall har vittnesmålen på senare tid bedömts så starka att en framställning till Moskva om utredningsbistånd gjordes - med avslag som resultat.

Därför verkar det angeläget att vinnlägga sig om att bibehålla den svenska trovärdigheten för att ha bättre möjligheter att verka i Moskva den dagen då vi kan finna nya hållbara bevis. Vår handlingsfrihet begränsas för närvarande till direkta uppvaktningar när entydigt underlag finns samt uppföljning av tidigare gjorda presentationer. Att utröna om någon entydig och allom uppenbar bevisserie skulle ha förbisetts under de 39 år som departementet ägnat sig åt efterforskningarna skulle vara den enda hållbara anledningen till att sammankalla en arbetsgrupp.

Vilket intryck skulle då en arbetsgrupp göra på omvärlden? Raoul Wallenbergs öde har fått ett symbolvärde både i de svensk-sovjetiska relationerna och, sedan USA tagit upp det i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, även i öst-väst-relationerna. Arbetsgruppens existens blir svår att hålla hemlig, särskilt om dess medlemmar måste kallas hem från utlandsbefattningar. Om inga nya åtgärder skulle komma att vidtas som ett resultat av dess arbete kan detta misstolkas som en bekräftelse av att man på svensk sida är benägen att ge upp ansträngningarna att finna Raoul Wallenberg. Så länge som varje tillräckligt stark ny

ledtråd kan föranleda en ny framställning i Moskva bör det vara angeläget att tvärtom visa att vi ännu tror att efterforskningarna kan ge resultat. Största sekretess bör enligt min mening därför kringgärda arbetsgruppen om man riskerar att tillkalla den trots de ganska små förhoppningar som kan ställas på dess arbete.

*Enkelt och kärleksfullt
Din tillgivne
Ingolf Kiesow*

Ingolf Kiesow

NEW YORK

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

4 MAJ 1984

Ink. Utr. min.

1984-04-19 ✓

Ex t utr min

Belräffande åtgärd se delgivningslista

Utrikesminister *lbr*

Lennart Bodström

INK. UTRIKES DEP.		
D. Nie		
1984-05-18 19		
AVD. P	GR. 2	MAL I Eli

Torsdagen den 12 april 1984 vid middagstid signerade guvernör Mario Cuomo i delstaten New York, en lag som stadgar att fr.o.m. detta år skall den 5 oktober vara "Raoul Wallenberg-dagen" i staten New York. (5 oktober 1981 var den dag då Raoul Wallenberg gjordes till amerikansk hedersmedborgare.) Lagen hade tidigare antagits av delstatslegislaturen. New York State är därmed den första stat i USA, som inrättat en Wallenberg-dag lagstiftningsvägen. Tidigare har New Jersey infört en Wallenberg-dag genom s.k. executive order, vilket gäller så länge guvernören bakom beslutet sitter kvar, men som automatiskt försvinner den dag han avgår. Initiativtagarna bakom lagen i New York har klargjort att de nu tänker driva krav på Wallenberg-dagar i flera av USA:s stater.

Initiativet togs av Wallenberg-kommittén, som fick en senator och en ledamot av representanthuset i staten New York att motionera om införandet av Wallenberg-dagen.

Guvernören signerade lagen vid en ceremoni i sitt filial-kontor på Manhattan, dit jag inbjudits som representant för Sverige. Närvarande var förutom de båda parlamentarikerna från delstatens legislatur, företrädare för Wallenberg-kommittén, Jacob Wallenberg jr och Nina Lagergren, Raoul Wallenbergs systerdotter, några framträdande svensk-amerikaner, pastor Evert Olson, Svenska Kyrkan i New York och ett stort media-uppbåd.

Kommitténs framgång med att få en Wallenberg-dag instiftad är bara ett av många inslag i en serie aktiviteter över hela New York-området, som pågått under de tre månader jag har varit här. Jag har tidigare informerat departementet om att företrädare för familjen Wallenberg har stämt Sovjetunionen vid en federal domstol i Washington DC. (Se skr 38 1984-01-31.)

./...

Bakom den aktionen ligger Wallenberg-kommittén, även om den inte syns i sammanhanget. Domstolen prövar just nu om den kan anses ha jurisdiktion i fallet. Därtill förekommer mycket ofta att lokala ombud för kommittén organiserar Wallenberg-aftnar, till vilka man inbjuder mig som officiell representant för Sverige.

Vid de flesta möten, som jag har varit med på, har företrädare för familjen Wallenberg deltagit. Jakob Wallenberg sade till mig häromdagen i guvernör Cuomos kontor, att han nu skulle ta aktiv del i kommitténs arbete. Han tillade: "Nu har jag äntligen fått några som vill lyssna på vad vi har känt inom familjen, nu har jag fått ett forum". Underförstått naturligtvis att hemma i Sverige är det ingen som bryr sig om fallet Wallenberg.

Det förtjänar påpekas att jag hittills inte har mötts av någon kritik mot Sveriges sätt att sköta Wallenberg-saken, något som jag hade varnats för i början av min vistelse i New York.

Man får räkna med att Wallenberg-kommittén, uppmuntrad av sina framgångar, kommer att bli än mer aktiv och att dess arbete kommer att skapa opinion för Wallenberg-saken. Det finns anledning att från svensk sida noga följa utvecklingen och att ställa upp när kommitténs företrädare kallar. Försöker man som officiell svensk representant dra sig undan denna plikt, tror jag att det leder till att de svenska ansträngningarna på området skulle ifrågasättas.

Magnus Faxén

Bästa hantverksmästare, Tilly.

Magnus Faxén

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet [

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

84-05-04

5-juling

Ort/Datum/Nr eller navn
Faxen Bredsløv 1984-04-16
Angående

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

jarite
samti bil

bil nr

där så angivits

**bil kan lånas
på UD tel:**

☐ Konungen	
☐ Regeringen	20 ex
☐ Statsministern	
☐ Chef Fö	
☐ Chef I	
☐ Statsrådet	
☐ Statsrådet	
☐ Statsrådet	
☐ Riksdagens talman	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel	53 ex
☐ Utrikesnämnden	23 ex
☐ Utrutsk	33 ex
☐ Europarådsdel	12 ex
☐ Utrutsk kanslichef	
☐ Förutsk kanslichef	
☐ Riksdagsman	
☐ Riksdagsman	
☐ Riksdagsman	
☐ Statssekr Fö	
☐ Statssekr	
☐ Statssekr	

- ☐ Statssekr
- ☐ IM-enh A
- ☐ I-sekr A
- ☐ I-enh Fi
- ☐ I-enh Fö
- ☐ I-sekr I
- ☐ I-sekr
- ☐ I-sekr
- ☐ I-sekr
- ☐ SSLP, Fö
- ☐ KMI
- ☐ Fst
- ☐ Ch Fst/Op 5
- ☐ Arméstaben FN-avd
- ☐ FOA 2 ex
- ☐ SIPRI
- ☐ EKN
- ☐ KK 5 ex
- ☐ Riksbanken
- ☐ SIDA
- ☐ BITS
- ☐ SAREC

- ☐ IMPOD
- ☐ Swedfund
- ☐ LO/TCO:s bist nämnd
- ☐ Sv kyrkans mission
- ☐ IVA
- ☐ STU
- ☐ Svensk kärnbränsle AB
- ☐ Statens kärnkraftsinsp
- ☐ Statens strålskyddsinst
- ☐ Televerket
- ☐ Statens rymddeleg
- ☐ Invandrarverket 2 ex
- ☐ Forskningsberedningen
- ☐ Miljövårdsberedningen
- ☐ I-sekr Naturvårdsverk
- ☐ Sekr f framtidsstud
- ☐ Nordiska Rådets sv del
- ☐ Svenska institutet
- ☐ Nordiska Afrikainst
- ☐ Latinamerikainst
- ☐ Utrikespol institutet
- ☐ Europainstitutet

[illegible]

☐	Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing ☐ Bonn	☐ London ☒ Moskva	☐ Paris ☐ Tokyo	☒ Washington 2 ex ☐ FN-repr
☐	Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
☐	Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A	☐ Budapest ☐ Bukarest	☐ Prag ☐ Sofia	☐ Warszawa
☐	Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Bern	☐ Bryssel ☐ Dublin ☐ Haag	☐ Lissabon ☐ Madrid ☐ Ottawa	☐ Rom ☐ Wien ☐ Bryssel-del ☐ Genèvre-del ☐ Strasbourg-repr ☐ Nedrustn-del Genèvre ☐ Paris-del
☐	Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis ☐ Tripoli
☐	Mellanöstern	8 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman	☐ Bagdad ☐ Beirut	☐ Damaskus ☐ Jeddah	☐ Kuwait ☒ Tel Aviv
☐	Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo	☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Islamabad	☐ Jakarta ☐ Kuala Lumpur ☐ Manila	☐ New Delhi ☐ Panmunjom ☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore ☐ Teheran
☐	Övriga Afrika	13 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba	☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone	☐ Harare ☐ Kinshasa	☐ Lagos ☐ Luanda ☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria
☐	Latinamerika	12 ex	☐ Bogatá ☐ Brasilia	☐ Buenos Aires ☐ Caracas	☐ Guatemala ☐ Havanna	☐ Lima ☐ Managua ☐ Mexico ☐ Montevideo ☐ Quito ☐ Santiago
☐	Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Antwerpen ☐ Barcelona ☐ Berlin Gk	☐ Chicago ☐ Frankfurt ☐ Hamburg	☐ Hongkong ☐ Istanbul ☐ Leningrad	☐ Los Angeles ☐ Minneapolis ☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk ☐ Rio de Janeiro ☐ San Francisco ☐ Sao Paulo

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkrättsakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ <i>J. J. J.</i>
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	☐
☐ Kabinettssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	☐
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	☐
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	☐
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	☐
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	☐
☒ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	☐ Åter enh

UTRIKES
DEPARTEMENTET

Arkivexemplar

1984-04-24

Avd Grupp Mål

2224

P 2 EU^I

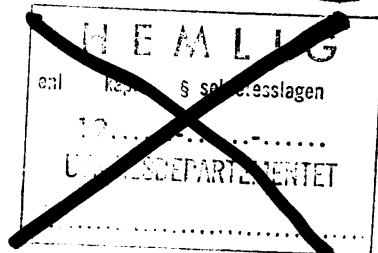
Kabinetssekreteraren

Pol I/H Magnusson/Mal
1984-04-24

Prof. Guy von Dardel
Fysiska institutionen
Lunds Universitet
Sölvegatan 14
223 62 LUND

Pol

PERSONLIGT OCH FÖRTROLIGT

P 2 EU^I (Pol)

Tack för Ditt brev den 22 mars 1984. Jag satte värde på tillfället att med Sonja Sonnenfeld och Dig få dryfta vad som kan göras för Din halvbror, inte minst mot bakgrund av att tidsfaktorn börjar bli kritisk.

Som Du känner till har jag tillskrivit ett antal tidigare handläggare av den aktuella frågan för att höra efter hur de ser på Ditt förslag att upprätta en arbetsgrupp för att i samråd med Raoul Wallenberg-föreningen undersöka vilka ytterligare insatser som kan göras. Jag återkommer när jag har erhållit deras svar.

Du anför i Ditt brev att Sverige vid tidigare förhandlingar med Sovjetunionen aldrig sökt underlätta ett resultat genom att erbjuda eller ställa i utsikt compensation av något slag. Enligt Din uppfattning skulle denna vår hållning försvaga vår position gentemot Sovjetunionen och förmedla intrycket att vi inte fäster någon större vikt vid Raoul Wallenbergs öde.

Vad gäller de av Dig anförda moraliska aspekterna vill jag hänvisa till vad jag sade till Sonja Sonnenfeld och Dig: även när det gäller Raoul måste vårt handlande dikteras av folkrätten. Frågående av folkrättsliga regler skulle enligt min mening, kunna allvarligt skada

Ifylles av postexp

Avsänt med

☐ av kurir

☐ utt kurir

☐ luftpost

☒ avskickat
P. 1000-

Avsändn datum

84-05-04

Sign

ee

såväl vitala allmänna svenska intressen som Raouls sak. För små nationer som Sverige utgör folkrätten ett, visserligen bräckligt men viktigt skydd mot övergrepp från andra stater. Den dag vi gör avsteg från den ris-kerar vi att beträda en väg som kan leda till än större övergrepp.

Å andra sidan behöver folkrättsliga principer inte utesluta medgivanden av materiell art för att nå ett bestämt syfte, i detta fall att få Raoul åter eller, alternativt, att få klarhet om hans öde. Framgång i detta hänseende beror enligt mitt förmenande av att vi förmår den sovjetiska regeringen att fränfalla sin år 1957 lämnade redovisning. Som jag sade vid vårt samtal torde en förutsättning härför vara att vi kan framlägga nya fakta av så övertygande, för att inte säga ovedersäglig, art att de tvingar den sovjetiska regeringen att överge sin hittillsvarande ståndpunkt. Jag har svårt att tro att den sovjetiska ledningen skulle kunna förmås att göra den helomvändning det vore tal om med åtföljande internationella prestigeförlust som en följd av ett erbjudande om vissa materiella förmåner, särskilt inte med tanke på att Gromyko, med stärkt ställning, fortfarande är utrikesminister. - Med ett omvänt resonemang vill jag ifrågasätta om Sverige besitter någonting som skulle vara tillräckligt begärligt för att förmå Sovjetunionen att skifta position.

Jag är medveten om att ovanstående kan låta negativt och att det skulle kunna tolkas som att vad Du inledningsvis sade i Ditt brev äger giltighet: att vi på UD låter oss styras av Talleyrands famösa princip om vådan av att förivra sig. Så är ingalunda fallet och fakta talar för sig själv. Det finns inget bevis, inget spår, ingen ledtråd som vi inom ramen för våra handlingsmöjligheter inte tar fasta på och energiskt följt upp. Med de begränsningar som våra reella handlingsmöjligheter uppställer kommer vi att även framledes agera med alla till buds stående medel. Av förståeliga skäl kan jag dock inte nu ta ställning till hypotetiska förhandlings-

situationer. Jag är beredd till diskussioner i ljuset av nya fakta.

Jag vill avslutningsvis försäkra Dig att regeringen och Raoul Wallenberg-föreningen arbetar för samma mål. Våra handlingsramar skiljer sig något. Huvudsaken är emellertid att vi respekterar varandras arbetsmetoder.

Pierre Schori

ARENDE:

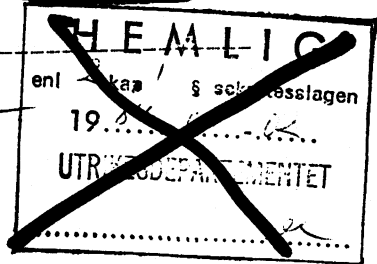
UTRIKESDEPARTEMENTET
HS

KOPIA TILL:

UTRMIN
KABS
POLCH
POL 1

ATGARD:

*DM t. - gk München
84-05-02. Magnusson/ee
Ex. t. J. Lin Pol I*

INKOM UD 1984-04-26

AMBASSADEN BONN

1984-04-26

Pal

INK UTRIKESDEP		
1984-04-26		
Avd	Gr	Mål
P	2	Bu I

UD STOCKHOLM

FOER POL 1, JUHLIN
FRAAN BEIJER

RE WALLENBERGVITTNET REMENYI.

JAG KALLADES IGAAR UPP TILL AUSWAERTIGES AMT FOER INFORMATION OM REMENYI. DET VAESTTYSKA SVARET - FOERFATTAT AV INRIKESMINISTERIET SOM I SIN TUR HOERT BUNDESNACHRICHTENDIENST - VAR SKAELIGEN MAGERT, OCH INNEHOELL INGET SOM INTE DU OCH LARS-AAKE NILSSON FAATT VID SAMTALET MED REMENYI I SLUTET AV FEBRUARI.

I DET DUSSIN RADER LAANGA "FOERTROLIGA" MEDDELANDET FRAAN INRIKESMINISTERIET TILL AUSWAERTIGES AMT KONSTATERAS ATT REMENYI PAA LEGAL VAEG TAGIT SIG OEVER TILL OESTERRIKE SOM TURIST DEN 14 MARS 1983, OCH ATT HAN ANSOEKT OM POLITISK ASYL I FOERBUNDSREPUBLICEN DEN 19 APRIL SAMMA AAR. I DEN FOER DIG INTRESSANTA FRAAGAN OM REMENYIS TROVAERDIGHET SOM VITTNE KONSTATERAR INRIKESMINISTERIET LAPIDARISKT ATT "DIE ZUVERLAESSIGKEIT DER ANGABEN REMENYIS KANN NICHT BEURTEILT WERDEN".

I OEVRIGT BEKRAEFTAS REDAN KAENDA FAKTA, NAEMLIGEN A T T REMENYI 1946-62 TJAENSTGJORT VID DEN UNGERSKA UNDERRAETTEELSE TJAENSTENS AVDELNING FOER "INNEREN ABWEHR", A T T HAN DAERVID UNDER TIDEN 1958-62 TJAENSTGJORT VID RESIDENTUREN I ROM (DAER HAN UPPGER SIG HA HAFT NAERA KONTAKT MED DEN SOVJETISKA UNDERRAETTEELSEORGANISATIONEN), SAMT A T T HAN FR O M 1962 FRAM TILL PENSIONERINGEN VARIT AVDELNINGSCHEF VID SPORTMINISTERIET I BUDAPEST. PAA AUSWAERTIGES AMT HAR MAN INGET ATT TILLAEGGA TILL DESSA MAGRA UPPGIFTER FRAAN INRIKESMINISTERIET.

LINDER

FORTS

SVERIGES AMBASSAD

TEL AVIV

1984-04-27

Beträffande åtgärd se delgivningslista

Överlämnas för kännedom av

UTRIKESDEPARTEMENTET

Pol. I

4 MAJ 1984

Ambassadrådet Kiesow

UTRIKESDEPARTEMENTET

44 ✓

INKOM UD		
1984-05-2		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	B. E

Pal

Raoul Wallenberg
(3 bil) ✓

Broder,

Vid Ben Gurion-universitetet i Beer-Sheva invigdes igår den 26 april en utställning om Raoul Wallenberg anordnad av den lokala RW-föreningen. Jag var inbjuden att säga några ord. Övriga talare framgår av bifogade förteckning.

För departementetes dokumentering insänder jag det anförande jag höll. Jag framförde även en telegrafisk hälsning från Nina Lagergren och Ingrid Gärde Wideman.

Vidare bifogas en kopia av herr Szamusis tal, som jag fann intressant. Han arbetade tillsammans med Raoul Wallenberg i Budapest. Ni känner säkert till hans berättelse från tidigare.

Sven Hirdman

be

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR
Politiska avdelningen
Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

84-05-04

S. J. 1/2

5

Kierman Kierow 84-04-27
Lars W. Allen Berg☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

☒ jämte
samt bil☐ jämte
bil nr☐ jämte bil
där så angivits☐ bil kan lånas
på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ IMPOD		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Regeringen	20 ex	☐ IM-enh A		☐ Swedfund		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fi		☐ Sv kyrkans mission		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-enh Fö		☐ IVA		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr I		☐ STU		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ Sthlms Handelsk	2 ex
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftsinsp		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens strålskyddsinst		☐ AIC	
☐ Utränämnd/Utrusk/Europa-		☐ SSLP, Fö		☐ Televerket		☐ TCO	
☐ rådsdel	53 ex	☐ KMI		☐ Statens rymddeleg		☐ SAF	
☐ Utrikesnämnden	23 ex	☐ Fst		☐ Invandrarverket	2 ex		
☐ Utrusk	33 ex	☐ Ch Fst/Op 5		☐ Forskningsberedningen			
☐ Europarådsdel	12 ex	☐ Arméstaben FN-avd		☐ Miljövärdberedningen			
☐ Utrusk kanslichef		☐ FOA	2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk			
☐ Förutsk kanslichef		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud			
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del			
☐ Riksdagsman		☐ KK	5 ex	☐ Svenska institutet			
☐ Riksdagsman		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst			
☐ Statssekr Fö		☐ SIDA		☐ Latinamerikainst			
☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Utrikespol institutet			
☐ Statssekr		☐ SAREC		☐ Europainstitutet			

☐ Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex
		☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr
☐ Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
		☐ Belgrad	☒ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa
☐ Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia	
		☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom
		☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien
☐ Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del
				☐ Paris-del	
☐ Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis
		☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	
☐ Mellanöstern	8 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait
		☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi
		☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom
☐ Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang
		☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos
		☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda
☐ Övriga Afrika	13 ex			☐ Maputo	☐ Monrovia
		☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima
		☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua
☐ Latinamerika	12 ex			☐ Montevideo	☐ Mexico
		☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles
		☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis
☐ Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal
				☐ Rio de Janeiro	

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkrättssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ J. J. J.
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	
☐ Kabinetssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	
☒ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	
Antal ex skr	Antal ex bil	Kopierad den	Distribuerad den	Åtg postexp
4	1	20/10/84	20/10/84	1
sidor	sidor	sign	sign	sign
1	1			

April 25, 1984

Anförande i Beer-Sheva 26 april 1984

Ladies and Gentlemen,

I am very pleased to appear before you tonight to say a few words about Raoul Wallenberg on the occasion of the opening of the exhibition "A Tribute to Raoul Wallenberg". We do not know whether he is still alive. I can assure you, however, that the Swedish Government has done and is doing its utmost to find out the truth about what has happened to him and have him returned to Sweden.

After these few words in Hebrew I will now continue in English.

Raoul Wallenberg disappeared in Budapest in 1945. Only in 1957 did the Soviet Government admit that he had been taken into custody by their forces, when they entered Budapest. The Soviet Government, through the Deputy Foreign Minister Andrej Gromyko, claimed that Raoul Wallenberg had died from a heart attack in the Ljubjanka prison in July 1947. It put the blame for his imprisonment on the purged KGB officials Berija and Abakumov.

On the Swedish side we do not stand convinced that Raoul Wallenberg died in 1947. We have evidence, which we find convincing, that he remained alive after 1947. Whether he still at the age of 72 remains alive is a moot question. Our working hypothesis is that he may still be alive. Further, we do believe that we have not yet found out the full truth about what has happened to him, and so we pursue our efforts on his behalf.

The Swedish Government, through its Ambassador in Moscow, took up the Wallenberg case with Stalin in 1946. Since then, we have raised it with every Soviet Government and continue to do so.

In the course of our work to find out the truth about Raoul Wallenberg we have interviewed thousands of persons, who may have had something to tell us about Wallenberg, either because they too have been prisoners in the Soviet Union or because they may have had other connections with the case. We continue this laborious and painstaking work not leaving one possible piece of evidence untouched.

For the Swedish Government and for the Swedish people it remains a humanitarian obligation of the first order to pursue these efforts until we find the final answers. While doing this we are encouraged by the work for his cause which in recent years has been undertaken in several other countries, particularly in the United States and Israel - two countries which have their own human

links with Raoul Wallenberg.

In this spirit I welcome the exhibition "A Tribute to Raoul Wallenberg" at the Ben Gurion University in Beer-Sheva and wish it success.

D2 107

" The world will little note, nor long remember, what we say here,
but it can never forget what they did here."

President Abraham Lincoln

The Gettysburg Address
Nov 19, 1863

During Pesach while visiting my grandchildren in the States, my grandson Erik, told me of his lessons in American History. He read the famous speech Lincoln gave in the midst of the American Civil War. Its words still ring true today and in the case of Raoul Wallenberg and the Jews of Budapest, the sentiment of Lincoln is as alive ^{today} as when the great American President spoke his words we remember.

I am no student or scholar of history. But having witnessed and survived those trying times of the HITLER REGIME, I can not ignore what my eyes had seen and my heart had felt.

Yes, I knew Raoul Wallenberg for a brief and fleeting moment in history during the end of '44 and the beginning of '45. I knew him and worked with him side by side during the very months when his destiny and the destiny of the Jews of Budapest crisscrossed. My connection with the young Swedish diplomat (we were the same age) was not over coffee in a fashionable Budapest café. Nor was it over business or some sporting event. The two of us were thrown together - two young men - a Christian and a Jew - both sharing a common vision and goal - to help save the Jews of Budapest during the last moments of the War. I'm not trying to compare myself to Wallenberg and his great deeds. I merely want to give a context of the situation and to show my devoted admiration for him.

1

No doubt many of you are familiar with the numerous books, articles and films which have described Wallenberg's life and his heroic deeds. In the last six years his story has been retold many times and in many ways. Much of the story is well documented but some of it is the fiction of mythmakers.

I hope that the few vignettes I will now relate may shed some additional light on Wallenberg's last months in Budapest.

My personal contact with Wallenberg began immediately after the Hungarian Nazi Arrow-Cross government came into power on Oct 15, 1944. A month later during the notorious "Death March", we were working together on almost a daily basis.

My principal work was in the "A" Section of the International Red Cross. At the time a number of homes were being set up under the nominal patronage of the International Red Cross. These homes were used to house abandoned and orphaned children of Jewish parents who had been deported or sent to the extermination camps. I worked under the leadership of Otto Komoly, who was also the president of the Zionist Federation.

Before the Arrow Cross Government came to power, Wallenberg's rescue work was already well known. He had created the 'Schutzpasse', a kind of protective visa ensuring safe passage out of Hungary. He rented houses for the homeless, founded hospitals which were under the ^{protection} ~~auspices~~ of the Swedish Embassy. When the Arrow Cross Government took over, his legal rescue efforts became unbelievably difficult. With the total liquidation of Hungary's provincial Jews, the Jews of Budapest were the next target. ^{of the Nazis} ~~It is these people~~ ^{Jews} Wallenberg helped.

The many activists who worked underground and in the rescue organizations

became fewer and fewer after Oct. 15. So, with fewer rescue workers and a worsening situation, the need ^{arose} to coordinate and collaborate efforts amongst the representatives of the neutral countries of Sweden, Spain, Switzerland, Portugal, and the Papal Nuncio. Raoul Wallenberg was the main pillar of this work. ~~whose desk was the street.~~ ^{He} He was the only ~~diplomat~~ kept his eyes daily on the atrocities of the Nazis. He pestered the Interior and Foreign Ministers with his letters of protest and he constantly reminded them that the neutral states would call them to account for their horrible deeds. At this time, only his personal intervention could somehow restrain the worst of the atrocities.

But the deportations continued without end.

My eldest brother served in a labor camp in the city of Budapest. One November night the camp was rounded up by a group of Nazis and the people were driven out to the railway station and loaded into freight cars. When I received the message that evening, I couldn't think of any^{one} ~~body~~ else but Wallenberg to turn for help. I phoned him and he came immediately. We drove to the station but the train had already left, minutes before. We saw torn and scattered official papers and documents on the rain soaked pavement. We never heard from my brother again.

Things had reached a point that Otto Komoly and I (I was working ^{also} for the Spanish Embassy then) began to meet more frequently with Wallenberg. The twice weekly meetings were held in the Portuguese Embassy. Papal and Swiss representatives also attended these 'planning and coordinating' meetings. It always amazed me that Wallenberg never seemed tired day or night. His energy was boundless.

In the second half of November, 1944 the notorious "Death March" began.

- There were not enough wagons for the thousands of deportees
- mainly women and children - who were driven like cattle from Budapest to the Austrian border, some 200 km away. They were escorted by Arrow Cross soldiers. They spent ^{Freezing} rainy nights in the open without food or shelter. Those who fell behind were shot down in cold blood.

I shall never forget the meeting which Wallenberg quickly organized on Nov. 22 at his headquarters on Üllői Street. Next to Wallenberg sat a high-ranking police officer in uniform. Wallenberg had many ways of influencing authorities, officials, policemen and simple gendarmes. Some Nazis and high-ranking persons tried to ^{make} ~~get~~ good points, thinking already of the near future and taking into account the accompanying punishment. When it was necessary he threatened some officials and bribed others. Strangely enough he was always well respected by the very officials, who were his declared enemy.

At the Nov 22nd meeting, Wallenberg succeeded in getting permission from the authorities to distribute food, medicine and blankets to the "Death Marchers". He hired trucks and transported the needed basics. He also arranged for those holding a Schutzpasse to be taken out of the March and be sent back to Budapest.

Not only did he act on behalf of the Swedish Embassy but he also was, with the help of additional lists and documents ^{able to} secure the release of people named by the Spanish, Portuguese, the Papal Nuncio and the International Red Cross. My job was to meet the returning marchers when they arrived ~~to~~ ^{that} Budapest. I received a call from the Swedish Embassy. ~~Several~~ ^{that} hundred saved souls had just arrived at the Kelenföld Railway Station. They were half dead, having made the trip back in open wagons and without food or drink.

They were ~~active~~, though, just barely. I took a large number of these poor people, especially those unable to walk, to the Jewish emergency hospitals. The youngsters were sent to the children's homes, where they spent a night or two and then they had to disappear with false papers. The people ~~who~~ were able to walk were escorted by bribed policemen to keep them safe ~~from~~ the Arrow Cross gangs.

By Dec. 1 ~~the~~ ^{from} Spanish consul fled ~~BUDAPEST~~. I was able to create many false documents with the stamps and official seals of the Embassy, ~~he left behind~~. I was even ~~able~~ ^{to continue} to make food deliveries to the children's homes using the official Embassy car.

By the middle of December the Russian Army was on the outskirts of Budapest. The Arrow Cross Government fled and with them the last few responsible officials. Then the mob took over. Anarchy spilled into the streets. There was no one person with whom Wallenberg ^{could} talk. But still he had the respect of the Nazi gangs. Every day was uncertain and more dangerous than the day before. The real fight was against time, of trying to keep the situation from ~~worsening~~.

On the evening of December 31, New Year's Eve, Otto Komoly was called out of a meeting by two plain clothesmen. He was never seen again.

January continued December's madness. It was virtually impossible to walk on the streets. Arrow Cross Gangs hunted every person who worked for the rescue organizations. To add to this, the Russians continually shelled the city day and night. The ^{very} day ~~when~~ Komoly was taken I had been wounded by a piece of shrapnel. But still I had some occasion to meet with Wallenberg.

We all knew that it was a matter of days before the Russians would enter the city. In a brief meeting with Wallenberg, we all agreed that each of us

of the rescue organizations would go to the nearest military headquarters when the Russians occupied the city. There we would present ourselves, so the Russians might aid us in our work, we naively thought.

By this time the Spanish Embassy which had been respected by the Nazis, was no longer a safe place, ^{during the Russian occupation.} Wallenberg gave me a Swedish flag to use when the Russian front came to our street. We hoisted the flag just in time.

On Jan 16, the Russians were in our street and two days later the whole of Pest was in Russian hands. The five of us at the Spanish Embassy decided to report to the Russian Headquarters as agreed. I was a bit delayed and the others left without me. I was insulted. My friends disappeared and only three days later two of them returned after successfully jumping off the train they were on. They told me that the Russians didn't want to look at their papers nor did they even listen to their story. They were pushed into a wagon together with prisoners of war, Germans, Hungarians and Arrow Cross men. What we thought, that the Russians were our liberators, was another falsehood. To the Russians, there was no difference between the persecutors and the persecuted. The Russians simply required a quota for the labor camps. Who they took, didn't matter.

Like most of us at the time Wallenberg was under the wrong conception of the Russians. He disappeared into their hands and that is where the story becomes cloudy.

We remember Wallenberg and Otto Komoly for their bravery and untiring self-sacrificing actions. Had they survived, their ^{story} would be told in the first person. Because they didn't, we must rely on historians and witnesses to piece together those difficult times... times whose lesson must ^{never} be forgotten.

"The world will little note, nor long remember, what we say here, but it can never forget what they did here."

The Speakers

n. u. v. to President Gazit:

The Ambassador of Sweden Mr. Hirdman:

Deputy Minister Shilansky: One of the speakers at the special session of the Knesset commemorating Raoul Wallenberg's 70th birthday. An extract from his moving speech appears in the exhibition.

Mayor Nawi: Recently returned from a visit to Sweden where he took the opportunity to raise the subject of Raoul Wallenberg at public forums.

Mr. Szamusi An eye witness to Raoul Wallenberg's rescue work in which he himself took an active part. His exploits are described in John Bierman's book.

Professor de Körösy Chairman of the Raoul Wallenberg Association, Beer Sheva, was personally assisted by Raoul Wallenberg.

Arkivexemplar

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen
Enhet I

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1984-05-04	2		P 2 Eer I

Förste amb.sek. Bruno Beijer

BONN

U. n.

Broder ,

Ditt brev den 27 mars 1984 har tyvärr blivit liggande någon tid p g a att jag varit på en fem veckor lång ESK-konferens i Athen.

Vad gäller den i Ditt brev berörda frågan skulle jag vilja påstå att opinionsyttringar till förmån för Raoul Wallenberg förmodligen förekommer oftare utomlands än hemma. Från svenskar erhåller vi ganska sporadiska förfrågningar. Dessa brukar jag besvara med utgångspunkt från en år 1981 upprättad svarsmall, vilken bifogas i tysk översättning. Jag skulle vilja föreslå att Du använder den på lämpligt vis.

Sven Julin

Ifylles av postexp				Avgörande datum		Sign
☒ avsändt med	☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☐ vanlig post	8/5 84	

Utkast till tyskt standardbrev ang. Raoul Wallenberg

Sehr geehrter Herr ! }
 Sehr geehrte Frau ! } alternativ

Vielen Dank für Ihren Brief zum Schicksal Raoul Wallenbergs!

Die schwedische Regierung bekommt ^{oft} täglich Briefe von Menschen in Schweden und im Ausland, die sich für das Schicksal Raoul Wallenbergs interessieren. Die Mobilisierung der schwedischen und internationalen öffentlichen Meinung mit dem Ziel, die sowjetischen Behörden dazu zu bewegen, Licht in diese Angelegenheit zu bringen, ist von grosser Bedeutung und stellt ein Komplement der Anstrengungen der schwedischen Regierung dar.

In den letzten Jahren hat Schweden bei zwei Gelegenheiten offizielle diplomatische Schritte bei der Sowjetunion hinsichtlich Raoul Wallenbergs unternommen. Ferner habe ich bei meinem Besuch im letzten Jahr in Moskau die Umstände bei Wallenbergs Verschwinden noch einmal zur Sprache gebracht, und zwar direkt mit Aussenminister Gromyko. Bedauerlicherweise wiederholte Gromyko nur, was er schon früher gesagt hatte, nämlich dass Wallenberg 1947 im Gefängnis gestorben sei, und dies trotz aller bei uns vorliegenden Zeugenaussagen, dass er sehr viel später am Leben war.

Ich habe den Fall Wallenberg auch auf dem KSZE-Folgetreffen im November 1980 in Madrid angeschnitten, und die dortige schwedische Delegation hat die Frage wiederholt wiederaufgenommen.

Ich kann Ihnen versichern, dass die schwedische Regierung jede Gelegenheit benutzt, um zu versuchen, Klarheit über das Schicksal Raoul Wallenbergs zu erlangen.

Mit freundlichen Grüssen

Politiska avdelningen
Enhet I

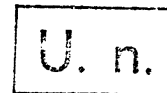
Bilaga: Hbr Holmquist-Magnusson
1984-03-30, "Raoul Wallenberg-
vittne" (inkl. 3 bil.)

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1984-05-07		P 2	En I

Ministern Hans Linton
WIEN

HEMLIG ENL SEKRL

Raoul Wallenberg-vittne
(1 bil.)

Broder,

I anslutning till dagens telefonsamtal översänder jag
kopia av handbrev Holmquist-Magnusson 1984-03-30 som,
tillsammans med bilagor, talar för sig själv.

Jag vore tacksam om Du på lämpligt vis kunde slussa Remenyis
svärdotters curriculum vitae vidare till chefen för handels-
kontoret med ett diskret "politiskt förord". Mera kan vi
knappast göra i ärendet, men jag vore tacksam om Du i sinom
tid ville höra av Dig i ärendet.

Sven Julin

ee

Ifylles av postexp

Avsändt med

☒ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändn datum

9/584

Sign

Politiska avdelningen
Enhet I

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1984-05-07	6V	P 2	Eu E

Bilaga: Hbr 1984-05-07

Julin-Linton ang.

"Raoul Wallenberg-vittne"

Pol
Generalkonsul Bengt Holmquist
MUNCHEN

Raoul Wallenberg-vittne
(1 bil.)

U. n.

Broder,

Med en viss försening, beroende på att jag under fem veckor bevisat en ESK-konferens i Athen, har jag tagit hand om Ditt brev till Hans Magnusson den 30 mars 1984.

Jag talade idag per telefon med Hans Linton i Wien. Vi kom överens om att jag skulle tillställa honom Reményis svärdotters curriculum vitae. Det har jag gjort tillsammans med kopia av Ditt brev till Hans Magnusson för att ge bakgrunden (jfr. bil.).

Jag tycker att Du kan meddela Remenyi om vår åtgärd, att den är ett utslag av välvilja men naturligtvis ingen som helst garanti för ett jobb åt svärdottern. Vi har sträckt oss så långt vi kan. Om han vill gåtill pressen är det hans sak. Vi har inget att förlora. Tvärtom har vi ju mörklagt hans vittnesmål av personliga hänsyn till honom.

Illegala valutatransfereringar eller pekuniärt vederlag kan det av uppenbara skäl inte bli tal om.

Ifyller av postexp

Avsändt med

☒ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändt datum

9/5 84

Sign

[Signature]

ag vill tacka Dig för Din medverkan i det här ärendet!

ven Julin

Handläggare: Kr S Julin, *Polt/ee*

1984-05-15

2607	Avd Grupp Mål
	P2 Eer I

Ex till:

Polchefen ✓

Chef pol I ✓

Ottosson ✓

Julin ✓ *84-05-15/ee*

Amb Örn, Moskva ✓

Amb Berg, Damaskus ✓

Amb Hirdman, Tel Aviv ✓

Amb Eckerberg, Bonn ✓

Ch d'aff Kiesow, Vientiane ✓

Professor Guy von Dardel

Fysiska institutionen

Lunds universitet

Sölvegatan 14

223 62 LUND

PERSONLIGT OCH FÖRTROLIGT

Vid vårt sammanträffande den 14 mars i år framförde Du tanken att UD skulle tillsätta en arbetsgrupp bestående av de tidigare tjänstemän som haft med frågan om Raoul Wallenberg att göra.

Som jag nämnde i mitt brev till Dig den 24 april 1984 tog jag fasta på Ditt förslag och tillskrev de presumtiva medlemmarna av en arbetsgrupp för att höra hur de såg på förslaget. Deras svar har nu inkommit. Den övergripande inställningen kan sammanfattas i två punkter.

För det första har framhållits att ambassadör Ole Jödahl under flera år, och för inte så länge sedan, gick igenom hela Wallenbergarkivet och inte kom på någon ledtråd som skulle ha försumrats.

För det andra har det understrukits att den enda gång som vårt agerande lett till framgång var när man i Moskva ställdes inför en serie ovedersägliga bevis för att den sovjetiska versionen inte stämde med verkligheten. Då flyttade man fram datum för Raoul Wallenbergs påstådda dödsfall. Även om många omständigheter visar att denna senare påstådda dödsdag bör ifrågasättas, har vi sedan dess inte kunnat presentera en lika stark bevisserie.

Ifylls av postexp		16/584	
Avskick med	Avsänds datum	Sign	
☒ av kurir	84-05-15	<i>ee</i>	
☐ utl kurir			
☐ luftpost			
☒ vanlig post			

Alla spår har följts upp så långt det har gått utan sovjetisk medverkan. Det är mot denna bakgrund mycket tveksamt om man med tillsättandet av en arbetsgrupp skulle kunna föra frågan vidare gentemot Moskva.

Jag tycker att de synpunkter som har framförts är rimliga, och jag ansluter mig till dem.

Som Du vet lämnar vi dock ingen sten ovänd när det gäller Raoul och vi är givetvis beredda att göra allt som ligger inom ramar-
na för våra handlingsmöjligheter. Vad gäller Ditt konkreta förslag tycker jag att en "brain-storming session" är en god idé. Jag avser att se till att en sådan kommer till stånd med ett antal berörda personer vid nästkommande ambassadörmöte i Stockholm.

Pierre Schori

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
HS

KOPIA TILL:

UTRMIN
KABS
POLCH
POL 1

ATGARD: 1984-05-15

PH Järn

1984-05-14

And	Gr	Sam
P	2	Eu

POL

INKOM UD 1984-05-11

AMBASSADEN BUDAPEST 1984-05-11

UD STOCKHOLM

RE RAOUL WALLENBERG.

P R I M O. EN VAESTTYSK MEDBORGARE, FOEDD UNGRARE, HAR BESOEKT AMBASSADEN OCH MEDDELAT ATT DE KRETSAR I UNGERN OCH BLAND EXILUNGARNA SOM VILL HAALLA MINNET AV RAOUL WALLENBERGS INSATSER VID LIV I DAGARNA KOMMER ATT ANORDNA VISSA MANIFESTATIONERI BUDAPEST. TIDPUNKTEN BEROR PAA ATT DET AER 40 AAR SEDAN DEPORTATIONERNA AV JUDAR FRAAN BUDAPEST INLEDDES, ETT FAKTUM SOM UPPMAERKSAMMATS AEVEN AV UNGERSK PRESS, DOCK UTAN NAEMNANDE AV RAOUL WALLENBERGS NAMN.

S E C U N D O. MANIFESTATIONERNA BESTAAR AV TVAA INSLAG. DET FOERSTA AER EN FOERBOEN SOM KOMMER ATT LAESAS UPP I BUDAPESTS STORA SYNAGOGA LOERDAGEN DEN 12 MAJ. FOERBOENEN AER UTFORMAD SAA SOM OM WALLENBERG VAR VID LIV (O HERRE, BESKYDDA HONOM, VAERNA OM HANS LIV ETC). DET ANDRA AER EN KRANSNEDLAEGGNINGSCEREMONI SOM KOMMER ATT AEGA RUM TISDAGEN DEN 15 MAJ VID ROUL WALLENBERGGATAN.

T E R T I O. JAG AER MAANDAG OCH TISDAG PAA TJAENSTERESA I OESTRA UNGERN. JAG ANTAR ATT INGET HINDER MOETER ATT TJAENSTEMAN FRAAN AMBASSADEN DISKRET AER NAERVARANDE VID KRANSCEREMONIN DEN 15 MAJ.

?????????

SVERIGES AMBASSAD

LONDON

1984-05-09

Överlämnas till utrikesdepartementet av
UTRIKESDEPARTEMENTET

14 MAJ 1984
K. S. Julin

Kanslirådet Julin

UTRIKESDEPARTEMENTET

(P. 2)

INKOM UD		
1984-05-11		
AVD.	GR.	MAL.
p	2	en ²

Den officiella ungerska hållningen till Raoul Wallenberg
(1 bil)✓

Broder,

./.

Närslutet finner Du en icke ointressant artikel ur
Daily Telegraph 84-05-08 om vissa förskjutningar i
den officiella ungerska synen på Raoul Wallenberg.

Lars-Åke Nilsson

Lars-Åke Nilsson

eb

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

1 84-05-14 S. Ju lin

L. A. Nilsson - Julin 84-05-09
Begerst källing till R Waller

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

jämte
samt bil

jämte
bil nr

jämte bil
där så angivits

bil kan lånas
på UD tel:

Bil	utan bil	jämte samt bil	jämte bil nr	jämte bil där så angivits	bil kan lånas på UD tel:
☐ Konungen	☐ Statssekr	☐ IMPOD	☐ Svenska FN-förbundet		
☐ Regeringen 20 ex	☐ IM-enh A	☐ Swedfund	☐ Östekonomiska byrån		
☐ Statsministern	☐ I-sekr A	☐ LO/TCO:s bist nämnd	☐ Bankföreningen		
☐ Chef Fö	☐ I-enh Fi	☐ Sv kyrkans mission	☐ Exportr		
☐ Chef I	☐ I-enh Fö	☐ IVA	☐ Industriförb		
☐ Statsrådet	☐ I-sekr I	☐ STU	☐ Grossistförb		
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Svensk kärnbränsle AB	☐ Sthlms Handelsk 2 ex		
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Statens kärnkraftsinsp	☐ LO		
☐ Riksdagens talman	☐ I-sekr	☐ Statens strålskyddsst	☐ AIC		
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel 53 ex	☐ SSLP, Fö	☐ Televerket	☐ TCO		
☐ Utrikesnämnden 23 ex	☐ KMI	☐ Statens rymddeleg	☐ SAF		
☐ Utrutsk 33 ex	☐ Fst	☐ Invandrarverket 2 ex			
☐ Europarådsdel 12 ex	☐ Ch Fst/Op 5	☐ Forskningsberedningen			
☐ Utrutsk kanslichef	☐ Arméstaben FN-avd	☐ Miljöförberedningen			
☐ Förutsk kanslichef	☐ FOA 2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk			
☐ Riksdagsman	☐ SIPRI	☐ Sekr f framtidsstud			
☐ Riksdagsman	☐ EKN	☐ Nordiska Rådets sv del			
☐ Riksdagsman	☐ KK 5 ex	☐ Svenska institutet			
☐ Statssekr Fö	☐ Riksbanken	☐ Nordiska Afrikainst			
☐ Statssekr	☐ SIDA	☐ Latinamerikainst			
☐ Statssekr	☐ BITS	☐ Utrikespol institutet			
☐ Statssekr	☐ SAREC	☐ Europainstitutet			

☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex
	☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr
☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
	☐ Belgrad	☒ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa
☐ Övriga Östeuropa 7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia	
	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom
☐ Övriga Västeuropa och Canada 16 ex	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien
	☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del
				☐ Paris-del
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis
				☐ Tripoli
☐ Mellanöstern 8 ex	☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	
	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait
				☐ Tel Aviv
☐ Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi
	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom
	☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang
				☐ Teheran
☐ Övriga Afrika 13 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos
	☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda
				☐ Maputo
				☐ Monrovia
				☐ Nairobi
				☐ Pretoria
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima
	☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua
				☐ Montevideo
				☐ Quito
☐ Vissa lönade konsulat 17 ex	☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles
	☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis
	☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal
				☐ Rio de Janeiro

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkkrätssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ Hagström Pol 1
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	☒ Palmström Pol 1
☐ Kabinetssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	☒ Julin 2 ex
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinpektören	☐ Edeen	☒ Bekerss
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	
☒ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	
☐ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärke	
				☐ Åter enh

Antal ex skr 9 sidor 1 Antal ex bil 2 sidor 1 Kopierad den 15/6-84 sign 10/5-84/107 Åtg postexp datum sign

Hungary ready to honour Swede who died in Russia

By JULIAN ISHERWOOD in Stockholm

HUNGARY appears ready to reinstate the honorary status of the Swedish diplomat Raul Wallenberg who saved thousands of Hungarian Jews from Nazi gas chambers in last months of the 1939-45 War.

Despite Soviet Communist party protests, a debate has begun in Hungary's Press to have Wallenberg's statue on show in Budapest.

At present the 15-foot statue stands, without its original inscription, in the eastern town of Debrecen. And the true fate of the man is still not known.

Wallenberg, who was arrested by the Soviet Red Army on Jan 17, 1945, and interned in Moscow, never to be seen again, has been a diplomatic "hot potato" for the Russians who, despite witnesses' reports of him being in a Soviet prison in 1975, have repeatedly claimed that he died in the Lubianka prison in 1947.

Now, the influential Hungarian trade union paper **MAGYAR NEMZET** has suggested that a large statue made after the war to honour Wallenberg should be moved to Budapest to "live up to our historical duty."

Chain of events

Such a move is unlikely to please Russia which has repeatedly refused to accept Wallenberg's humanitarian work in Budapest or to give any information on the chain of events which led to his internment.

It was not until 1957 that the Soviet Union actually admitted that Wallenberg had been in custody.

MAGYAR NEMZET's call for the statue to be raised in St

Stephen's Park, on the site of the Jewish ghetto, follows a detailed history of the monument printed in another influential publication, **HISTORIA**.

Given the tight reins held by Eastern governments on their media the two articles show an unusual defiance of Kremlin wishes and underline the independence of the Hungarian government.

'Eternal thanks'

According to HISTORIA's columnist, Janos Poto, the Wallenberg statue, which showed an athletic man killing a snake and bore the inscription "may this memorial express our eternal thanks," was to have been erected in Budapest on April 8, 1948.

As the Jewish community, Budapest's mayor and Swedish representatives prepared to erect the statue it was disclosed that it had disappeared.

Later witnesses said that Russian soldiers had removed the monument the previous night.

The statue reappeared in 1950, without its inscription and was ironically moved to the eastern town of Debrecen where it was erected outside a medicine factory under the title "Man with snake."

It was in Debrecen that Wallenberg and his driver were taken in 1945 to the Russian Army headquarters for interrogation.

The articles in both **MAGYAR NEMZET** and **HISTORIA** are the first semi-official demands put forward to reinstate the statue and are seen by Western and Eastern diplomats to be an "atmosphere tester" for Soviet reactions.

Avsändningsort

Pol I/S Julin/ee

Ärende

Datum

1984-05-14

Avd

0

Grupp

2

Mål

Eu I

Raoul Wallenberg

POL

Adress

SVENSK BUDAPEST

Text

B R Å D S K A N D E

Från Pol I ang. Raoul Wallenberg. [redacted] tertio. Ingen erinran ambassaden
medverkar.

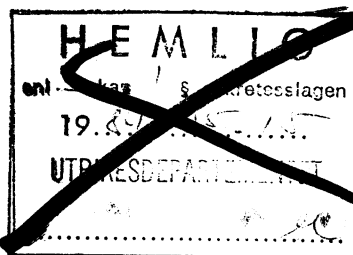
CABINET

ifullas av telegramexpeditören

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Kr S Julin/ml

PROMEMORIA ✓ P 2 E C I

1984-05-15

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

15 MAJ 1984
Kr S Julin

Betr. åtgärd se bif.
delgivningslista

Ungern och Raoul Wallenberg

Enligt uppgifter från ambassaden i Budapest har en västtysk medborgare, född ungrare, besökt beskickningen och meddelat att de ungrare och exilungrare som vill hålla minnet av Raoul Wallenbergs insatser vid liv i dagarna skulle ordna vissa manifestationer i Budapest. Tidpunkten berodde på att det är 40 år sedan deportationerna av judar inleddes. Detta har uppmärksamats även av ungersk press, men utan nämnande av Raoul Wallenberg.

Manifestationerna skulle bestå av två inslag: det första en förbön som skulle läsas upp i Budapests stora synagoga lördagen den 12 maj. Förbönen skulle vara utformad så som om Wallenberg vore vid liv ("O Herre, beskydda honom, värna om hans liv" etc). Det andra inslaget skulle vara en kransnedläggningsceremoni den 15 maj vid Raoul Wallenbergsgatan.

En representant för ambassaden kommer att närvara vid kransceremonin den 15 maj.

Sven Julin

Sven Julin

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☐ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☒ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum**Handläggare**

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller navn

1984-05-15

Angående

Angående
Ungarn och Paul Wallenberg

 HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

jämte
samtl biljämte
bil nr

jämte bil
där så angivits

bil kan lånas
på UD tel:

Bil

Bill

8i

Bil

□ Konungen	□ Statssekr	□ IMPOD	□ Svenska FN-förbundet
□ Regeringen 20 ex	□ IM-enh A	□ Swedfund	□ Östekonomiska byrån
□ Statsministern	□ I-sekr A	□ LO/TCO:s bist nämnd	□ Bankföreningen
□ Chef Fö	□ I-enh Fi	□ Sv kyrkans mission	□ Exportr
□ Chef I	□ I-enh Fö	□ IVA	□ Industriförb
□ Statsrådet	□ I-sekr I	□ STU	□ Grossistförb
□ Statsrådet	□ I-sekr	□ Svensk kärnbränsle AB	□ Sthlms Handelsk 2 ex
□ Statsrådet	□ I-sekr	□ Statens kärnkraftsinsp	□ LO
□ Riksdagens talman	□ I-sekr	□ Statens strålskyddsinst	□ AIC
□ Utränämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel 53 ex	□ SSLP, Fö	□ Televerket	□ TCO
□ Utrikesnämnden 23 ex	□ KMI	□ Statens rymddeleg	□ SAF
□ Utrutsk 33 ex	□ Fst	□ Invandrarverket 2 ex	□
□ Europarådsdel 12 ex	□ Ch Fst/Op 5	□ Forskningsberedningen	□
□ Utrutsk kanslichef	□ Arméstaben FN-avd	□ Miljövårdsberedningen	□
□ Förutsk kanslichef	□ FOA 2 ex	□ I-sekr Naturvårdsverk	□
□ Riksdagsman	□ SIPRI	□ Sekr f framtidsstud	□
□ Riksdagsman	□ EKN	□ Nordiska Rådets sv del	□
□ Riksdagsman	□ KK 5 ex	□ Svenska institutet	□
□ Statssekr Fö	□ Riksbanken	□ Nordiska Afrikainst	□
□ Statssekr	□ SIDA	□ Latinamerikainst	□
□ Statssekr	□ BITS	□ Utrikespol institutet	□
□ Statssekr	□ SAREC	□ Europainstitutet	□

☐	Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☒ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex	
			☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr	
☐	Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik	
			☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa	
☐	Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia		
☐	Övriga Västeuropa och Kanada	16 ex	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom	☐ Genève-del ☐ Strasbourg-repr
			☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien	☐ Nedrustn-del Genève
			☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del	☐ Paris-del
☐	Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis	☐ Tripoli
☐	Mellanöstern	8 ex	☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus		
			☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait	☒ Tel Aviv
☐	Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi	☐ Seoul ☐ Vientiane
			☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom	☐ Singapore ☐ Wellington
			☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang	☐ Teheran
☐	Övriga Afrika	13 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos	☐ Lusaka ☐ Monrovia
			☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda	☐ Maputo ☐ Nairobi ☐ Pretoria
☐	Latinamerika	12 ex	☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico ☐ Quito
			☐ Brasília	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua	☐ Montevideo ☐ Santiago
☐	Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles	☐ München ☐ San Francisco
			☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis	☐ New York Gk ☐ Sao Paulo
			☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal	☐ Rio de Janeiro

☐ Utrikesministern ☐ Wretborn ☐ Utrikeshandelsmin ☐ Kabinettssekr ☐ Chef kabsekr kansli ☐ Anderman ☒ Chef Pol avd ☐ Chef Pol 1-5 ☐ Chef Pol	☐ Transportsekt ☐ Folkrättssakkunnige ☐ Statssekr f utr hand ☐ Chef H-enh ☐ Förhandlingsgruppen ☐ KSA ☐ Chef Rättsavd ☐ Chef R ☐ Expeditionschefen	☐ Statssekr f int u-samarb ☐ Chef multilat enh ☐ Chef bilat enh ☐ Chef planerings enh ☐ Biståndsinspektören ☐ Chef protokollet ☐ Chef press- o inf enh ☐ Chef pressbyrån ☐ Chef inf byrån	☐ Chef SSB ☐ Rapportöversikten ☐ Regeringspärmen ☐ Theorin ☐ Edeen ☐ Wahlbäck ☐ Marling ☐ Bekeris ☐ Hiärpe	☐ Norström ☒ <i>Julm</i> ☒ <i>Wina Lagerström</i> ☐ <i>Zaoui Wallin</i> ☐ <i>Bergström</i> ☒ <i>Patm Stiern</i> ☐ <i>Toll</i> ☐ <i>(Patm)</i> ☐ Ater enh <i>3</i>
---	---	--	---	---

/MMM

ORIGINALTELEGRAM

UNCOM UD

'84 MAY 16 20:00

press

DNR

P

2

Eu

PR

Sant direkt
från Pol.
aa/le

AMBASSADEN WASHINGTON

KNR 280

1984-05-16

UD STHLM

✓ 522. FOER PRESSBYRAAN. FRAAN BM HAGELBRANT.
RE ARTIKEL OM WALLENBERG

VI HAR FAATT EN FOERFRAAGAN FRAAN MR HERMAN TAUBE, U J A
FEDERATION OF GREATER WASHINGTON, OM KOPIA AV ARTIKEL UR

TIDSKRIFTEN HISTORIA, FOERF. JANOR POTO, SOM OEVERSATTS AV
AMBASSADEN I BUDAPEST. VAAR DELGIVNINGSKOPIAHAR FOERSTOERTS,
KAN VI ERHAALLA EN NY?

TACKSAM AEVEN ERHALLA KIESOWS PM PAA ENGELSKA ANGAAENDE
WALLENBERG.

WACHTMEISTER

AMBASSADEN WASHINGTON KL

V

EXP
840517
1345-8

P 2 E^IU

PR

CABINET STOCKHOLM 1984-05-17

SVENSK
WASHINGTON

437 ✓ EDERT 522. RE ARTIKEL OM WALLEMBERG. FRAAN
GEORGSSON, PRESS

BEGAERD ARTIKEL OCH PM SAENDS MED NAESTA LAEGENHET.

CABINET

CABINET STOCKHOLM KL'

PRESSBYRAAN
GEORGSSON/MS

1984-05-17

81
Nr 78-1 R 18

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

2 5 MAJ 1984

██

Beträffande åtgärd se delgivningslista

Utrikesdepartementet

INK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1984-05-18		
Avd	Gr	Mbl
0	2	Eu I

40-årsminnet av deporteringarna av judar från Budapest
och av Raoul Wallenbergs insatser för att rädda dem^{up 21 Eu}
(3 bil) ✓

I dagarna är det 40 år sedan deporteringarna av judar från Budapest påbörjades, några månader efter det att Tyskland i mars 1944 tagit över makten i Ungern och installerat en quisling-regering. Minnet av deporteringarna har manifesterats i Ungern på flera sätt.

Partiorganet Népszabadság har i en längre artikel i två avsnitt givit en historisk redovisning av förföljelserna av judarna och av deportationerna. Därvid redovisas den uppvaktning som den svenske ministern Danielsson och en representant för påven gjorde hos ungerske premiärministern för att söka nedbringa deportationerna. Det sägs också att den katolska kyrkan och neutrala ambassader gjorde en övermänsklig och självupppoffrande insats för att rädda de förföljda. Raoul Wallenbergs namn nämns dock ej.

Den ungerska pressen rapporterade på tisdagen om fyra manifestationer som ägde rum söndagen den 13 maj: en sorg gudstjänst vid den judiska kyrkogården, ett minnesmöte i Budapests synagoga, öppnandet av det nyrenoverade judiska museet i anslutning till synagogan samt en minnesafton i en av Budapests konserthallar. Vid mötet i synagogan talade chefsrabbinen László Salgó bl a om dem som sökt kämpa mot judeförföljelserna. Han erinrade därvid "med tacksamhet och respekt om bland andra den svenske diplomaten Raoul Wallenberg som gjorde insatser för att

rädda förföljda människors liv". Pressen rapporterar också att på måndagen en delegation från judiska världskongressen mottogs av vice premiärminister István Sárlos. Kopia av artikeln ur engelskspråkiga dagstidningen Daily News bifogas. Övrig press till-

./1

Onsdagens tidningar, dock ej Daily News, rapporterar vidare kortfattat om kransnedläggningsceremonier på tisdagen vid en rad platser av särskild betydelse för judarna i Budapest. I uppräknningen av platser återfinns inte minnesplaketten över Raoul Wallenberg vid gatan som bär hans namn. Ambassaden har emellertid erfarit att den internationellt sammansatta grupp på ungefär 60 personer som per buss besökte de olika platserna även placerade en krans vid Raoul Wallenberg-gatan. Gruppens ledare sade därvid några ord om att en krans nedlades vid Raoul Wallenbergs minnesplakett på den ungerska judiska församlingens vägnar.

Den ungerska pressen har vidare underlåtit att rapportera att New Yorks besökande chefsrabbin Israel Singer i samband med ordinarie gudstjänst i synagogan lördagen den 12 maj höll ett tal om deporteringarna i vilket Wallenbergs insatser nämndes. Vid gudstjänsten hölls vidare en förbön för Wallenberg i enlighet med bifogade text. Som framgår av texten betraktas Wallenberg i bönen som en levande person (O, Herre beskydda honom, värna om hans liv etc). Vid gudstjänsten deltog några hundra personer. Det var dock inte på något sätt fullsatt.

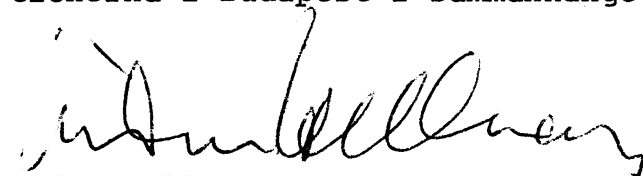
./2

Ambassaden underrättades i förväg om några av manifestationerna av en besökande exilungrare, numera västtysk medborgare, som jämte många andra överlevande ungerska judar återvänt för att delta i dem. Det var denne som överlämnade texten till förbönen. I samband med besöket bad han om ambassadens

medverkan för att informera Raoul Wallenbergs familj om att det fanns flera hundra personer i Ungern och bland exilungrarna som sökt se till att Raoul Wallenberg uppmärksammades i samband med manifestationerna kring 40-årsminnet av deporteringarna.

./3

En kort sammanställning över de viktigaste manifestationerna i Budapest i sammanhanget bifogas även.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Vidar Hellners', written in a cursive style.

Vidar Hellners

UTRIKESDEPARTEMENTET

Upprättad: november 1982

☒ RAPPORT ☐ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

☒ jämte samtl bil☐ jämte bil nr☐ jämte bil där så angivits☐ bil kan lånas på UD tel:

☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ IMPOD		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Regeringen	20 ex	☐ IM-enh A		☐ Swedfund		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fi		☐ Sv kyrkans mission		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-enh Fö		☐ IVA		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr I		☐ STU		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ Sthlms Handelsk	2 ex
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftsinsp		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens strålskyddsst		☐ AIC	
☐ Utränämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel	53 ex	☐ SSLP, Fö		☐ Televerket		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden	23 ex	☐ KMI		☐ Statens rymddeleg		☐ SAF	
☐ Utrutsk	33 ex	☐ Fst		☐ Invandrarverket	2 ex		
☐ Europarådsdel	12 ex	☐ Ch Fst/Op 5		☐ Forskningsberedningen			
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Miljövårdsberedningen			
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA	2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk			
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud			
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del			
☐ Riksdagsman		☐ KK	5 ex	☐ Svenska institutet			
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrika inst			
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Latinamerikainst			
☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Utrikespol institutet			
☐ Statssekr		☐ SAREC		☐ Europainstitutet			

☐ Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex
		☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr
☐ Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
		☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa
☐ Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia	
		☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom
☐ Övriga Västeuropa och Kanada	16 ex	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien
		☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del
				☐ Paris-del	
☐ Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis
		☐ Tripoli			
☐ Mellanöstern	8 ex	☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	
		☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait
☐ Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi
		☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom
		☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang
☐ Övriga Afrika	13 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos
		☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda
				☐ Lima	☐ Lusaka
☐ Latinamerika	12 ex	☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Mexico
		☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua
		☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles
☐ Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis
		☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal
				☐ Rio de Janeiro	

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkkrättssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ <i>Blagnusson</i>
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	☒ <i>Palmerhorn</i>
☐ Kabinettsssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	☒ <i>Fulm</i>
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	☒ <i>Mina Laghgen</i>
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	☒ <i>Rasul w lala</i>
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	☐ <i>dy - fr uni gen</i>
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	☐
☒ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	☐ Åter enh

Antal ex skr sidor Antal ex bil sidor Kopierad den sign Distribuerad den sign Åtg postexp datum sign

Commemorating 40th anniversary of deportation of Jews from Hungary

Budapest, May 14 (MTI) — Throughout Hungary, commemorative events these days mark the 40th anniversary of the beginning of the mass deportation of Jews, a tragic event that began here following the German occupation of Hungary (on 19 March 1944).

The National Community of Hungarian Israelites and the Budapest Israelitic Community staged a mourning service in the Kozma utca Jewish Cemetery on Sunday morning. Chief Rabbi Dr Sándor Scheiber, President of the National Rabbinical Council and President of the National Rabbinical (Theological) Institute, recalled the memory of the 600,000 Hungarian Jewish martyrs, victims of world history's greatest mass murder. He also called attention to the responsibility of the posterity, so that what had happened should never be repeated again.

On behalf of the Hungarian Protestant Churches—Calvinist, Baptist, Methodist, the Council of Free Churches, the Orthodox Churches—Bishop Dr Tibor Bartha, chairman of the Hungarian Churches' Ecumenical Council, President of the Synod of the Hungarian Calvinist Church, spoke. Dr Zoltán Káldy, Bishop-President of the Hungarian Lutheran Church, warned in his speech that any manifestation that today points to fascism, or represents fascism, must be nipped in the bud.

Then Chief Rabbi Dr Arthur Schreier of New York spoke.

In the afternoon, the Israelitic Community's Budapest Centre was the scene of a commemorative meeting to mourn the dead. Chief Rabbi Dr László Salgó, Vice-President of the National Rabbinical Council, spoke. He said that, even at the height of the terror, there were many who raised their voice and actually struggled against the persecution of Jews. These included Béla Bartók, Zoltán Kodály, Artur Somlay, Vilmos Apor, Albert Bereczky, Imre Révicsky, Endre Bajcsy-Zsilinszky. He recalled with gratitude and respect, among others, Swedish diplomat Raoul Wallenberg, who made efforts to save the life of persecuted people.

Gyula Kállai, President of the National Council of the Patriotic People's Front, then spoke. He recalled that the Hungarian antifascist movement, the leftist forces rallied around the Hungarian Front, the honest and well-meaning people inside the Christian Churches, showed every sympathy with their hu-

miliated and distressed Jewish fellow-citizens, and helped them as much as it lay in their power. Speaking about the present day, Kállai stressed the Hungarian state not only recognizes but also guarantees the freedom of conscience and religion, and ensures and protects the normal course of religious life.

Addressing the gathering, Cardinal Dr. László Lékai, Primate of the Hungarian Catholic Church, stressed the practice of justice can save people from such afflictions as had been inflicted on people 40 years ago.

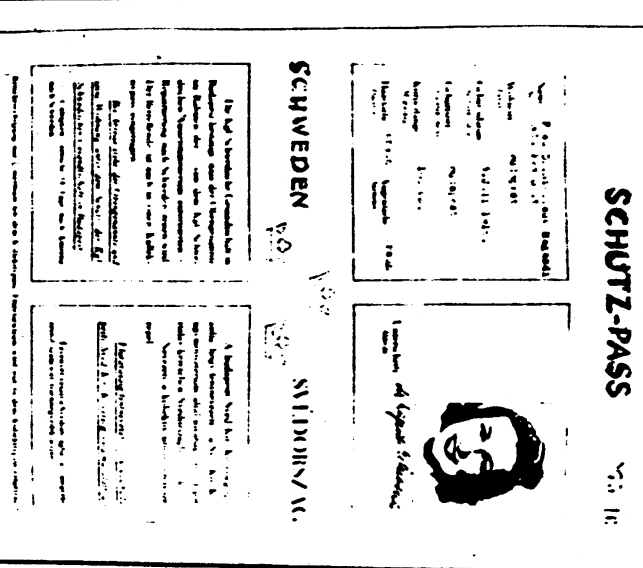
Foreign speakers were Dr Israel Singer, Central Director of the Jewish World Congress, Boris Gramm, Chairman of Moscow's Israelitic Community. Fritz Holländer, President of the Council of the Federation of European Jewish Communities, and Norman Gáti, Chairman of the American Branch of

the World Federation of Hungarian Jews.

On Monday, Vice-Premier István Sarlós received in Parliament the delegation of the Jewish World Congress, headed by Prof. Israel Singer. Chief Rabbi of New York Dr. Arthur Schreier was also among those present. Secretary of State Imre Miklós, President of the State's Church Affairs Office, also attended.

The Jewish Museum, one of the most notable of this kind in Europe, was formally reopened Monday morning, following throughgoing renovation. Three rearranged collections are on view at the museum, in the building adjoining the Grand Synagogue in Dohány utca, District 7.

A commemorative soirée in Budapest's Vigadó concert hall Monday evening marked the remembrance of those who were engulfed in the tragedy.

תפילה לזכרון של ראול וואלענבערג.

אבינו שבשמים קבל-נא תפלינו בעד חסיד מחסידי אומות העולם, הלא הוא ראול וואלענבערג משכניה, אשר מסר את חייו להציל עשרות אלפים מאחינו בתקופת השואה בבירת הונגריה. גורלו לא ידוא לנו; אנא הגן עליו לשמור את חייו, ואם ח"ו נעדר והלך לעולמו, תהי' נשמתו צרורה בצרור החיים ובגן עדן תהא מנוחתו עד אשר יקצו ישיני עפר, אמן!

Mennyei Atyank,

hallgasd meg imankat es legy könyörületes a derek es iagaz-szivü Raul Wallenberg irant, aki a zsidóüldözés idején életét veszelyeztetve mindent megtett azüldözöttek megmentesese er-dekeben. Oh, vedd vedelmedbe, ovd meg életét es legyen része az igazak birodalmában, AMEN!

Vår Herre i himmelen, lyssna på vår bön och visa barmhärtighet mot den gode och renhjärtade Raoul Wallenberg, som under jedeförföljelsens tid gjorde allt, även riskerade sitt eget liv för att rädda dem förföljda. O, Herre beskydda honom, värna om hans liv och låt honom bliva delaktig i det Rättfärdigas Rike. Herre, beskydda även hans familj

Amen

Népszabadság, 15.05.1984 (Tuesday)

Commemorating 40th anniversary of deportation of Jews
from Hungary

Sunday morning

1. Mourning service at the Jewish cemetery in the Kozma Street.
Those present: representatives of the state and social organization including Barna Sarkadi Nagy, Vice-President of the National Church Office.
2. Speeches were made by:
 - Dr. Sándor Scheiber, President of the National Rabbinical Council and President of the National Rabbinical Institute,
 - Dr. Tibor Bartha, Chairman of the Hungarian Churches' Ecumenical Council, President of the Synod of ^{the} Hungarian Calvinist Church,
 - Dr. Zoltán Káldy, Bishop-President of the Hungarian Lutheran Church,
 - Dr. Ferenc József, Bishop of the Unitarian Church,
 - Dr. Arthur Schreier, Chief Rabbi from New York.

In the afternoon

1. Commemorative meeting at the Israelitic Community's Budapest Centre.
2. Speeches were made by:
 - Imre Héber, President of the Hungarian Jews' National Committee (MIOK) and of the **Budapest** Israelitic Office (BIH),
 - Chief Rabbi Dr. László Salgó, Vice-President of the National Rabbinical Council, (he spoke also about Wallenberg),
 - Gyula Kállai, President of the PPF National Council,
 - ~~Cardinal~~ Dr. L. Lékai, Primate of the Hungarian Catholic Church,
 - Dr. Israel Singer, Central Director of the Jewish World Congress,

Postadresse
Ajtósi Dürer sor 27 A
1146 BUDAPEST
UNGARN

Adresse
Ajtósi Dürer sor 27 A
BUDAPEST

Telephon
229-880
229-888
229-889
414-186

Telegramm
Svensk
Budapest

Telex
225647

- 2 -

- Boris Gramm, Chariman of the Moscow Israelitic Community,
- Fritz Holländer, President of the Council of the Federation of the European Jewish Communities,
- Norman Gári, Chair^{man} of the American Branch of the World Federation of Hungarian Jews.

Other events (Monday):

- Jewish museum opened in Dohány Street.
Speeches were made by Imre Héber, and Richárd Nagy, Vice-President of the Budapest Municipal Council.
- Delegation of the Jewish World Federation was received in the Parliament Building by I. Sarlós, Vice-President of the Council of Ministers. Members of the delegation were: Central Director Prof. Israel Singer, Dr. Gerhard Riegner, Co-President of the Governmental Body, Serge Cwajgenbaum, Director of the European Section, and Dr. Arthur Schneier, Chief Rabbi of New York.
- Literary evening called "Memento" at the Pesti Vigadó. It was organized by the PPF, the Hungarian Resistance Movement, and the Hungarian Antifascist Federation.

- - -

1984-05-17

Budapest

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET

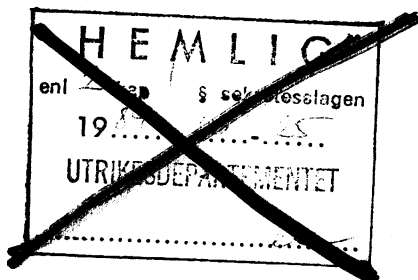
2. 5 MAJ 1984

S. L.

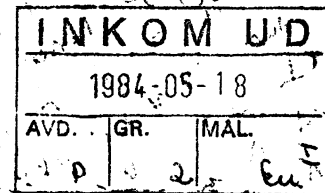
Beträffande angående ...

Dep.rådet Osvald

Utrikesdepartementet

HEMLIG 2 kap 1 § Sekr.L.

WALLENBERG

Broder,

I anslutning till dagens skrivelse 78 angående 40-årsminnet av judedeporteringarna i Ungern vill jag notera följande.

Vid en officiell avskedsmiddag den 11 maj av den ungerska fackliga ledningen för LO-delegationen under Stig Malms ledning höll generalsekreteraren i SZOT (ungerska LO) den förre industriministern Lajos Méhes ett anförande där han på ett sätt som var ytterst markant passade på att nämna den stora tacksamhet man i Ungern kände för de svenska insatserna 1944 med bl.a. utfärdande av skyddspass något man icke skulle komma att glömma. Méhes nämnde ej Wallenberg vid namn men bilden förändras knappast därav så förbunden som skyddspassfrågan är med Wallenberg.

När jag idag besökte överrabbinen Sálgó, som i ett av sina anföranden speciellt nämnde Wallenberg liksom han i synagogan gjorde en förbön för denne sade Sálgó att omnämnandet av Wallenbergs insatser skett helt spontant och att anföranden och predikningar skett helt utan någon förbindelse med myndigheterna. Dagspressen inkluderande partiorganet hade också i stort sett ordagrant återgivit hans uttalanden.

Ordföranden i den judiska gemenskapen i Ungern Imre Heber sade mig vid samma tillfälle - förvånande nog - att han saknade närmare kännedom om skrifterna om Wallenberg-monumentet tidigare i år (inberättade av ambassaden) men att han skulle undersöka saken för att orientera sig.

W. Hellner
V. Hellner
V. Hellner
Vidar Hellners

UTRIKESDEPARTEMENTET

Upprättad: november 1982

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

☒ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil

☐ jämte
samt bil

☐ jämte
bil nr

☐ jämte bil
där så angivits

☐ bil kan lånas
på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ IMPOD		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Regeringen	20 ex	☐ IM-enh A		☐ Swedfund		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fi		☐ Sv kyrkans mission		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-enh Fö		☐ IVA		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr I		☐ STU		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ Sthlms Handelsk	2 ex
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftsinsp		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens strålskyddsinst		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel	53 ex	☐ SSLP, Fö		☐ Televerket		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden	23 ex	☐ KMI		☐ Statens rymddeleg		☐ SAF	
☐ Utrutsk	33 ex	☐ Fst		☐ Invandrarverket	2 ex		
☐ Europarådsdel	12 ex	☐ Ch Fst/Op 5		☐ Forskningsberedningen			
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Miljövärdberedningen			
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA	2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk			
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud			
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del			
☐ Riksdagsman		☐ KK	5 ex	☐ Svenska institutet			
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst			
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Latinamerikainst			
☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Utrikespol institutet			
☐ Statssekr		☐ SAREC		☐ Europainstitutet			

☐ Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex
		☐ Bonn	☐ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr
☐ Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
		☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa
☐ Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia	
☐ Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom
		☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien
		☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del
☐ Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis
		☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	☐ Tripoli
☐ Mellanöstern	8 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait
		☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi
☐ Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom
		☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang
☐ Övriga Afrika	13 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos
		☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda
☐ Latinamerika	12 ex	☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima
		☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua
☐ Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles
		☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis
		☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkrättssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ Palmshems
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	☒ Julem
☐ Kabinetssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	☐ S. na Lajnyre
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	☒ Rami W. alki
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	☒ Lysfrensen
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	☐ Åter enh
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	
☐ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	

Antal ex skr

Antal ex bil

Antal ex skr

Antal ex bil

Kopierad den

sign

Distribuerad den

sign

Åtg postexp

datum

sign

luft

sign

Guy von Dardel
45 Route de Peney-Dessus
CH-1242 Satigny, Schweiz
Tel: 22-531619, 832705

100 07078 KEIC
kato
Lund den 14 maj 1984.

UM:s kansli/Anderman, son
1984-05-18
Orig t kr Julin, Pol I
kopia t kabs

aa

ing. Raoul Wallenberg

Kabinettsekreterare P Schori
Utrikesdepartementet
Stockholm

225/2027

18 24 MAJ 1984

P. 2 600

Broder!

Jag tackar Dig för Ditt personliga, förtroliga och hemligstämplade brev av den 24 april.

Jag vill inte ytterligare fortsätta diskussionen angående vilka åtgärder, som kan vidtagas eller inte vidtagas för att föra Raoul Wallenbergs befrielse närmare, och tror att sådana diskussioner bäst föras inom den arbetsgrupp som håller på att sättas upp. Jag hoppas att denna arbetsgrupp skall kunna träffas inom den närmaste tiden, om möjligt innan jag den 26 ds far till Geneve för min forskning. Jag är naturligtvis beredd att även därefter komma upp till sammanträdena när det behövs.

Jag noterar i Ditt brev att Du inte vill utesluta att medgivanden från svensk sida kan tänkas i framtida förhandlingar om Raoul, under förutsättning att de inte strider mot vedertagna folkrättsliga principer. Som framgick av mitt brev tror jag inte heller att de behöver göra det.

Jag delar naturligtvis Din förhoppning att nya fakta "av så övertygande, för att inte säga ovedersäglig, art, att de tvingar den sovjetiska regeringen att överge sin hittillsvarande ståndpunkt" skall komma fram. Realistiskt tror jag dock att sådana fakta skulle vara närmast ett mirakel, särskilt mot bakgrunden av general Milsteins uttalande om den sovjetiska reaktionen på fakta från ubåtsincidenterna, så som det citerades i Anders Ferns nu riksbekanta brev. I Raouls fall tror jag att det enda faktum som vore ovedersägligt, t. o. m. av ryssarna, skulle vara om vi kunde få ut Raoul ur fängelset och Sovjetunionen. På detta stadium när tiden börjar bli kort kan vi knappast basera vårt huvudsakliga handlande på ett sådant mirakel.

Jag utgår från att arbetsgruppen i sina diskussioner kommer att vara fria att diskutera alla tänkbara lösningar, och speciellt att deltagarna från UD kommer att vara fria att lägga fram sina personliga åsikter och förslag utan inskränkningar av strikta instruktioner.

Jag tror också att det är viktigt att arbetsgruppen kommer i gång så snabbt som möjligt, så att Raouls sak inte ytterligare försenas "i avvaktan på ytterligare utredning", ett av de vanligaste sätten att i praktiken omsätta "Talleyrands famösa princip".

Med vänlig hälsning

Guy von Dardel

Avsändningsort

Pol/Julin/ml

Ärendenr

re Raoul Wallenberg

Datum

1984-05-22

Dnr

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu I

Adress

SVENSK BUDAPEST Dnr....

Text

Från Pol I ang Raoul Wallenberg.

Medverkade representant för ambassaden vid någon av ceremonierna

CABINET

3. 5 000 ex

Dag Utk 3220

Ifylles av telegramexpeditören

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

POL 1

ATGÅRD:

Peter Oswald: 2
Jen Palmhanna: 3
Josefka aa

g

INKOM UD 1984-05-24

AMBASSADEN BUDAPEST

1984-05-24

UD STOCKHOLM

FOER POL 1

INK UTRIKESDEP		
1984-05-24		
Avd	Gr	Enl
P	2	Enl

RE RAOUL WALLENBERG

P R I M O NAAGON DIREKT MEDVERKAN FRAAN AMBASSADEN VAR ALDRIG AKTUELL (JFR VAART KRYPTO 52 OCH ERT KRYPTO 35). DAEREMOT SOEKTE TVAA TJAENSTEMAEN OCH EN LOKALANSTAELLD VARA MED SAASOM "OBSERVATOERER", P G A FELAKTIG TIDSANGIVELSE ANLAENDE DESSA DOCK TYVAERR FOER SENT TILL KRANSNEDLAEGGNINGEN PAA WALLENBERGGATAN. PRIVAT VAR VIDARE EN TJAENSTEMAN NAERVARANDE VID GUDSTJAENSTEN. SAAVITT KAENT VAR INGEN AMBASSAD INBJUDEN ELLER REPRESENTERAD VID NAAGON AV CEREMONIERNA.

S E C U N D O FOER DEPARTEMENTETS INFORMATION KAN NAEMNAS ATT VID BESOEK IGAAR AV EN AMBASSADTJAENSTEMAN PAA UTRIKESMINISTERIET ROERANDE RUTINER FOER ISRAELISKA VISERINGAR DEN UNGERSKA TJAENSTEMANNEN FRAMHOELL SPONTANT SOM SIN EGEN PRIVATA REAKTION WALLENBERGS BETYDELSEFULLA INSATSER. SINA INSIKTER OM WALLENBERG HADE HAN FRAEMST IFRAAN UTLAENDSKA TIDSKRIFTER OCH BOECKER MEN HAN HADE DOCK REDAN SAASOM TRETTONAARING KAENT TILL NAMNET WALLENBERG, DAA DENNE "FOERSVANN".

(INGEN UNDERSKRIFT)

[Redacted signature]

1984-05-24

P2 Eu^I

Ex till Wretborn ✓
Polchefen ✓
Ch pol I ✓
Magnusson ✓
Palmstierna ✓
Julin ✓

Amb Moskva (u.n.)
" Washington (u.n.)
" London "
" Bonn "
" Tel Aviv "

EXP. 1984-05-24/aa

Interpellation om Raoul Wallenberg

(1 bil.)

Härmed överlämnas snabbprotokollet från den debatt som ägde rum i riksdagen den 21 maj 1984 till följd av en interpellation från Sven Munke (m) till kulturministern Göransson om hedrande av Raoul Wallenbergs minne. Även Elisabeth Fleetwood (m) deltog i debatten.

Meningsutbytet gällde huvudsakligen frågan om det vore lämpligt att hedra Wallenberg med ett monument eller ett frimärke trots att vi utgår från att vederbörande är i livet.

Munke och Fleetwood anförde att t.ex. Ingemar Stenmark och Björn Borg förekommit på svenska frimärken samt att Dansmuséet rest en staty över den levande sovjetiska ballerinan Galina Ulanova. Vad de åsyftade var inte så mycket ett minnesmärke över Raoul Wallenbergs person som över hans insatser och vad de representerade av humanism.

Göransson argumenterade häremot att varje form av hedersminne över Raoul Wallenberg skulle - även om det restes över hans gärning snarare än person - ofelbart uppfattas som en dödförklaring på sovjetisk sida och allvarligt försvåra våra möjligheter att i framtiden driva frågan vidare gentemot de sovjetiska myndigheterna.

Sven Julin

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurt	15.5.84
ut. kurt	15.5.84
luftpost	15.5.84
vanl. post	15.5.84

5 § Svar på interpellation 1983/84:149 om åtgärder för att hedra Raoul Wallenberg

Anf. 21 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sven Munke har frågat mig om jag vill medverka till att även Sverige hedrade Raoul Wallenberg genom t. ex. ett officiellt erkännande i form av att ett monument över hans insatser reses eller att ett frimärke med hans bild utges.

Raoul Wallenberg har gjort heroiska insatser i mänsklighetens tjänst. Jag ställer mig likväl avvisande till tanken att Sverige på de sätt som föreslås skulle hedra hans minne. Med den praxis som finns i Sverige skulle detta kunna uppfattas som att den svenska regeringen accepterat tanken att Raoul Wallenberg inte längre skulle vara i livet. Därför vore det olämpligt att nu ta sådana initiativ som interpellanten föreslår för att hedra hans minne.

Anf. 22 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag framför ett tack till statsrådet för svaret. Det är med stor förvåning jag konstaterar den kylighet som präglar detta svar. Det enda positiva är ett kort erkännande av Wallenbergs insatser i mänsklighetens tjänst. Det är ungefär vad kulturministern, och jag kan tänka mig också regeringen, i nuvarande läge vill säga.

Det har under senare år i andra sammanhang vid flera tillfällen här i riksdagen framförts önskemål om att vi skall hedra Raoul Wallenberg. Motiveringen har varit att på ett värdigt sätt befästa minnet av vad Wallenberg som förste legationssekreterare vid Sveriges beskickning i Budapest under andra världskrigets slutskede uträttade i mänsklighetens tjänst. Som bekant räddade Wallenberg tusentals judar undan gaskamrarna genom att de fick provisoriska svenska pass som Wallenberg utfärdade. Det sågs inte med blida ögon av den tyska ockupationsmakten. Wallenberg levde farligt, vilket bl. a. har bekräftats av den dåvarande legationstjänstemannen Lars Berg, numera generalkonsul i Rio i Brasilien.

Wallenbergs insats att i slutskedet av andra världskriget rädda alla dessa judar från deportering och likvidering i de tyska gaskamrarna har väckt uppmärksamhet i hela världen. Förbittringen över att Wallenberg hamnade i sovjetisk fångenskap och att vetskapen om hans vidare öden är höljda i dunkel är därför naturlig.

På många håll i västvärlden har man velat hedra den tappra svensken. I USA har Wallenberg blivit hedersmedborgare, och han är den ende icke-amerikan jämte Sir Winston Churchill som hedrats på detta sätt. I andra länder hyllas Wallenberg som en av vår tids största humanister. Svenskens namn används för att namnge skolor, offentliga byggnader och platser, gator, institutioner osv. Böcker skrivs, och dokumentärprogram produceras. Bilden av Raoul Wallenberg hålls levande, trots att det är snart 40 år sedan han rövades bort av sovjetiska trupper. Det är endast det officiella Sverige som håller tyst.

Kulturministern säger i sitt svar att Wallenbergs minne inte skall hedras på

det sätt som föreslås i interpellationen. Jag har föreslagit att det officiella Sverige genom t. ex. utgivandet av ett frimärke med Wallenbergs bild eller genom någon form av monument över hans gärning skulle visa uppskattning för de insatser som han gjorde i egenskap av svensk representant.

Kulturministern säger också att om man visar sin uppskattning på detta sätt, skulle det kunna uppfattas så att den svenska regeringen har accepterat tanken på att Raoul Wallenberg inte skulle vara i livet. Man kan fråga sig vem som skulle uppfatta det på det sättet. När jag tidigare motionsvägen har fört fram tanken på ett frimärke med Wallenbergs bild har jag fått ungefär samma svar. Men postens generaldirektör Bertil Zachrisson har sedermera personligen i ett brev till mig förklarat att han förstår att intresset för att ge ut ett frimärke är så starkt bland allmänheten att han skall tänka över om man i någon form medelst en frimärksutgåva skulle kunna hylla Wallenberg.

Det är svensk praxis att inte på detta sätt hylla någon nu levande, säger kulturministern. Men då vill jag erinra om att man den 6 mars i år avtäckte en staty av den världsberömda sovjetiska ballerinan Galina Ulanova utanför dansmuseet här i Stockholm. Då gällde tydligen inte svensk praxis. Ulanova var nämligen själv närvarande och högst levande. Närvarande var också Sovjets vice kulturminister Ivanov. Även den svenska regeringen fanns på plats genom utbildningsminister Lena Hjelm-Wallén. Hon yttrade vid ceremonin att Ulanova är en levande legend – därmed kan man inte nog understryka att det gällde en levande person. Kan man inte hylla en svensk som vunnit aktning i hela västvärlden på samma sätt? Det hette att det var första gången i Sverige som en staty av en levande person avtäckts. Det är ett underligt sammanträffande att just denna enda person skulle vara från Sovjetunionen.

Vad hindrar nu Sverige att hylla en av sina egna som gjort en, som kulturministern betecknar det, heroisk insats på samma sätt? Man kan fråga sig om det är andlig snålhet eller om det är av respekt för vår stora granne i öst som man inte vågar officiellt hylla Raoul Wallenberg. Stora delar av svenska folket vill ha besked på den punkten. Jag utgår från att kulturministern kommer med något sådant besked.

Anf. 23 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag beklagar Bengt Göranssons negativa inställning till Sven Munkes förslag. Det är ett förslag som Sven Munke har framlagt här tidigare och, som han själv nyss sade, också då har fått avslag. Ett ja till detta förslag om utgivande av ett frimärke som skulle symbolisera Raoul Wallenbergs betydelse kan inte längre uppfattas som ett accepterande av tanken att han ej längre skulle befinna sig i livet. Vi har ju redan gjort avsteg från denna princip. På sportens område är det ett par personer som har hedrats för sina viktiga insatser, och även om dessa var mycket viktiga kan de naturligtvis inte alls jämföras med Raoul Wallenbergs gärning. Utgivandet av ett frimärke med Raoul Wallenbergs bild skulle visa hur högt vi skattar hans arbete för de mänskliga rättigheterna.

Intresset för vad Raoul Wallenberg har åstadkommit växer explosionsartat

över stora delar av världen. Föreningar har bildats, seminarier och temadagar har anordnats, fackeltåg har dragit genom många städer och hyllningar har framförts i svenska och utländska kyrkor.

Jag vill starkt poängtera vikten av att våra ungdomar får kännedom om nazisternas utrotning av judarna och om Raoul Wallenbergs insatser då han räddade 100 000 av dem. I flera länder tas hans gärning upp i skolornas undervisning. Jag vill för kammaren citera vad Gideon Hausner, som en gång ledde åtalet mot Adolf Eichmann, har yttrat med anledning av Raoul Wallenbergs insatser:

"Här har vi en man som kunde ha valt att stanna kvar i det säkra, neutrala Sverige när nazismen behärskade Europa. I stället lämnade han denna trygga hamn och reste till vad som då var en av de farligaste platserna i Europa – Ungern. Och varför? För att rädda judar. Han vann sin kamp, och jag tycker att i denna tid när det finns så litet att tro på, så ytterst litet som våra barn och ungdomar kan knyta sina förhoppningar och ideal till – är han en människa att visa upp för den värld som vet så föga om honom. Det är därför jag anser att historien om Raoul Wallenberg bör berättas, för att hans gestalt må få sin rätta plats i människors medvetande."

En av Raoul Wallenbergs närmaste medarbetare, Per Anger, som under kriget tjänstgjorde som attaché vid dåvarande svenska legationen i Budapest, säger följande:

"Det är detta man funnit så viktigt att ungdomen får del av – Raoul Wallenbergs budskap att aldrig acceptera politiska övergrepp varken på folkslag eller individer, och att de nazistiska förbrytelseerna därför aldrig får glömmas."

Vår omvärld måste ju fråga sig varför vi svenskar är så föga aktiva i frågan om Wallenberg och hans gärning, medan det utanför våra gränser finns ett allt starkare engagemang för honom och hans kamp för mänskliga rättigheter och mot våld och förtryck, var det än må ha uppstått.

Jag hoppas att Bengt Göransson inser att invändningarna mot de förslag som Sven Munke har framställt inte längre är bärkraftiga och att han i stället arbetar enligt de riktlinjer som föreslagits, till båtad för hela världen.

Anf. 24 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig inledningsvis kommentera Sven Munkes tillkännagivande, att han är förvånad över kyligheten i svaret. Sven Munke hade uppenbarligen väntat sig något annat än ett svar på frågan. Jag har valt att i mitt svar ge besked om regeringens inställning till exakt den fråga som ställdes. Jag tyckte det var centralt att göra det och att därutöver inte föra andra resonemang, i all synnerhet som Raoul Wallenberg-frågan faktiskt har diskuterats i kammaren även vid andra tillfällen under detta riksmöte. Så sent som den 7 februari förekom en diskussion i ämnet mellan utrikesministern och Karin Ahrlund.

Sven Munke har inte läst svaret riktigt rätt, när han säger att jag svarat att Raoul Wallenbergs minne inte bör hedras på det sätt som han har föreslagit. Jag sade – och jag är medveten om att man skulle kunna tolka svaret som

Sven Munke gör, om man inte läste fortsättningen – att vi inte ser det möjligt att hedra Raoul Wallenbergs minne på det sättet eftersom vi inte har godtagit tanken att han skulle vara avliden. Det är faktiskt en mycket viktig punkt. Vi har i vårt land principen att inte hedra levande personer genom resande av statyer eller utgivande av frimärken. För en fortsatt diskussion och för att möjliggöra fortsatta framställningar vid samtal med sovjetiska myndigheter är det faktiskt principiellt viktigt att vi står fast vid denna principiella syn: Raoul Wallenberg lever.

Då säger Sven Munke: Men hur var det då med ballerinan Ulanova vid dansmuseet? Ja, det är med henne på ett sätt som det är med frimärkena, där en och annat känd idrottsman kan figurera, och på ett annat sätt inte. I fallet Ulanova är det fråga om ett skulpturverk som är donerat till museet. Det är alltså ingenting där svenska myndigheter, svenska instanser, har tagit ett initiativ. Det är en skulptur som symboliserar danskonsten, och man har då valt en företrädare för danskonsten. Det är på samma sätt med de frimärken där idrottsmän har förekommit. Dessa har fått stå modell för kända idrottsgrenar, men de figurerar utan namn. Frammärkena fungerar alltså inte som privata hedersbevisningar för den ene eller den andre idrottsmannen utan uppmärksammar idrottsgrenar. Det kan vara viktigt att komma ihåg.

Jag tycker att den här diskussionen leder till den för mig mycket viktiga frågan, på vilken jag faktiskt skulle vilja ha svar av Sven Munke, möjligen också av Elisabeth Fleetwood: Menar ni att regeringen skall lägga ned ärendet Raoul Wallenberg genom att föreslå ett hedrande i form av ett frimärke eller ett monument och därmed medge att vi anser att Raoul Wallenberg inte lever längre?

Anf. 25 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Om det sistnämnda vill jag säga att det är en konstruerad frågeställning som Bengt Göransson nu tar upp. Raoul Wallenberg hedras ju över hela världen på detta sätt. Varför skulle inte hans eget hemland kunna hedra honom? Kulturministern talar här om praxis och att det "skulle uppfattas" som att Raoul Wallenberg inte längre lever. Vem "skulle uppfatta" det så? Jag tror inte att Sovjetunionen skulle uppfatta saken på det sättet.

Kulturministern menar att jag har läst frågesvaret på ett felaktigt sätt. Nej, herr statsråd, det står i svaret: "Jag ställer mig likväl avvisande till tanken att Sverige på de sätt som föreslås skulle hedra Raoul Wallenbergs minne." Om kulturministern hade läst min interpellation riktigt, hade han funnit att det i den står att vi skall hedra minnet av vad Raoul Wallenberg utförde – det är inte fråga om hans person. Han kan stå som förebild för ett humanitärt arbete som uppskattas över hela världen på samma sätt som en idrottsman och hans prestationer blir uppmärksammade t. ex. genom en frimärksutgåva. Kulturministern har inte läst interpellationen så grundligt som jag hade förväntat mig. Jag har däremot läst svaret rätt. Jag är verksam som journalist och brukar referera sådana här skrivelser, så jag är mycket väl medveten om ordens innebörd.

Vi hörde ju kulturministern säga – och det var väl där skon klämde – att Sovjet "skulle uppfatta" saken på visst sätt. Ja, det är som jag redan sagt: man är rädd för att stöta sig med Sovjet.

Det är också på det sättet att Ulanova står staty som symbol inte enbart för danskonsten utan också för sig själv. Hon var själv närvarande vid avtäckningen. Det argumentet verkar väldigt ihåligt.

Anf. 26 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I fråga om utgivande av frimärken har en viktig princip varit att det endast skulle gälla avlidna personer. Men vi har ju redan, Bengt Göransson, gjort avsteg från den principen. Således kan vi inte längre säga att den är i allo gällande. Så länge den varade tror jag att vi kände respekt för den, men har vi lämnat den, kan jag inte finna någon anledning att inte den svensk som, såvitt jag kan bedöma, har gjort mest för mänskligheten skulle hedras på detta sätt.

Beträffande monumentet över den ryska dansösen sade Bengt Göransson att det gällde en kulturart och vår hyllning till den kulturarten med henne som symbol. Ja, men den vägen är det också i det aktuella fallet lätt att nå ett resultat. Vi medverkar gärna till ett monument till stöd för de mänskliga rättigheterna och etableringen av dessa över hela världen. Jag kan inte tänka mig en bättre symbol för de mänskliga rättigheterna än Raoul Wallenberg.

Anf. 27 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag nödgas faktiskt, även om jag beklagar det, återgå till textläsningen. Sven Munke gör nämligen för andra gången i rad det felet att han slutar läsa svaret där den mening börjar som klargör den faktiska innebörden. Det står så här i svaret: "Jag ställer mig likväl avvisande till tanken att Sverige på de sätt som föreslås skulle hedra Raoul Wallenbergs minne. Med den praxis som finns i Sverige skulle detta kunna uppfattas som att den svenska regeringen har accepterat tanken att Raoul Wallenberg inte skulle vara i livet." Det är vad jag sade, och jag tycker faktiskt att det är viktigt att det framgår.

Men då frågar Sven Munke: Vem skulle tro att Raoul Wallenberg var död om vi gjorde det här? Skulle det vara Sovjet? Ja, just det. Sovjetunionen är ju just det land av vilket vi kräver besked om Raoul Wallenberg. Om vi även i fortsättningen vill ha denna fråga aktuell, om vi vill kunna ta upp den vid de tillfällen när vi möter företrädare för Sovjetunionen – vilket sker med jämna mellanrum – kan vi inte på den här punkten frångå gällande princip. Jag tycker faktiskt att det är ganska elementärt.

Att nu fatta beslut om ett monument över Raoul Wallenberg vore detsamma som en bekräftelse på att "filen" var stängd, och det vill i varje fall inte jag medverka till.

Sedan till Elisabeth Fleetwood. Vi har inte gjort avsteg från några principer när vi valt att ge ut frimärken med idrottsgrenar som illustration, eftersom vi på de frimärkena inte sätter ut några namn. Det är i och för sig kända personer som får figurera i idrottsliga sammanhang. Men det är inte

detsamma som att så att säga resa monument över dem. Vi har faktiskt inte till vare sig den ena eller den andra idrottsmannens ära utgivit vad som skulle kunna kallas personfrimärken.

Nr 149

Måndagen den
21 maj 1984

Anf. 28 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Det är ett märkligt sätt att resonera om man säger att den man vill hedra först skall tigas ihjäl i sitt hemland. Jag kan inte komma ifrån att man får den uppfattningen när man läser svaret på interpellationen.

I förrgår kom ett nyhetstelegram från Ungern, i vilket den ungerska motsvarigheten till TT förklarade att man nu beslutat sig för att hedra Raoul Wallenberg på något sätt, med någon öppen plats eller med någon form av skulptur. Som några kanske vet skulle det ju resas ett monument över Raoul Wallenberg i Ungern i slutet av 1940-talet. Men natten före avtäckandet släpades monumentet bort av sovjetiska soldater med hästar. Monumentet finns nu någonstans på den ungerska landsbygden. Man har förhoppningar om att det skall kunna återställas. Den som meddelat detta till nyhetsbyrån är Istvan Sarlos som är en hög politisk ledare inom den ungerska regeringen. Det har emellertid förekommit att man från Moskväs sida varit mycket negativ till detta. Man får faktiskt uppfattningen, herr talman, att det är av rädsla för vår granne i öst som man inte vågar levandegöra någonting när det gäller en av vår tids störste personligheter, och det är bara att beklaga.

Jag tror inte att Sovjet skulle uppfatta saken så som kulturministern tillsammans med regeringen framhårdar att hävda, att det skulle betyda att vi uppfattar Raoul Wallenberg som död. Jag har stor erfarenhet av Sovjet. Jag har arbetat där som reseledare och känner många kulturpersonligheter och politiker där. Jag tror inte alls att man skulle uppfatta saken på detta sätt. Det handlar om en myt som regeringen försöker odla, samtidigt som regeringen ligger mycket lågt då det gäller att göra någonting.

Jag förstår att frågan är obehaglig för regeringen. Man har klantat med den i snart 40 år, när man försökt få rätsida beträffande Raoul Wallenbergs öde. Varje gång någon påminner om detta blir det obehagligt för regeringens företrädare, som försöker tala så litet som möjligt om det hela.

Detta är att beklaga, herr talman.

Anf. 29 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Först och främst vill jag kommentera det Bengt Göransson sade om att stänga "filen" beträffande Raoul Wallenberg. Vi kan väl vara eniga om att ingen av oss avser att åstadkomma något sådant, så det skulle inte ens behöva nämnas.

Vi kan *naturligtvis* inte fatta något beslut här i kammaren i dag om hur Raoul Wallenberg skall hedras. Det har inte varit vare sig Sven Munkes eller min tro att så skulle kunna ske.

Men jag har en fråga till Bengt Göransson. I min förra replik nämnde jag möjligheten att resa ett monument för de mänskliga rättigheterna och att då välja Raoul Wallenberg som symbol. Det är ju en väg som inte på något sätt

kan missuppfattas av eventuella grannar. Anser Bengt Göransson att den vägen är framkomlig?

Anf. 30 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Självfallet kan en till utseendet bekant person få vara symbol i skilda sammanhang, utan att det behöver innebära ett hedrande av just den personens minne exklusivt. Jag kan alltså i och för sig inte se något hinder för det som Elisabeth Fleetwood föreslår. Men jag vill ändå understryka att om den person som väljs som symbol skulle vara Raoul Wallenberg och vara så känd, får man möjligen samma effekt som jag har varnat för, nämligen att de med vilka vi diskuterar denna fråga ser det som en bekräftelse på att vi uppfattar honom som död. Jag tycker alltså att det finns skäl för oss att ta det resonemanget på ett visst allvar.

Det är möjligt att Sven Munke som reseledare har träffat många politiker i Sovjet. Men jag har en känsla av att det i de många handlingar som finns i utrikesdepartementets arkiv och som vid skilda tillfällen frisläppts – det rör sig om många tusen sidor – finner man kanske redogörelser för överläggningar med andra politiker än dem som den ene eller andre reseledaren har träffat under nattliga eller dagliga vandringar i Moskva eller Leningrad.

Jag anser att den här frågan är ofta och väl diskuterad, och jag tycker inte det är en korrekt beskrivning att säga att Raoul Wallenberg i Sverige tigs ihjäl. Det rör sig heller inte om en fråga som regeringen har underlåtit att ta upp. Och detta vet både Sven Munke och Elisabeth Fleetwood.

Anf. 31 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag har ingen som helst avsikt att misstänkliggöra allvaret i Bengt Göranssons resonemang – det är uteslutet. Det är principerna för och sättet att hedra Raoul Wallenberg och stärka de mänskliga rättigheterna som är målet för mitt deltagande i den här debatten.

Men Bengt Göransson sade själv, när jag föreslog ett monument över de mänskliga rättigheterna med Raoul Wallenberg som symbol, att man möjligen skulle få samma effekt som den Bengt Göransson hävdar att man får vid utgivandet av ett frimärke. Det låter tveksamt. Man får alltså möjligen samma effekt, sade alltså Bengt Göransson. Jag hoppas att Bengt Göransson är redo att undersöka om det vore möjligt att genomföra mitt förslag. Möjligen finner vi då att det inte har den effekt som Bengt Göransson tror att det skulle ha, utan att detta är *ett* sätt för oss att hedra Raoul Wallenbergs gärning.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84:30
Finansutskottets betänkande 1983/84:36 och 27
Skatteutskottets betänkande 1983/84:41

UTRIKES
DEPARTEMENTET

P2 Eu I

Politiska avdelningen
Enhet I/Kr S Julin/ee

1984-05-25

Ex till:

Ch pol I ✓
Palmstierna ✓
Magnusson ✓
Julin ✓

Amb Bukarest (onumr) ✓

Nina Lagergren,
Raoul Wallenberg-föreningen ✓

exp. 84-05-25/ee

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Gataadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefon
786 60 00

Telegram
Cabinet

Telex
105 90

LONDON

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
P-L 1

12 JUNI 1984

Betr. åtgärd se bit.
delgivningslista

Kanslirådet Julin

UTRIKESDEPARTEMENTET

322 ✓

INKOM UD		
1984-05-28		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	En

Historia-artikeln om Raoul Wallenberg
(1 bil) ✓

Broder,

Den mystifierande ungerska Historia-artikeln om Raoul Wallenberg har dykt upp i ett oväntat sammanhang. ./.. Som Du skall se av bifogade fotokopia sätter den av Economist utgivna nyhetbulletinen Foreign Report artikeln i samband med trevare syftande till vidgade kontakter mellan Israel och östblocket. Nu skall sägas att Foreign Report inte är den mest källkritiska av publikationer, men den lilla artikeln kan ju alltid erbjuda "food for thought".

Hilja,
Lars Åke

Lars-Åke Nilsson

EUROPE

Soviets quash a Hungarian proposal to honor Wallenberg

By Eric Bourne
Special to The Christian Science Monitor

A new page has just been added to the "Wallenberg mystery." This is the case of the Swedish diplomat who saved thousands of Hungarian Jews from Hitler's death camps — and then disappeared in Soviet-liberated eastern Hungary.

Although almost 40 years have passed, it still is a sensitive and embarrassing issue for the Soviets. They have coldly brushed off repeated Swedish attempts to learn more about his fate.

In 1967, they asserted that Raoul Wallenberg had died 10 years earlier in Moscow's Lubyanka prison. But reports surfacing periodically since then suggest he lived on at least into the early '70s.

Now, according to recent information from Budapest, the Soviet leadership has vetoed a Hungarian move to restore a statue commemorating Wallenberg to its originally intended site in the Hungarian capital. The statue was commissioned soon after the war, but it disappeared on the eve of its unveiling — to reappear in altered form in the town of Debrecen, in eastern Hungary.

The statue's restoration to its former location in Budapest was first suggested in January in a review of the Hungarian Historical Society, which urged that it be returned next year. That will be the 40th anniversary of Wallenberg's disappearance while on his way in January 1945 to the seat of the newly created Hungarian provisional government at Debrecen, where Soviet Army headquarters were

also located.

That journey was the last the outside world was to see of Wallenberg.

Official Hungarian approval of the proposal to restore the statue was evident in Budapest's Magyar Nemzet, the newspaper of the communist-led Patriotic People's Front. The newspaper hailed it as a "worthy gesture" of remembrance.

Official acquiescence may have been encouraged by the recent advance in relations between Budapest and Stockholm, due in part to the growing economic cooperation between Hungary and Western Europe. But there seems to be no doubt about Budapest's genuine regard for Wallenberg and his record.

Apparently, the Hungarians presumed that, since they were in no way responsible for what happened to him in the Soviet Union after the war, there could be no objection from that quarter to their wish to do belated justice to his memory.

Events have proved them wrong. When Magyar Nemzet's article appeared last March, sources in Budapest say, the

Raoul Wallenberg: missing since 1945

Russians lost little time in making the Hungarians aware of their disapproval.

They did so not by way of formal diplomatic démarche or protest, but through party channels, i.e., through the contacts maintained between the apparatus of the Soviet Communist Party and all the party committees of Eastern Europe. It is through such channels that Moscow's influence is brought to bear on all decisions made by its allies in sensitive policy questions.

Even official Hungarian accounts still tend to obscure precisely what happened to the original Wallenberg statue — a 90-foot-high bronze in "St. George and the dragon" style on a granite plinth.

It stood briefly in Budapest's St. Stephen's Park — site of the former Jewish ghetto — in the spring of 1949. But on the very eve of the official unveiling, it simply disappeared. Some people who claimed to be eyewitnesses said it was removed by the Russians and badly "damaged" in the process.

Since 1953, a much-modified version of the statue has stood in the little town of Debrecen, which was Wallenberg's destination when he was picked up by the Russians. The Debrecen statue is a standard anti-Fascist memorial. There is no trace of the character intended in the original sculpture, nor does the original's inscription of "undying gratitude" to Raoul Wallenberg appear.

But however much its meaning might have been lost in this substitute version, the older Hungarian generation's regard for Wallenberg clearly remains.

"It is time to honor him for what he did," an official source commented recently to a Western journalist.

Ever since the 1956 uprising, the Budapest leaders have combined domestic reform with an understandable political prudence in their relations with Moscow and with fellow members of the Warsaw Pact.

For example, Budapest has been careful not to openly identify with either the persistent endeavors of the Swedish government to persuade the Russians to throw light on Raoul Wallenberg's fate or with the support given those efforts by the Western countries.

(Those latter efforts have included President Reagan's step in 1981 of making Raoul Wallenberg an honorary US citizen — Winston Churchill is the only other foreigner to be so honored. Secretary of State George Shultz also raised the issue with Andrei Gromyko at the opening of the Stockholm conference in January.)

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

jämte
samtl. bil

jämte
bil nr

jämte bil
där så angivits

**bil kan lånas
på UD tel:**

☐ Konungen	☐ Statssekr	☐ IMPOD	☐ Svenska FN-förbundet
☐ Regeringen 20 ex	☐ IM-enh A	☐ Swedfund	☐ Östekonomiska byrån
☐ Statsministern	☐ I-sekr A	☐ LO/TCO:s bist nämnd	☐ Bankföreningen
☐ Chef Fö	☐ I-enh Fi	☐ Sv kyrkans mission	☐ Exportr
☐ Chef I	☐ I-enh Fö	☐ IVA	☐ Industriförb
☐ Statsrådet	☐ I-sekr I	☐ STU	☐ Grossistförb
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Svensk kärnbränsle AB	☐ Sthlms Handelsk 2 ex
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Statens kärnkraftsinsp	☐ LO
☐ Riksdagens talman	☐ I-sekr	☐ Statens strålskyddsinst	☐ AIC
☐ Utränämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel 53 ex	☐ SSLP, Fö	☐ Televerket	☐ TCO
☐ Utrikesnämnden 23 ex	☐ KMI	☐ Statens rymddeleg	☐ SAF
☐ Utrutsk 33 ex	☐ Fst	☐ Invandrarverket 2 ex	☐
☐ Europarådsdel 12 ex	☐ Ch Fst/Op 5	☐ Forskningsberedningen	☐
☐ Utrutsk kanslichef	☐ Arméstaben FN-avd	☐ Miljövårdsberedningen	☐
☐ Förutsk kanslichef	☐ FOA 2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk	☐
☐ Riksdagsman	☐ SIPRI	☐ Sekr f framtidsstud	☐
☐ Riksdagsman	☐ EKN	☐ Nordiska Rådets sv del	☐
☐ Riksdagsman	☐ KK 5 ex	☐ Svenska institutet	☐
☐ Statssekr Fö	☐ Riksbanken	☐ Nordiska Afrikainst	☐
☐ Statssekr	☐ SIDA	☐ Latinamerikainst	☐
☐ Statssekr	☐ BITS	☐ Utrikespol institutet	☐
☐ Statssekr	☐ SAREC	☐ Europainstitutet	☐

☐	Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex	
			☐ Bonn	☐ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr	
☐	Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik	
			☐ Belgrad	☒ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa	
☐	Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia		
			☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom	☐ Genève-del
☐	Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien	☐ Nedrustn-del Genève
			☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del	☐ Paris-del
☐	Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis	☐ Tripoli
			☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus		
☐	Mellanöstern	8 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait	☐ Tel Aviv
			☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi	☐ Seoul
☐	Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom	☐ Singapore
			☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang	☐ Teheran
			☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos	☐ Lusaka
☐	Övriga Afrika	13 ex	☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda	☐ Maputo
			☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico
☐	Latinamerika	12 ex	☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua	☐ Montevideo
			☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico
			☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico
☐	Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles	☐ München
			☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis	☐ New York Gk
			☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal	☐ Rio de Janeiro
							☐ San Francisco
							☐ Sao Paulo

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkkrättssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ Palmström
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	☒ Juelin 2 e
☐ Kabinetssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	☒ Sina Lager
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	☐ Lasus Wahl
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	☐ Day Jönköping
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	☐
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	☐
☒ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	☐ Ater enh ex

by police and the army. They harass police patrols along remote rivers and they mount guard on distant airstrips used to ship drugs out of Colombia to the United States. Sometimes Farc guerrillas grow coca themselves. Last November, the army discovered 90 hectares of coca and a cocaine laboratory next to an abandoned Farc camp.

Farc may split, with some guerrillas accepting Betancur's peace pact and amnesty while others insist on fighting on. A second, smaller guerrilla group, known as M-19, has turned down the peace offer. Marulanda and his friends, who are tired of three decades of struggle in the hills with little to show for their efforts, are likely to come in from the cold as they promised. Younger, more hardline members of Farc and M-19, encouraged by the traffickers, may decide to fight on and mount terrorist operations which would embarrass the Betancur government.

"The Farc Connection"

Russia and Israel

Israel has received a hint that a diplomatic gesture to Russia might open the way for the Soviet Union to reopen diplomatic relations, which it cut in 1967. The Russians may be after Israeli high-technology knowhow, and indirect access to American equipment.

The changed Soviet attitude follows a visit to Hungary in April by a group of Israeli company directors, all in computer and electronics manufacturing, who were received by senior officials in the scientific research and foreign trade fields. They were told that Hungary was in the market for various high-technology items, including software, and would welcome joint ventures in Hungary. The Hungarians discreetly did not start out by asking for the newest items. But they made it plain that they were only the door to a much larger market in the Soviet block.

In May, a Hungarian academic delegation attended a conference at Haifa university, called to discuss the destruction of Hungarian Jewry in 1944, and delegations from Israel and the World Jewish Congress attended meetings in Budapest. The Hungarians published an interesting statement about Raoul Wallenberg (who saved thousands of Jews from the Germans, disappeared in a Soviet prison in 1945 and was said by the Russians to have died in 1947, though he was reported to be alive in a Moscow prison in the 1970s). The Hungarian periodical *Historia* stated that the Swedish diplomat saved Jews in Budapest and that his fate has never been satisfactorily elucidated.

Israel was also host in April to a senior East German Communist, Kurt Seibt, a former cabinet minister and now a senior official of the party's central committee, who came with a group of Africa experts. Aware of Israel's objections to East Germany's help for radical Arab governments and guerrillas, Seibt tried to sound conciliatory and insisted that Israel and East Germany were not adversaries. He said they should be able to achieve understanding and co-operation.

Next to come was the deputy mayor of Moscow, Anatoly Kostanko, at the head of a delegation marking the anniversary of the Red Army's victory over the Nazis, an occasion which usually draws a more modest Soviet delegation. In New

True Eye Report
X4-N.F-24

York, Edgar Bronfman, president of the World Jewish Congress, said he would soon meet a senior Soviet official, Georgi Arbatov, to prepare an official visit to Moscow this autumn. Bronfman had previously avoided an official visit because of Soviet mistreatment of Jews and emigrants to Israel. His changed attitude has raised some hopes that the hard Soviet line on Jews may be eased.

Both the Russian and the East German visitors to Israel indicated they would like to restore diplomatic relations but that this would go down badly in the Arab world, especially Syria. To get round this difficulty, the two countries seem to be using semi-official visits to establish semi-official relations with Israel "as a first step," as one of the visitors put it. To get full diplomatic relations, Israel would have to state that the Soviet Union had a vital role to play in any future Middle East settlement. The present Israeli government is unlikely to make such a statement, which the United States would not like. But the Israelis might concoct a milder comment, in the hope that this would satisfy the Russians.

Mystery in Belgrade

Did the Yugoslav police kill Radomir Radovic, one of 28 people arrested and held for several hours after attending an unauthorised meeting in Belgrade on April 20th? The group had gathered to hear a talk on Yugoslavia's nationalities problem by Milovan Djilas, a former politburo member best known for his book "The New Class", a harsh analysis of the communist elite. Before being released, Djilas was held for several hours; his flat was searched and papers confiscated, including the manuscript of a novel he was preparing. Five of those arrested were beaten by the police.

Radomir Radovic was not beaten. He was, however, rearrested on April 22nd and held for five hours. After that he disappeared. Five days later, he was found dead in his garden. The official explanation was that he had died from an overdose of sedatives. Some of those who know him believe that he may have been killed. Radovic may have been particularly worrying to the authorities, because he was a dedicated trade union activist who had demonstrated in favour of Poland's Solidarity movement.

Two of those present at the meeting—Miodrag Milic, a freelance film-maker; and Dragomir Olujic, in whose flat the meeting took place—were promptly charged with spreading hostile propaganda. A third member of the group, Vojislav Seselj, was arrested in Bosnia last week and may be charged with engaging in "counter-revolutionary acts". Seselj first fell foul of the authorities three years ago when he accused a senior party official in Sarajevo of plagiarism in a university thesis. That got him expelled from his job in the political science faculty at Sarajevo university. His latest troubles seem to have more to do with his views on the nationalities question. He is a Serbian nationalist who wants to see Yugoslavia divided into four republics, instead of the present six plus two autonomous regions. Seselj went on hunger strike this week.

Why the crackdown? The regime may have been stirred into action by Djilas's participation in the group. It may have feared a debate, however insignificant, about Yugoslavia's sensitive nationalities problem. And it may have wanted to give an example of the dangers of dissent to Yugoslavs who are unhappy about the

SVERIGES AMBASSAD

WARSZAWA

1984-05-22

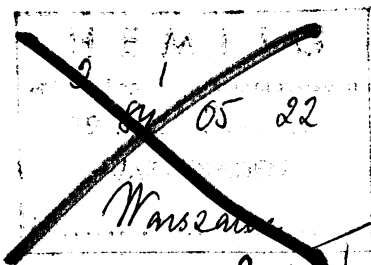
Överlämnas för kännedom av

UTRIKESDEPARTEMENTET

Pol. I

21 JUNI 1984

K. J. J.

Betr. åtgärd se bif.
delgivningslista

Ambassadören Jan Eliasson

Utrikesdepartementet

*Chefer Pol I
Sve J. J.*

*Hör J. J. - L. A. Nilsson ✓ 45
84-06-08. S. J. J.*

INKOM UD		
1984-05-28		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	En I

HEMLIG

Raoul Wallenberg

Broder,

./. Närslutet sänder jag Dig min uppteckning av dagens
samtal med Adolf Ostrowski, vilken uppger sig ha
träffat en person som han tror är Raoul Wallenberg i
ett arbetsläger i Norilsk i Sovjetunionen.

M. L. J.
Dr. J. J.
Ant

O.K. Thyberg

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen

Enhet

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

☒ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil☒ jämte
samt bil☐ jämte
bil nr☐ jämte bil
där så angivits☐ bil kan lånas
på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ IMPOD		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Regeringen	20 ex	☐ IM-enh A		☐ Swedfund		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fi		☐ Sv kyrkans mission		☐ Exportr	
☐ Chefl		☐ I-enh Fö		☐ IVA		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr I		☐ STU		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ Sthlms Handelsk	2 ex
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftsinsp		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens strålskyddsinst		☐ AIC	
☐ Utränamd/Utrutsk/Europa- rådsdel	53 ex	☐ SSLP, Fö		☐ Televerket		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden	23 ex	☐ KMI		☐ Statens rymddeleg		☐ SAF	
☐ Utrutsk	33 ex	☐ Fst		☐ Invandrarverket	2 ex		
☐ Europarådsdel	12 ex	☐ Ch Fst/Op 5		☐ Forskningsberedningen		☒ Nina Lagergren	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Miljöförberedningen		☒ Raul Wallenberg	
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA	2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk		☒ Jönköping	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud			
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del			
☐ Riksdagsman		☐ KK	5 ex	☐ Svenska institutet			
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst			
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Latinamerikainst			
☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Utrikespol institutet			
☐ Statssekr		☐ SAREC		☐ Europainstitutet			

☐ Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex
		☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr
☐ Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik
		☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa
☐ Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia	
☐ Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom
		☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien
		☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del
☐ Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis
		☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	
☐ Mellanöstern	8 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☒ Tel Aviv
		☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi
☐ Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom
		☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang
☐ Övriga Afrika	13 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos
		☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda
☐ Latinamerika	12 ex	☐ Bogotá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima
		☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua
☐ Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles
		☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis
		☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal

☐ Utrikesministern	☐ Transportsekt	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Chef SSB	☐ Norström
☐ Wretborn	☐ Folkrättssakkunnige	☐ Chef multilat enh	☐ Rapportöversikten	☒ Jönköping
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef bilat enh	☐ Regeringspärmen	
☐ Kabinettssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef planerings enh	☐ Theorin	
☐ Chef kabsekr kansli	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Biståndsinspektören	☐ Edeen	
☐ Anderman	☐ KSA	☐ Chef protokollet	☐ Wahlbäck	
☐ Chef Pol avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef press- o inf enh	☐ Marling	
☐ Chef Pol 1-5	☐ Chef R	☐ Chef pressbyrån	☐ Bekeris	
☒ Chef Pol	☐ Expeditionschefen	☐ Chef inf byrån	☐ Hjärpe	
Antal ex skr	Antal ex bil	Kopierad den	Distribuerad den	Åtg postexp
1	1	21.6.84	8/11/85	1

SVERIGES AMBASSAD
WARSZAWA

PROMEMORIA
1984-05-22

P 2 5 u 4
(Pol) Bil. till hbr Thyberg-Eliasson
Warszawa den 22/5 1984

HEMLIG

Raoul Wallenberg

Mats Staffansson och jag hade idag ett samtal på ambassaden med polske medborgaren Adolf Ostrowski, som är bosatt i staden Piotrków Trybunalski ca 140 km sydväst om Warszawa (ul. Wronia 47, m 49, 97300 Piotrków Trybunalski). Ostrowski hade tagit kontakt med oss genom sin präst fader Jozef Kozłowski, som i sin tur talat med en för oss välkänd svensk studerande i Warszawa, Katrin Bjühr. Genom dem ordnades dagens sammanträffande med Ostrowski.

Jag skall till att börja med redovisa vad denne berättade om sig själv. Ostrowski säger sig vara född 1922 som son till en järnvägsingenjör och härstamma från Lwów i den "polska" delen av Ukraina, som ju numera ligger i Sovjetunionen. En farbror, som var professor i kirurgi i Lwów, hade arkebuserats av tyskarna 1941. Ostrowski själv hade 1939 intagits i kadettskolan i Lwów, sårats i strider mot tyskarna den 15 september samma år utanför Lwów och tillfångatagits av dem. Han lyckades sedermera fly och ansluta sig till den polska hemmaarmén, Armia Krajowa eller AK, där han tjänstgjorde som underrättelseofficer. 1944 greps han av ryssarna när dessa intog Lwów. 1945 arresterades han formellt och dömdes till döden av en sovjetisk militärdomstol enligt ett lagrum vilket Ostrowski angav som § 58 artikel 14 -II i den dåvarande sovjetiska strafflagen. Han tillbringade tio dagar i en "dödscell" och fick därefter genomgå ett förhör som bl.a. tycks ha haft till syfte att fastställa om det fanns något fel på hans förståndsgåvor. Det fanns det nu inte, och eftersom ryssarna behövde arbetskraft skickades

Ostrowski på sommaren 1945 till ett läger i Norilsk. Han hade fraktats med tåg till Krasnojarsk och därifrån med båt på floden Jenisej till Dudinka. Därifrån hade de åkt tåg till det närbelägna Norilsk på en särskild järnväg som byggts för att betjäna arbetslägren där. I Norilsk fanns det enligt Ostrowski minst två läger. Det ena - där han själv vistades - var ett straffarbetsläger med sträng regim med beteckningen "tretij gorlag katorzjno-tjazjeloj roboty". Det andra lägret som låg någon kilometer därifrån hade en mildare regim.

På Ostrowskis läger arbetare cirka 4.500 fångar och regimen var sträng. Arbetsdagen var 14 timmar lång. Ostrowski arbetade på olika byggplatser bl.a. med uppförande av fabriker för tillverkning av cement, tegel och glasull samt på ett kalkbrott. Han hade även deltagit i uppförandet av den fabrik där sedermera Andrej Sacharov arbetade och där de första sovjetiska kärnvapnen tillverkades. Ostrowski hade också varit en tid i Dikson. Efter Stalins död 1953 bröt ett uppror ut i lägret som resulterade i att ungefär hälften av fångarna dödades eller arkebuserades. De överlevande fångarna förflyttades därefter till fängelser och läger på andra håll. Ostrowski själv fick sitta i ett fängelse i Norilsk tills han frigavs 1956. Han återvände till Polen vid årsskiftet 1956/57. Där utsattes han för trakasserier från de polska myndigheternas sida och tvingades ofta byta jobb. Hans sista anställning var som huvudingenjörens ställföreträdare på det stora brunkolvärme-kraftverket i Belchatow, där han tjänstgjorde i sju år. Ostrowski är nu sjukpensionerad.

Det var i lägret i Norilsk som Ostrowski träffade en person som han tror var Raoul Wallenberg. (I fortsättningen använder jag för enkelhetens skull genomgående namnet Wallenberg för att beteckna denna person.) Wallenberg kom till Norilsk 1948 eller 1949 - "det var ungefär samtidigt som Tyskland uppdelades i två stater", sade Ostrowski. Att denne lade märke till Wallenbergs ankomst berodde bland annat på att inga nya fångar tillförts lägret sedan 1946/47. Wallenberg anlände ungefär samtidigt som en tysk officer. Ostrowski, som bara talar polska, fick kontakt med Wallenberg genom en polsk präst i lägret vid namn Kazimierz Romaszkan, som dog 1974 och som ligger begravd

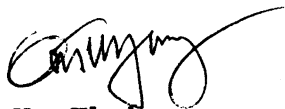
i Gliwice. Romaszkan talade åtta språk, men Ostrowski minns inte vilket av dessa han använde i sina samtal med Wallenberg. Denne talade i vart fall inte ryska. Ostrowski beskriver Wallenberg som ungefär 180 cm lång, mager med kortsnaggat ljust hår. Han var inte sjuk men verkade "våldigt förstörd och rädd". Mot slutet av vårt samtal visade jag Ostrowski de fotografier av Wallenberg som finns i Britt och Hans Ehrenstråhles bok "Sju dagar i oktober 1947" - de enda fotografier vi hade till hands. Ostrowski vred och vände på dem och sade efter ett slag: "jo, det är han, jag känner igen honom på munnen, men han såg naturligtvis rätt annorlunda ut i lägret". Wallenberg hade där fått ett relativt lätt jobb som eldare.

Wallenberg skall till fader Romaszkan ha omtalat att han i Budapest kallats till de ungerska myndigheterna, att detta varit en fälla, att NKVD-personal infunnit sig och att han flugits till Moskva. Där hade han suttit i fängelse för att sedan skickas till ett läger innan han slutligen hamnade i arbetslägret i Norilsk. Wallenberg sade sig vara svensk diplomat och komma från en förmögen familj som ägde fabriker och mycket annat. Ostrowski och de andra fångarna kallades då och då in till politofficerarna i Norilsk-lägret som varnade dem för att Wallenberg var en amerikansk spion - denne kallades tydligen i lägret allmänt för amerikan. Ostrowski tycks själv inte ha känt Wallenberg närmare - det var Romaszkan som hade kontakten med Wallenberg och som sedan för Ostrowski återgav vad denne berättat. Enligt Ostrowski bör Wallenberg ha varit i lägret omkring tre år från 1948/49 men det kunde också ha varit längre. Möjligen kunde Wallenberg ha lämnat lägret före upproret. Ostrowski talade mycket om upproret, återkom ofta till detta och verkade rädd för att det skulle komma till polska myndigheters kännedom att han talat med oss härom. Upproret hade letts av en sovjetisk major, som två gånger dekorerats med utmärkelsen Sovjetunionens Hjärte.

Ostrowski berättade litet om hur det såg ut i lägret och ritade några skisser. Man hade bott i baracker med ungefär 500 fångar i varje. Arbetsplatsen hade legat på en knapp kilometers avstånd från lägret uppför en backe. En annan person som suttit i samma läger i Norilsk var den tyske huvudkonstruktören till Tiger-stridsvagnen. Denne hade erbjudits att arbeta i samma fabrik som Sacharov men vägrat, vilket renderat tysken en strängare regim. Bland övriga personer i lägret nämnde Ostrowski en vitrysk fångvaktare vid namn Barancyk, som brukade slå fångarna med en piska. Förhållandena i lägret måste ha varit ohyggliga. Bl.a. förekom kannibalism. Tatariska fångar hade vid ett par tillfällen kvävt medfångar under natten och ätit upp dem.

På min fråga hur han kommit på idén att ta kontakt med oss i saken svarade Ostrowski att han för flera år sedan hörde om Wallenberg på Voice of Americas polskspråkiga sändningar. Han hade då tagit kontakt med sin präst, och detta ledde sent omsider till dagens sammanträffande på ambassaden. Såväl Staffansson som jag fann Ostrowski trovärdig. Inget framkom under samtalet som tydde på att han hoppades på någon belöning för sina informationer. Det verkade snarare ha varit med övervinneelse som han förmått sig att kontakta oss. Vi fick ett mycket bestämt intryck av att han själv upplevt det han berättat - han sade sig för övrigt år 1981 ha fått ett intyg från polska ambassaden i Moskva att han tillbringat åren 1945-56 i Norilsk-lägret. Hans präst har ju gått i god för hans tillförlitlighet - jämför handbrev Thyberg-Eliasson 1984-04-12. Sedan är det naturligtvis en helt annan sak att Ostrowski mycket väl kan ha fått sina uppgifter om Wallenberg från annat håll - att han greps i Budapest, att han satt i fängelse i Moskva, att han var svensk diplomat och kom från en rik familj. Allt detta är ju sedan länge allmänt känt. Det var påfallande att Ostrowski inte tycktes göra några försök att fantisera. Han svarade ofta: "Det kommer jag inte ihåg, det var så länge sedan, det fanns så många personer där", etc. Det ökade snarast tilltron till hans berättelse.

Ostrowski är angelägen om anonymitetsskydd. Jag har ställt i utsikt att vi kan komma att kontakta honom igen, och han har bett att vi i så fall gör det via hans präst.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'O.K. Thyberg', with a long, sweeping horizontal stroke extending to the right.

O.K. Thyberg

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

KABS

POL I

ATGARD:

Dnr [REDACTED]	
1984-05-30	
P 2	EU I

POL

INKOM UD 1984-05-29 [REDACTED]

AMBASSADEN LONDON 1984-05-29

UD STOCKHOLM [REDACTED]

FOER SCHORI FRAAN LEIFLAND

RE WALLENBERG

TACK DELGIVNING DITT BREV 14 MAJ TILL GUY VON DARDEL RE
ARBETSGRUPP R. WALLENBERG. FAAR JAG BARA - FOER DET FALL DU
KALLAR TILL BRAIN STORMING SESSION NAESTA AMBASSADOERSMOETE -
ERINRA OM ATT LARS-AAKE NILSSON HAR EN BLAND DE YNGRE
TJAENSTEMAENNEN RAETT UNIK KUNSKAP OM OCH BEHARSKNING AV
HELA W-DOSSIERN.

LEIFLAND

[REDACTED]

April 11, 1983

Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg was sent out to Budapest because the current Swedish relief scheme at the Legation in Budapest among the persecuted Jews made an increase in staff necessary. Raoul Wallenberg's section soon became the largest at the Swedish Legation. Tens of thousands of "protection passports" were issued and 10 - 15 000 people were living under protection in "Swedish houses". Raoul Wallenberg took great personal risks.

When the Soviet forces took Budapest, Raoul Wallenberg continued to act also vis-à-vis the Soviet authorities as the organizer of relief to the Jews. It was during this work that he got in touch with the Soviet military authorities in Hungary in the middle of January 1945. Afterwards Raoul Wallenberg was taken to the Soviet Union.

Although the Soviet Foreign Minister first informed Sweden that Raoul Wallenberg had been taken into custody by the Soviet troops in Budapest, it chose to maintain, in a letter from the Foreign Ministry in August 1947, that he was unknown in the Soviet Union.

Inquiries were therefore pursued with the aim of obtaining such complete and definite knowledge about Raoul Wallenberg being in Soviet captivity to enable his release to be requested despite the previous answers given by the Soviet Union. Not until the 1950s was such definite knowledge obtained.

Prisoners-of-war - chiefly Germans - who began returning home in 1952/54 bore unequivocal and unanimous witness to the fact that Raoul Wallenberg had been taken into custody and put in prison, first in the Ljubjanskaja prison and then in Lefortovskaja in Moscow. He had been charged with espionage.

Between 1952-57, 15 written and 34 oral démarches and reminders were made by the Swedish side.

During the visit to Moscow in 1956 by Mr Erlander, then Prime Minister, Sweden presented unequivocal evidence that Raoul Wallenberg had been imprisoned in the Soviet Union. The Soviet reply was received in 1957 and was signed by the then Deputy Foreign Minister, Mr Gromyko. In this reply, to which the Soviet Union has later referred over the years when renewed Swedish representations have been made, it was declared that Raoul Wallenberg was taken in custody by Soviet troops in Hungary, but it was also stated that Raoul Wallenberg had died in the Ljubljanskaja prison in Moscow. It was claimed, too, that all the documents pertinent to Raoul Wallenberg's case had disappeared and that there was only a note about his death, made by the also later deceased Ljubljanskaja prison doctor, P Smoltsov, to the effect that Raoul Wallenberg had died at Ljubljanskaja on 17 July 1947. Smoltsov had informed the Head of the Soviet Security Service, Abakumov, who was executed in conjunction with the purges in the Security Police after Stalin's death. In the letter from Gromyko, it was said that Abakumov had given the Soviet Foreign Ministry incorrect information.

The Swedish Government was not able to accept the Soviet reply. It did not provide complete clarity about what had happened to Raoul Wallenberg. In an official statement Sweden stated that the inquiries would continue until complete clarity had been obtained.

New representations were therefore made again but the only reply received referred to Raoul Wallenberg's alleged death in 1947.

3

Since then these have been, respectively, the official Swedish and Soviet standpoints:

On the Swedish side, we consider that we have not received convincing information that Raoul Wallenberg has died.

On the Soviet side, reference is made to the reply given in 1957 to the effect that Raoul Wallenberg had died ten years previously.

Professor Nanna Svartz has said that, when visiting Moscow in January 1961, she was informed by a Soviet colleague that Raoul Wallenberg was still alive. After an exchange of letters over a period of several years and appeals from the Swedish side, during the visit to Sweden of Khrushchev in 1964 and on certain other occasions, a confrontation was arranged in Moscow in 1965 between Nanna Svartz and her colleague. He denied everything Nanna Svartz had said. He died in 1966.

Even though the inquiries were not halted, it can be said that a certain lack of new material characterized the period of inquiry between 1965 and 1978. This cannot however be said about the subsequent period, up to the present time. Since 1978 twenty-eight of the total of eighty files on Raoul Wallenberg in the archives of Sweden's Ministry for Foreign Affairs have been filled with documents - that is more than one-third have come into existence during the last four years.

A fresh new series of inquiries was begun with what can be called the "Kalinski trail". Avraham Kalinski is a Polish Jew who was taken prisoner during the war and detained in Soviet prisons from 1944 to 1959. In the last of these years he was held in the prison which had been pointed out to Sweden, in reports received at second hand, as being the prison where Raoul Wallenberg was held at the beginning of the 1950s, that is the Vladimir prison. In 1975 Kalinski was given permission to emigrate to Israel. At the end of 1978 he got in touch with the Swedish Embassy in Tel Aviv to

relate that he had heard at second hand from four different prisoners at Vladimir that Raoul Wallenberg was held in that prison.

The "Kalinski trail" produced such strong evidence, especially in combination with reports which came indirectly from people still living in the Soviet Union, that it was presumed on the Swedish side that it would be hard for the Soviet authorities not to respond. Representations were therefore made by the Ministry for Foreign Affairs in January 1979. In August they were followed by a letter from the Swedish Prime Minister to Chairman Kosygin.

These representations were also rejected with a brief reference to the previous notification of Raoul Wallenberg's alleged death.

Nothing that has emerged recently reduces the credibility of the Swedish working hypothesis that Raoul Wallenberg is still alive. Therefore Raoul Wallenberg's case was taken up by Sweden's Minister for Foreign Affairs during his visit to Moscow in 1980, by Sweden's Minister of Justice also during a visit to Moscow in 1981 and also by the Under-Secretary of State at the Swedish Ministry for Foreign Affairs in September 1981 and January 1983.

To sum up, it can be said about the Soviet authorities' assertion that Raoul Wallenberg died in 1947 that it cannot be accepted by the Swedish side as a complete explanation of Raoul Wallenberg's fate.

Therefore the Swedish Ministry for Foreign Affairs continues to investigate every fresh trace of Raoul Wallenberg. It is still hoped that such strong evidence will ultimately be procured that new representations in Moscow aimed at obtaining definite knowledge of Raoul Wallenberg's fate will seem likely to succeed.

Wallenberg

5809 Coral Lake Drive
Margate, Florida 33063
The United States Of America
May 23, 1984

INX UNIT (ESD)

226/528

56 JUN 1984

Ink. Utmaning

1984-06-05 ✓

PP2 EU

Lennart Bodström
Minister For Foreign Affairs
Foreign Ministry
Stockholm, Sweden

Dear Foreign Minister Bodström,

Could you kindly forward me information, concerning Raoul Wallenberg, a Swedish diplomat, responsible for saving the lives of thousands of jews during the nazi holocaust? He was captured, after the war, and imprisoned in the Soviet Union. Would you know his present age, condition, and approximate location, within the Soviet Union? The information, in letter or pamphlet form, would be most appreciated.

Thank you very much indeed.

Sincerely Yours,

Richard Martin Black

Richard Martin Black

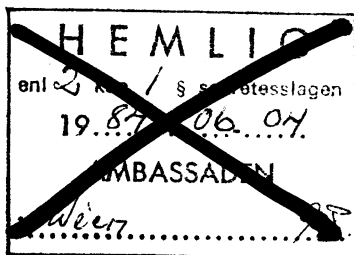
[*Skr. tit
84-06-12. Pol II/
Sven Julin/ee*]

SVERIGES AMBASSAD

WIEN

1984-06-04

*Meddel. i.s.o.
84-06-07. Pol I
Julin/ee*

Kanslirådet Sven Julin
Utrikesdepartementet
Pol I

Pal

68 ✓

INKOM UD		
1984-06--6		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	eu I

Raoul Wallenberg-vittne

Broder,

Som svar på Ditt handbrev 1984-05-07 ber jag få meddela, att ambassaden tagit upp Remenyis sak med handelskontoret som i sin tur hört sig för med svenska dotterbolag i Wien. Tyvärr är resultatet hittills negativt och man ser inga öppningar för den närmaste framtiden.

*Härliga hälsningar
Din hustru
Hans Linton*

Hans Linton

GR

SVERIGES AMBASSAD

Budapest

1984-06-06

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET

Post 1

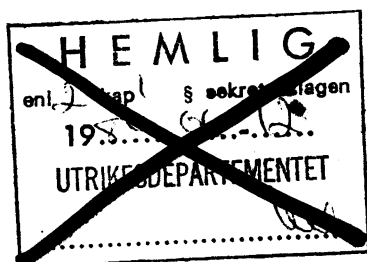
12 JUNI 1984

K. J. J. J.

Bev. åtgärda se bif.
delgivningslista

Dep.rådet Osvald

Utrikesdepartementet

26 ✓		
INKOM UD		
1984-06--8		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu I

HEMLIG 2 kap. 1 § Sekr.L.

Wallenberg-monument

1 bil. ✓

Broder,

./.

Från en ungersk journalistbekant fick jag igår närslutna pressmeddelande som tydligen sänts -västerut- via den ungerska nyhetsbyrån MTI (eller rättare en av deras korrespondenter). Innehållet rörande samtalet mellan företrädare för Simon Wiesenthal Center och vice premiärminister Sarlos har icke publicerats i Ungern. Det har blott angivits att besöket ägde rum.

Att döma av texten har på rabbinen Marvin Hiers uttryckliga hemställan att den ungerska regeringen ville föranstalta om upprättande av en plats på Wallenberggatan där genom blommor, ljus eller på annat sätt Wallenbergs minne kunde hedras Sarlos svarat att den ungerska regeringen är beredd härtill.

Den positiva tonen i Sarlos' svar är ej förvånande. Det stämmer väl med vad jag kunnat inrapportera exempelvis hbr Hellners-Osvald 1984-05-17.

Min bedömning av situationen är att den ungerska regeringen tydligen fattat ett beslut om att man i samband med 40-

årsminnet av Wallenbergs försvinnande - dock ej
nödvändigtvis precis den 17 januari - kommer att
medverka till att inrätta någon form av "minnes-
plats" för Wallenberg. Jag håller ej för sanno-
likt att ett återupprättande av det 1949 bort-
tagna monumentet - varom spekulerats - kommer
att ske. Det vore en alltför kraftig demonstra-
tion mot ryssarna. Den åtgärd som omnämnes
är ju ej heller precis ägnad att väcka glädje
hos ryssarna. Som min ovannämnde sagesman
uttrycker det är den ungerska uppfattningen
dock nu den att Ungern faktiskt är skyldig
en person som gjort så stora insatser för
Ungern som Wallenberg något i form av en
"minnesplats".

Vidar Hellners
Vidar Hellners

"Hungarian deputy prime minister responds favorably to wiesenthal center call for permanent raoul wallenberg commemorative site"

"on the occasion of the 40th anniversary of the destruction of the hungarian jewish community by the nazis during world war ii, the simon wiesenthal center's mission of remembrance and renewal (munich may 14, prague may 15-16, budapest may 17-20, paris may 20-24) held substantive discussions with hungarian deputy prime minister istvan sarlos, covering a wide range of issues.

"while thanking the hungarian government for its progressive policies vis-a-vis its 100,000 (one hundred thousand) jewish citizens--which allows the jewish community a vibrant and autonomous cultural and religious life-- and while expressing the hope that it would serve as a model for the other east european bloc(socialist) countries, officials of the wiesenthal center(led by its dean, the rabbi marvin hier) urged the government of hungary to establish a permanent memorial on raoul wallenberg street (which is situated in the heart of the budapest area where the swedish diplomat sheltered tens of thousands of jews in "safe houses" during the last months of the second world war), so that the hundreds of thousands of people who owe him a debt of gratitude will have a place to light a candle or place a bouquet of flowers.

"rabbi marvin hier said, 'after all, raoul wallenberg not only saved 100,000 jewish lives, he redeemed the good name

the entire hungarian jewish community.'

'wiesenthal center officials told the deputy prime minister that the delegation went to raoul wallenberg street to honor 'the lost hero of the holocaust' and spent much of their time trying to locate an appropriate spot to place the commemorative candle and bouquet of flowers which they had brought with them. a number of neighborhood residents who knew and remembered wallenberg joined in the emotion filled ceremony and tried to help place the candle and flowers.

'in response, the deputy prime minister indicated that the hungarian government had recognized wallenberg's great deeds by naming a street after him. he added, 'what i can promise you is -- yes, there can be created in the street a memorial place where a wreath or a bouquet of flowers can be laid, or a candle can be lit.' the deputy prime minister, whose responsibilities include dealing with al churches and religious groups, in hungarian society, went on to say, 'and i would regard it worthy to consider where we could find a place -xxxx memorial place in his honor.'

after stops in munich and prague, the center's 25-member delegation visited jewish institutions and leaders in budapest. it continues next week to paris for meetings with french president francois mitterrand, foreign minister claude cheysson, and cardinal roger etchegaray of marseilles.

end

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen**Enhet**

Datum

Handläggare

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

Angående

Wallenberg - monument

~~HEMLIGSTÄMPLAS~~
Delges för kännedom

Delges för kännedom

utan bil

jämte
samt bil

jämte

jämte bil
där så angivits

**bil kan lånas
på UD tel:**

på UD tel:

☐ Konungen	☐ Statssekr	☐ IMPOD	☐ Svenska FN-förbundet
☐ Regeringen 20 ex	☐ IM-enh A	☐ Swedfund	☐ Östekonomiska byrån
☐ Statsministern	☐ I-sekr A	☐ LO/TCO:s bist nämnd	☐ Bankföreningen
☐ Chef Fö	☐ I-enh Fi	☐ Sv kyrkans mission	☐ Exportr
☐ Chef I	☐ I-enh Fö	☐ IVA	☐ Industriförb
☐ Statsrådet	☐ I-sekr I	☐ STU	☐ Grossistförb
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Svensk kärnbränsle AB	☐ Sthlms Handelsk 2 ex
☐ Statsrådet	☐ I-sekr	☐ Statens kärnkraftsinsp	☐ LO
☐ Riksdagens talman	☐ I-sekr	☐ Statens strålskyddsinst	☐ AIC
☐ Utränämnd/Utrutsk/Europa- rådsdel 53 ex	☐ SSLP, Fö	☐ Televerket	☐ TCO
☐ Utrikesnämnden 23 ex	☐ KMI	☐ Statens rymddeleg	☐ SAF
☐ Utrutsk 33 ex	☐ Fst	☐ Invandrarverket 2 ex	☐
☐ Europarådsdel 12 ex	☐ Ch Fst/Op 5	☐ Forskningsberedningen	☐
☐ Utrutsk kanslichef	☐ Arméstaben FN-avd	☐ Miljövårdsberedningen	☐
☐ Förutsk kanslichef	☐ FOA 2 ex	☐ I-sekr Naturvårdsverk	☐
☐ Riksdagsman	☐ SIPRI	☐ Sekr f framtidsstud	☐
☐ Riksdagsman	☐ EKN	☐ Nordiska Rådets sv del	☐
☐ Riksdagsman	☐ KK 5 ex	☐ Svenska institutet	☐
☐ Statssekr Fö	☐ Riksbanken	☐ Nordiska Afrikainst	☐
☐ Statssekr	☐ SIDA	☐ Latinamerikainst	☐
☐ Statssekr	☐ BITS	☐ Utrikespol institutet	☐
☐ Statssekr	☐ SAREC	☐ Europainstitutet	☐

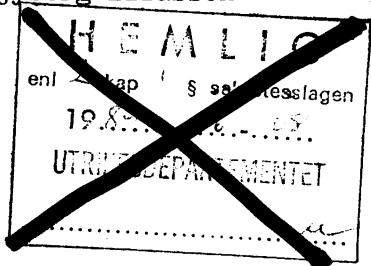
☐	Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex	
			☐ Bonn	☒ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr	
☐	Norden	4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik	
			☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa	
☐	Övriga Östeuropa	7 ex	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia		
			☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom	☐ Genève-del
☐	Övriga Västeuropa och Canada	16 ex	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien	☐ Nedrustn-del Genève
			☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del	☐ Paris-del
☐	Nordafrika	5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis	☐ Tripoli
			☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus		
☐	Mellanöstern	8 ex	☐ Amman	☐ Beirut	☐ Jeddah	☐ Kuwait	☒ Tel Aviv
			☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi	☐ Vientiane
☐	Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom	☐ Singapore
			☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang	☐ Teheran
			☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos	☐ Lusaka
☐	Övriga Afrika	13 ex	☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda	☐ Maputo
			☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico
☐	Latinamerika	12 ex	☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua	☐ Quito
			☐ Santiago				
			☐ Antwerpen	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Los Angeles	☐ München
☐	Vissa lönade konsulat	17 ex	☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Minneapolis	☒ New York Gk
			☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Leningrad	☐ Montreal	☐ Rio de Janeiro
							☐ Sao Paulo

☐ Utrikesministern ☐ Wretborn ☐ Utrikeshandelsmin ☐ Kabinetssekr ☐ Chef kabsekr kansli ☐ Anderman ☒ Chef Pol avd ☐ Chef Pol 1-5 ☒ Chef Pol	☐ Transportsekt ☐ Folkkrätssakkunnige ☐ Statssekr f utr hand ☐ Chef H-enh ☐ Förhandlingsgruppen ☐ KSA ☐ Chef Rättsavd ☐ Chef R ☐ Expeditionschefen	☐ Statssekr f int u-samarb ☐ Chef multilat enh ☐ Chef bilat enh ☐ Chef planerings enh ☐ Biståndsinspektören ☐ Chef protokollet ☐ Chef press- o inf enh ☐ Chef pressbyrån ☐ Chef inf byrån	☐ Chef SSB ☐ Rapportöversikten ☐ Regeringspärmen ☐ Theorin ☐ Edeen ☐ Wahlbäck ☐ Marling ☐ Bekeris ☐ Hjärpe	☐ Norström ☒ Palmström ☒ Julm ☒ H. na Lag ☐ gen Rg o d ☐ Wallaby - ☐ fr. renn ☐ Åter enh
---	---	--	---	--

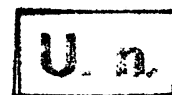
Politiiska avdelningen
Enhet I

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1984-06-08	47	P2	Eu ^I

Bilaga: Hbr Tjyberg Eliasson
84-05-22

Ambassadrådet L-Å Nilsson
LONDON

HEMLIG ENL SEKRL

Raoul Wallenberg

(1 bil.)

Broder,

På Wallenberg-fronten har det inte rört sig mycket efter vår gemensamma expedition till München i vintras. Nyligen inkom dock bifogade uppteckning från Knut Thyberg i Warszawa.

De ledtrådar den ger är ju relativt knapphändiga, men ger vissa indikationer på Raoul Wallenbergs eventuella vistelseort åren 1949-1953.

Peter Osvald har föreslagit att jag, innan Raoul Wallenberg-föreningen approcheras, söker utröna Din reaktion till vittnesmålet, om det ringer en klocka hos Dig, hur Du instinktivt uppfattar det. Jag finner förslaget utmärkt. Därav denna epistel.

Själv har jag givetvis en del funderingar om vittnesmålet, men i enlighet med beprövad praxis avstår jag på detta stadium från att säga något som kan verka i ledande riktning. - Dina kommentarer (och för den delen givetvis även Leif Leiflands) är välkomna!

Sven Julin

ee

Ifylles av postexp

Avsänd med

☒ sv kurlr

☐ utl kurlr

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

13/6 84

Politiska avdelningen

Dnr 12 ✓	Avd P2	Grupp Ecc	Mål F
1984-06-12			

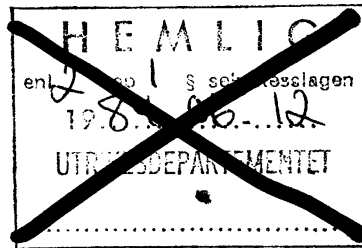
Ex till:

Julin, Pol

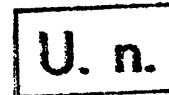
Ambassadören Hellners

BUDAPEST

exp. 1984-06-12 / ml

HEMLIG

Wallenberg-monument

Broder,

I min egenskap av "Wallenberg-handläggare" vill jag tacka Dig för Din intressanta rapportering om det nyvaknade ungerska intresset för hedrande av Raoul Wallenberg. Den har varit värdefull. Får jag be Dig och Dina medarbetare att fortsätta bevakningen av frågan ?

Sven Julin

P S Som Du torde ha sett från delgivningar av riksdagstryck och brittiska tidningsklipp har frågan uppmärksamrats utanför Ungerns gränser.

D S

m1
Ifylles av postexp

Avsändt med

☒ av hand☐ uti kurer☐ luftpost☐ vanlig post

Avsänds-datum

13/6 84

Sign

Dnr	Avd	Grupp	Mål
603		P2	Fu I

Political Division

June 12, 1984

Richard Martin Black
5809 Coral Lake Drive
Margate, Florida 33063

USA

Dear Mr. Black,

The Minister has asked me to answer your letter regarding Raoul Wallenberg.

I am sending you enclosed a description of the various aspects of the Wallenberg affair, which I trust will answer your queries. For further and more detailed information, I may refer you to the following publications:

Lost Hero: The Mystery of Raoul Wallenberg by Frederick E. Werbell and Thurston Clarke, McGraw-Hill 1982

Righteous Gentile by John Bierman, The Viking Press, 1981.

Sincerely yours,

Sven Julin

ee

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ av kurir☐ uti kurir☐ luftpost☒ vanlig post

Avsändt datum

84-06-12

Sign

ee

April 11, 1983

Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg was sent out to Budapest because the current Swedish relief scheme at the Legation in Budapest among the persecuted Jews made an increase in staff necessary. Raoul Wallenberg's section soon became the largest at the Swedish Legation. Tens of thousands of "protection passports" were issued and 10 - 15 000 people were living under protection in "Swedish houses". Raoul Wallenberg took great personal risks.

When the Soviet forces took Budapest, Raoul Wallenberg continued to act also vis-à-vis the Soviet authorities as the organizer of relief to the Jews. It was during this work that he got in touch with the Soviet military authorities in Hungary in the middle of January 1945. Afterwards Raoul Wallenberg was taken to the Soviet Union.

Although the Soviet Foreign Minister first informed Sweden that Raoul Wallenberg had been taken into custody by the Soviet troops in Budapest, it chose to maintain, in a letter from the Foreign Ministry in August 1947, that he was unknown in the Soviet Union.

Inquiries were therefore pursued with the aim of obtaining such complete and definite knowledge about Raoul Wallenberg being in Soviet captivity to enable his release to be requested despite the previous answers given by the Soviet Union. Not until the 1950s was such definite knowledge obtained.

Prisoners-of-war - chiefly Germans - who began returning home in 1952/54 bore unequivocal and unanimous witness to the fact that Raoul Wallenberg had been taken into custody and put in prison, first in the Ljubjanskaja prison and then in Lefortovskaja in Moscow. He had been charged with espionage.

Between 1952-57, 15 written and 34 oral démarches and reminders were made by the Swedish side.

During the visit to Moscow in 1956 by Mr Erlander, then Prime Minister, Sweden presented unequivocal evidence that Raoul Wallenberg had been imprisoned in the Soviet Union. The Soviet reply was received in 1957 and was signed by the then Deputy Foreign Minister, Mr Gromyko. In this reply, to which the Soviet Union has later referred over the years when renewed Swedish representations have been made, it was declared that Raoul Wallenberg was taken in custody by Soviet troops in Hungary, but it was also stated that Raoul Wallenberg had died in the Ljubljanskaja prison in Moscow. It was claimed, too, that all the documents pertinent to Raoul Wallenberg's case had disappeared and that there was only a note about his death, made by the also later deceased Ljubljanskaja prison doctor, P Smoltsov, to the effect that Raoul Wallenberg had died at Ljubljanskaja on 17 July 1947. Smoltsov had informed the Head of the Soviet Security Service, Abakumov, who was executed in conjunction with the purges in the Security Police after Stalin's death. In the letter from Gromyko, it was said that Abakumov had given the Soviet Foreign Ministry incorrect information.

The Swedish Government was not able to accept the Soviet reply. It did not provide complete clarity about what had happened to Raoul Wallenberg. In an official statement Sweden stated that the inquiries would continue until complete clarity had been obtained.

New representations were therefore made again but the only reply received referred to Raoul Wallenberg's alleged death in 1947.

Since then these have been, respectively, the official Swedish and Soviet standpoints:

On the Swedish side, we consider that we have not received convincing information that Raoul Wallenberg has died.

On the Soviet side, reference is made to the reply given in 1957 to the effect that Raoul Wallenberg had died ten years previously.

Professor Nanna Svartz has said that, when visiting Moscow in January 1961, she was informed by a Soviet colleague that Raoul Wallenberg was still alive. After an exchange of letters over a period of several years and appeals from the Swedish side, during the visit to Sweden of Khrushchev in 1964 and on certain other occasions, a confrontation was arranged in Moscow in 1965 between Nanna Svartz and her colleague. He denied everything Nanna Svartz had said. He died in 1966.

Even though the inquiries were not halted, it can be said that a certain lack of new material characterized the period of inquiry between 1965 and 1978. This cannot however be said about the subsequent period, up to the present time. Since 1978 twenty-eight of the total of eighty files on Raoul Wallenberg in the archives of Sweden's Ministry for Foreign Affairs have been filled with documents - that is more than one-third have come into existence during the last four years.

A fresh new series of inquiries was begun with what can be called the "Kalinski trail". Avraham Kalinski is a Polish Jew who was taken prisoner during the war and detained in Soviet prisons from 1944 to 1959. In the last of these years he was held in the prison which had been pointed out to Sweden, in reports received at second hand, as being the prison where Raoul Wallenberg was held at the beginning of the 1950s, that is the Vladimir prison. In 1975 Kalinski was given permission to emigrate to Israel. At the end of 1978 he got in touch with the Swedish Embassy in Tel Aviv to

relate that he had heard at second hand from four different prisoners at Vladimir that Raoul Wallenberg was held in that prison.

The "Kalinski trail" produced such strong evidence, especially in combination with reports which came indirectly from people still living in the Soviet Union, that it was presumed on the Swedish side that it would be hard for the Soviet authorities not to respond. Representations were therefore made by the Ministry for Foreign Affairs in January 1979. In August they were followed by a letter from the Swedish Prime Minister to Chairman Kosygin.

These representations were also rejected with a brief reference to the previous notification of Raoul Wallenberg's alleged death.

Nothing that has emerged recently reduces the credibility of the Swedish working hypothesis that Raoul Wallenberg is still alive. Therefore Raoul Wallenberg's case was taken up by Sweden's Minister for Foreign Affairs during his visit to Moscow in 1980, by Sweden's Minister of Justice also during a visit to Moscow in 1981 and also by the Under-Secretary of State at the Swedish Ministry for Foreign Affairs in September 1981 and January 1983.

To sum up, it can be said about the Soviet authorities' assertion that Raoul Wallenberg died in 1947 that it cannot be accepted by the Swedish side as a complete explanation of Raoul Wallenberg's fate.

Therefore the Swedish Ministry for Foreign Affairs continues to investigate every fresh trace of Raoul Wallenberg. It is still hoped that such strong evidence will ultimately be procured that new representations in Moscow aimed at obtaining definite knowledge of Raoul Wallenberg's fate will seem likely to succeed.

SVERIGES GENERALKONSULAT

NEW YORK

1984-06-12

Dok.enh. depr Carlgren/LS
Hbr Carlgren-Faxén 84-06-18

Departementsrådet
Wilhelm Carlgren

UD/Stockholm

(A)

INKOM UD		
1984-06-15		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	En

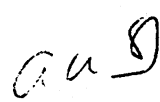
Broder,

Under min korta tid här i New York har jag kontaktats nästan varje vecka av företrädare för de många grupper som arbetar för att sprida kunskap kring Raoul Wallenbergs öde. främst är det naturligtvis "The Raoul Wallenberg Committee of the United States, som vänder sig till detta generalkonsulat. Man söker information om allt, som har samband med hans försvinnande och om den svenska regeringens åtgärder i sammanhanget under alla dessa år.

Jag har försökt svara efter bästa förstånd och med hjälp av erfarenheterna från åren på pressbyrån. Vi saknar dock den kompletta samlingen aktstycken, som offentliggjorts, täckande tiden fram till 1970. Jag anhåller därför att materialet översänds till GK i New York för att införlivas i vårt bibliotek. Vidare önskar jag att UD ville skänka Wallenberg Kommittén hela aktsamlingen.

Den skulle införlivas i den dokumentation, som kommittén nu bygger upp. Främst lär den komma att bestå av personliga vittnesmål kring händelserna i Budapest 1944/45 jämte ett bibliotek med Wallenberg-litteratur. Man saknar dock en ordentlig aktsamling. Här skulle det svenska materialet kunna vara värdefullt både för kommitténs eget arbete och för forskare, som söker kontakt med den i sammanhang med Wallenbergstudier, som nu pågår. Jag vet att Wallenberg-kommittén skulle sätta stort värde på en sådan gåva från Sverige. Jag är också ganska säker på att materialet skulle kunna leda till att Sveriges ansträngningar i Wallenberg-saken får en rättvis belysning. Det brådskar med att vi får över de båda exemplaren avakterna, för intresset för Wallenberg ökar inför den instundande 40års-dagen av hans gripande.

Bästa Håkan, Zelig.
Magnus Faxén
Magnus Faxén

UTRIKESDEPARTEMENTET 	Ärende:	
Kopia till: Kabs Polch Pol 1 XXX	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 	 P 2 6u I

AMBASSADEN LONDON 1984-06-18

UD STOCKHOLM FOER JULIN OCH OSVALD FRAAN NILSSON

RE JULINS HANDBREV TILL MIG 84-06-08 I WALLENBERG-AERENDET

MED OVAN CITERADE HANDBREV HAR JAG UPPMANATS ATT INSAENDA NAAGRA PERSONLIGA KOMMENTARER TILL KNUT THYBERGS UPPTECKNING 84-05-22 AV SAMTALET MED ADOLF OSTROWSKI. MIN FOERSTA - FOERVISSO RAETT BANALA - REFLEKTION AER ATT OSTROWSKI, TILL SKILLNAD FRAAN SAA MAANGA ANDRA VITTNEN PAA SENARE AAR, INTE BEGAER NAAGON GENTJAENST FRAAN SVENSK SIDA. DETTA BOER RIMLIGEN OEKA VITTNESMAALETS TROVAERDIGHET.

DETTAS SVAGHET AER VAEL SNARAST ATT VARA SAA FATTIGT PAA DETALJER OM WALLENBERGS EVENTUELLA VISTELSE I NORILSK-LAEGRET. VIDARE AER DET VAERT HAALLA I MINNET ATT VI GENERELLT UTGAATT FRAAN ATT WALLENBERG AAREN EFTER 1947 AV SOVJETISKA VEDERBOERANDE EXPONERATS FOER MINSTA MOEJLIGA ANTAL MEDFAANGAR. HYPOTESEN HAR HELT ENKELT VARIT ATT HAN SUTTIT I SLUTNA FAENGELSER. AER DET DAA TROLIGT ATT WALLENBERG HAALLITS I ETT LAEGER, DAER DET ENLIGT OSTROWSKI FANNS CIRKA 4.500 MEDFAANGAR.?
AV STORT INTRESSE VORE GIVETVIS OM OSTROWSKI
KUNDE UPPGE NAMNET PAA NAAGON TIDIGARE MEDFAANGE SOM NU LEVER I VAEST. AER DET FOER OEVRIGHT INTE SANNOLIKT ATT OM WALLENBERG VERKLIGEN HADE VISTATS I NORILSK 1949-53 VI UNDER AAREN HADE FAATT KONTAKT MED NAAGON KAMRAT TILL HONOM FRAAN LAEGRET?

JAG HAR I SKRIVANDE STUND EN VAG MINNESBILD FRAAN DEPARTEMENTETS DOSSIERER OM ETT SAA KALLAT NORILSK-SPAAR. ENLIGT VAD JAG KAN ERINRA MIG, KONTAKTADES BONN-AMBASSADEN I MITTEN ELER SLUTET

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

- 2 -

AV 1950-TALET AV PERSONER SOM UPPGAV SIG I ETT LAEGER VID NORILSK HA TRAEFFAT SVENSKAR. EN KOPPLING GJORDES FRAAN DEPARTEMENTETS SIDA, INTE ENDAST TILL WALLENBERG, UTAN AEVEN TILL CATALINA-FLYGARNA SAMT FOERSVUNNA SVENSKA FISKARE. VAR DET INTE LEIF LEIFLAND SOM HOELL FOERHOEREN I BONN? MIN MINNESBILD AER, SOM SAGT, DIFFUS OCH KANSKE I VAESENTLIGA AVSEENDEN FELAKTIG. SAEKERT KAN DOCK WILHELM CARLGREN UTAN STOERRE OMGAANG PLOCKA FRAM RELEVANTA HANDLINGAR.

LEIF LEIFLAND AER FOER NAERVARANDE PAA SVERIGE-SEMESTER. NI KAN NAA HONOM PAA 0152 - 80178. SJAELV RESER JAG HEM PAA SEMESTER 20 JUNI, VAREFTER NI KAN NAA MIG PAA 040 - 451357. JAG AER I STOCKHOLM 2 - 3 JULI, DAA VI OM NI SAA VILL KAN TALA VIDARE OM DET AKTUELLA VITTNESMAALET.

Da ar jag gärd på semester

BELFRAGE

Arkivexemplar

Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten

1984-06-18

Dnr	Avd	Grupp	Mål
✓ 28	P	2	Eu I

Generalkonsuln Faxén

NEW YORK

(Handwritten initials in circles)

U. n.

Översänder aktmaterial om Raoul Wallenberg

Broder,

./.

Med anledning av Ditt brev den 12 ds får jag härmed översända de båda önskade samlingarna av aktmaterialiet om Raoul Wallenberg. Vi drog upp en ganska begränsad upplaga, men efterfrågan har också varit begränsad, så det bereder oss inga svårigheter att tillmötesgå Dina önskemål.

Wilhelm Carlgren

LS

Ifylles av postexp

Avsändt med
☒ av kurir ☐ ett kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post

Avsändn datum Sign

19/6-84 *UJ*

Avsändningsort

Pol 1/Kr Julin/ma

Ärende

Wallenberg-ärendet

Datum

1984-06-19

Dnr

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu I

Adress

SVENSK WARSZAWA

Dnr

Text

Från Pol 1 re Wallenberg-ärendet.

Chargé d'affaires Belfrage i London har 1984-06-11 inrapporterat följande:

Cit. Med ovan citerade handbrev.....om det aktuella vittnesmålet. Slutcit. (Se kopia av [redacted] från London.)

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Av

UTRIKESDEPARTEMENTET ES		
Kopio till: Kabs		
Polch Pol 1 x100		

AMBASSADEN LONDON 1984-06-18

Warszawa
1984-06-19/ma

UD STOCKHOLM FOER JULIN OCH OSVALD FRAAN NILSSON

RE JULINS HANDBREV TILL MIG 84-06-03 I WALLENBERG-AERENDET

MED OVAN CITERADE HANDBREV HAR JAG UPPMÄNATS ATT INSAENDA NAAGRA PERSONLIGA KOMMENTARER TILL KNUT THYBERGS UPPTÄCKNING 34-05-22 AV SAMTALET MED ADOLF OSTROWSKI. MIN FOERSTA - FOERVISSO RAETT BANALA - REFLEKTION AER ATT OSTROWSKI, TILL SKILLNAD FRAAN SAA MAANGA ANDRA VITTNEN PAA SENARE AAR, INTE BEGAER NAAGON GENTJAENST FRAAN SVENSK SIDA. DETTA DOER RIMLIGEN DEKA VITTNESMAALETS TROVAERDIGHET.

UIC 03002
 DETTAS SVAGHET AER VAEL SNARAST ATT VARA SAA FATTIGT PAA DETALJER OM WALLENBERGS EVENTUELLA VISTELSE I NORILSK-LAEGRET. VIDARE AER DET VAERT HAALLA I MINNET ATT VI GENERELLT UTGAATT FRAAN ATT WALLENBERG AAREN EFTER 1947 AV SOVJETISKA VEDERBOERANDE EXPONERATS FOER MINSTA MOEJLIGA ANTAL MEDFAANGAR. HYPOTESEN HAR HELT ENKELT VARIT ATT HAN SUTTIT I SLUTNA FAENGELSER. AER DET DAA TROLIGT ATT WALLENBERG HAALLITS I ETT LAEGER, DAER DET ENLIGT OSTROWSKI FANNS CIRKA 4.500 MEDFAANGAR.? AV STORT INTRESSE VORE GIVETVIS OM OSTROWSKI KUNDE UPPGE NAMNET PAA NAAGON TIDIGARE MEDFAANGE SOM NU LEVER I VAEST. AER DET FOER OEVRIKT INTE SANNOLIKT ATT OM WALLENBERG VERKLIGEN HADE VISTATS I NORILSK 1949-53 VI UNDER AAREN HADE FAATT KONTAKT MED NAAGON KAMRAT TILL HONOM FRAAN LAEGRET?

JAG HAR I SKRIVANDE STUND EN VAG MINNESBILD FRAAN DEPARTEMENTETS DOSSIERER OM ETT SAA KALLAT NORILSK-SPAAR. ENLIGT VAD JAG KAN ERINRA MIG, KONTAKTADES BONN-AMBASSADEN I MITTEN ELER SLUTET

UTRIKESDEPARTEMENTET

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

- 2 -

Warszawa

AV 1950-TALET AV PERSONER SOM UPPGAVS ^{62841861-*ma*} LAAGER VID
NORILSK HA TRAEFFAT SVENSKAR. EN KOPPLING GJORDES FRAAN
DEPARTEMENTETS SIDA, INTE ENDAST TILL WALLENBERG, UTAN AEVEN
TILL CATALINA-FLYGARNA SAMT FOERSVUNNA SVENSKA FISKARE. VAR
DET INTE LEIF LEIFLAND SOM HOELL FOERHOEREN I BONN? MIN
MINNESBILD AER, SOM SAGT, DIFFUS OCH KANSKE I VAESENTLIGA
AVSEENDEN FELAKTIG. SAEKERT KAN DOCK WILHELM CARLGREN UTAN
STOERRE OMGAANG PLOCKA FRAM RELEVANTA HANDLINGAR.

LEIF LEIFLAND AER FOER NAERVARANDE PAA SVERIGE-SEMASTER. NI
KAN NAA HONOM PAA 0152 - 80178. SJAELV RESER JAG HEM PAA
SEMASTER 20 JUNI, VAREFTER NI KAN NAA MIG PAA 043 - 451357.
JAG AER I STOCKHOLM 2 - 3 JULI. DAA VI OM NI SAA VILL KAN
TALA VIDARE OM DET AKTUELLA VITTNESMAALET.

UC O 2042

BELFRAGE

Press
Kab sekr
Pol chef
Pol

ORIG. F. 105900
INXEN US

'84 JUN 25 12:16

105900 UDSTH S
22933 SVENSK DK

DNr
P 2 Euf

(M) (for)

adg

SVENSK KOEPENHAMN 1984-06-25

CABINET STOCKHOLM

✓ 247. FOER PRESSBYRAAN OCH POL 1 FRAAN LANDBERG RE
RAOUL WALLENBERG

SOM PAA SOENDAGEN MEDDELADES PRESSVAKTEN OMTALADES I
GAARDAGENS (840624) P O L I T I K E N, ATT EN SLAKTERI-
ARBETARE LEO LARSEN, SOSE ODDE PAA BORNHOLM, DEN 23 JUNI
FUNNIT EN FLASKPOST PAA STRANDEN MED ETT NOEDROP FRAAN
WALLENBERG. BREVET, SOM VAR SKRIVET PAA ENGELSKA MED BLYERTS
PAA VANLIGT VITT PAPPER FANNS I EN GROEN VINFLASKA (NU
SOENDERSLAGEN), LYDER ENLIGT TIDNINGEN:

"HJAEPL, JEG ER SPAERRET INDE PAA EN OE PAA 60 GRADER
OEST OG 80 GRADER NORD. HVIS NOGEN SKULLE FINDE DETTE BREV,
SAA HJAEPL MIG."

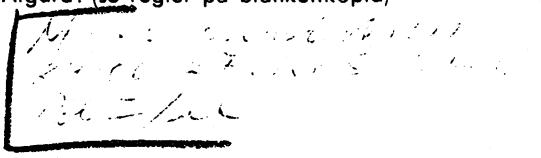
DEN UPPGIVNA POSITIONEN MOTSVARAR, ENLIGT POLITIKEN, FRANZ
JOSEF-OEN I ISDHAVET. ✓

B E R L I N G S K E T I D E N D E (840625), SOM IDAG
AATERGER HISTORIEN, MENAR ATT BREVET FOERMODLIGEN AER
FALSKT OCH ATT I BREVET AER "U" OCH "O" OMKASTADE I
"RAOUL".

ENLIGT UPPGIFT BEFINNER SIG FLASKPOSTMEDDELANDET NU HOS
POLITIKEN. VI FOERSOEKER FAA LAANA BREVET FOER ATT SAENDA
DET TILL DEPARTEMENTET.

WOLLIN

SVENSK KOEPENHAMN KL 12.00/IB
105900 UDSTH S
22933 SVENSK DK

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:				
Kopia till: Kabs Polch Pol 1 CHB	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 	 <table border="1" data-bbox="1114 302 1458 443"> <tr> <td data-bbox="1114 302 1228 443">P</td> <td data-bbox="1228 302 1343 443">2</td> <td data-bbox="1343 302 1458 443">En</td> </tr> </table>	P	2	En
P	2	En			

FN-DELEGATIONEN NEW YORK

1984-06-26

Sal

UD STOCKHOLM

FOER CHEFEN FOER POL 1

FRAAN SVENSK NEW YORK

RE WALLENBERG-VITNET KALINSKI

1. I GAAR KVAELL RINGDE MIG ABRAHAM KALINSKI, KAEND FOER UD GENOM SITT VITNESMAAL FRAAN DEC 1978 I WALLENBERG-SAKEN. KALINSKI STOD I EN TELEFONKIOSK PAA KENNEDY-FLYGPLATSEN I BEGREPP ATT RESA TILL WIEN. HAN HADE DAERFOER INTE MOEJLIGHET ATT TALA MED MIG DIREKT. PAA EN BLANDNING AV TYSKA OCH JIDDISH BERAETTADE K. ATT HAN NU HADE INFORMATIONER OM ATT WALLENBERG SKULLE HA BEFUNNIT SIG I CELL NR 7 I VLADIMIR-FAENGELSET SAA SENT SOM I DECEMBER 1982. HAN VILLE INTE PER TELEFON ANGE PAA VILKA VAEGAR HAN FAATT DENNA INFORMATION.

2. KANLINSKI AER FR O M ONSDAGEN DEN 27:E JUNI I WIEN OCH BEREDD ATT TALA MED FOERETRAEDARE FOER SVENSKA MYNDIGHETER. HANS ADRESS AER:

C/O FRAU KONICEK, ENGERTHSTRASSE 238, STIEG 18 - 19
1020 WIEN, TELEFON: 222 - 26 91 63

K. STANNAR I WIEN NAAGRA DAGAR. DET AER MOEJLIGT ATT K. OCKSAA KOMMER TILL STOCKHOLM. SKULLE SAA SKE HAR JAG UPPMANAT HONOM

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
Kopia till: Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)		

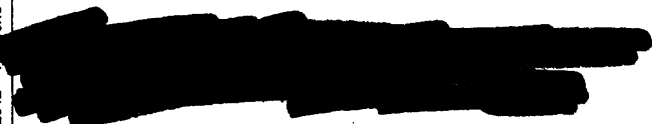
ATT TA KONTAKT MED OSVALD, UD. EFTER SIN RESA I EUROPA AATER-
VAENDER HAN TILL ISRAEL. HAN KAN DAER NAAS PAA FOELJANDE ADRESS:

P.O. BOX 374, WOLFSON STREET 33 A
NAHARYA TELEFON: 04 - 92 93 87

K. KAENNER HIRDMAN SEDAN DE FOERST SAMMANTRAEFFADE HAER I NEW
YORK 1978.

FAXEN

LIC D-2042 15 00x6 1982.12

SVERIGES AMBASSAD

1984-06-15

BUDAPEST

Kanslirådet

Sven Julin

Utrikesdepartementet

aa

Wallenberg

Hbr Julin-Hellners 1984-06-12

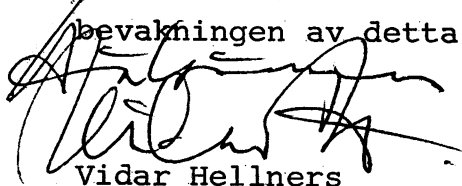
Pal

35

INKOM UD		
1984-06-26		
AVD.	GR.	MAL.
p	2	en ^r

Broder,

Det är verkligen värdefullt när ni låter personerna på fältet erfara det intresse och den uppskattning som föreligger i visst hänseende. Självfallet kommer bevakningen av detta ärende att fortsätta.

Vidar Hellners

Avsändningsort

Pol 1/Kr Julin/mä

EN CLAIR-TELEGRAM

Ärende	Datum 1984-06-26		Dnr 202 ✓
	Avd P	Grupp 2	Mål Eu ^I

Adress SVENSK KÖPENHAMN

Pol

Text
Ert 247. Från Pol 1 re Raoul Wallenberg.

Omständigheterna kring flaskpostbrevet torde tala för sig själv
beträffande trovärdighet. Vi vore likväl tacksamma för att få del av
brevet i original eller kopia.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Avsänt den 8/6 26	Klockan 14.10	Sign [Signature]
----------------------	------------------	---------------------

info
PA
VIA HUI
1945 06/25
10590V UDSIH S
SVENSK LSA

SVENSK LOS ANGELES 1945 06 25

CABINET STOCKHOLM

✓ 141. FOER UD INFO RE WALLANDER

PARAMOUNT PICTURES, LOS ANGELES, ONSKAR KONNA
AMBASSADDER PER ANGER OCH AMBASSADATET SARA PER
FOER TILFAELLET FOERBEREDER EN TILFOLG OM PROJEKT

TACKSAMMA SNARAST MOEJLIGT ERHALLA AKTUELLA ADRESSER OCH
TELEFONNUMMER.

HEGARDT

SVENSKA GENERALKONSULATET
LOS ANGELES 15,45

10590V UDSIH S

Avgående telegram

EXP 8/10626 1230 Ru	Dir	AWJ CRPP M&I P 2 Eu ^T
------------------------	-----	-------------------------------------

(IN)

CABINET STOCKHOLM 1984-06-26

SVENSK LOS ANGELES

197 ERT 141 FRAAN INFO/HEDBERG RE WALLENBERGFILM

AMBASSADOER PER ANGER
KATARINA BANGATAN 13, 4 TR
S-116 25 STOCKHOLM
TEL. 08/40 32 48
LANDET: 08/77 09 033

FRANKRIKE-ADRESS:
RUE LONGUE 91
F-06500 MENTON

AMBASSADRADET LARS BERG KAN NAAS VIA GENERALKONSULATET I RIO,
DAER DENNE KVARSTAAR I TJÆNST T O M UTGAANGEN AV JULI MAANAD.

CABINET

CABINET STOCKHOLM KL 1140

HEDBERG/ARS

MVV

Avsändningsort

Pol I/Kr S Julin/ee

Ärende

Wallenberg-vittnet Kalinski

Datum

1984-06-27

Avd

P

Grupp

2

M&I

En I

Adress

SVENSK WIEN

DNR.....

Text

B R Å D S K A N D E

Från Pol I, re Wallenberg-vittnet Kalinski.

Generalkonsul Faxén, New York, har 1984-06-26 inrapporterat följande:

Cit. I går kväll ringde mig Abraham kalinski.....

.....Känner Hirdman sedan de först sammanträffade här i
New York. Slutcit.

(Se bif. från FN-delegationen New York)

CABINET

Arrende

re Raoul Wallenberg

Datum

1984-06-27

Dnr

Avd

Grupp

Mål

D

2

En I

Adress

SVENSK WIEN Dnr.....

SANT DELGES
GK NEW YORK

Pal

BRÅDSKANDE

Text

Från Pol I ang Raoul Wallenberg.

P R I M O. Separat har vi rekrypterat ett chiffer från general-konsul Faxén, New York, av innebörd att exilpolacken Abraham Kalinski till Faxén skulle ha uppgivit att Raoul Wallenberg befann sig i Vladimir-fängelset (ca 170 km NÖ om Moskva) så sent som 1982 samt att Kalinski skulle vara tillgänglig för vidare samtal fr o m idag, onsdag, "några dagar framöver" på adress som anges i Faxéns krypto.

S E C U N D O. Kalinskis bakgrund är följande:

Han arresterades av KGB 1944, enligt egen uppgift p g a att han sökt sända ett brev till president Roosevelt med uppgifter om ryska massakrer på polska officerare. Han förpassades därefter till GULAG-arkipelagen. Genom medfångar i fängelset i Verchneursk fick han första gången 1951 höra talas om att Wallenberg skulle vistas där. Han hänvisade i påföljande vittnesmål speciellt till en georgisk socialdemokrat, Simon Gogoberidze, som skulle ha delat cell med Wallenberg. Denne är ett potentiellt nyckelvittne i Wallenberg-frågan, men hålls av förståeliga skäl incommunicado av de sovjetiska myndigheterna. Från den aide-mémoire som i januari 1979 med anledning av Kalinskis vittnesmål (han intervjuades av Leifland och Hirdman i New York i december 1978) överlämnades till den sovjetiska regeringen kan följande citeras:

"Enligt.... uppgifter (d v s baserade på bl a Kalinskis vittnesmål) skulle Wallenberg från slutet av 1940-talet till 1953 ha vistats i fängelset i Verchneursk i Tjaljabinsk-området. Vidare skulle han 1953-1955 ha befunnit sig i fängelset Aleksandrovskij Central i Irkutsk-området. 1955 skulle han ha överförts till fängelset i Vladimir, där han sedan skulle ha vistats till åtminstone senare delen av 1960-talet..."

Avsändningsort

Pol/julin/ml

Ärende

re Wallenberg

Datum

1984-06-27

Dnr

Änd

Grupp

Mål

Adress

forts sid 2.

SVENSK WIEN Dnr...

Text

T E R T I O. Kalinskis trovärdighetsgrad är svårbedömbär.
Det uppslag som han lämnat Faxén är dock för viktigt att
lämnas obeaktat. Vi vore därför tacksamma om ni omgående ville
uppsöka Kalinski och i fullständigaste möjliga detalj söka
utröna vad som döljer sig bakom hans kryptiska uppgift.
Av speciellt intresse är naturligtvis att erfara på vilka
vägar han fått sin information.

CABINET

Ex f kdm till.

Polch

Ch Pol I

Julin

Magnusson

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

Ärende

re Raoul Wallenberg

Datum

1984-06-27

Dnr

Avd

Grupp

MÅL

Adress

SVENSK WIEN Dnr.....

NEW YORK

BRÅDSKANDE

Text

Från Pol I ang Raoul Wallenberg.

P R I M O. Separat har vi rekrypterat ett chiffer från general-konsul Faxén, New York, av innebörd att exilpolacken Abraham Kalinski till Faxén skulle ha uppgivit att Raoul Wallenberg befann sig i Vladimir-fängelset (ca 170 km NÖ om Moskva) så sent som 1982 samt att Kalinski skulle vara tillgänglig för vidare samtal fr o m idag, onsdag, "några dagar framöver" på adress som anges i Faxéns krypto.

S E C U N D O. Kalinskis bakgrund är följande:

Han arresterades av KGB 1944, enligt egen uppgift p g a att han sökt sända ett brev till president Roosevelt med uppgifter om ryska massakrer på polska officerare. Han förpassades därefter till GULAG-arkipelagen. Genom medfångar i fängelset i Verchneursk fick han första gången 1951 höra talas om att Wallenberg skulle vistas där. Han hänvisade i påföljande vittnesmål speciellt till en georgisk socialdemokrat, Simon Gogoberidze, som skulle ha delat cell med Wallenberg. Denne är ett potentiellt nyckelvittne i Wallenberg-frågan, men hålls av förståeliga skäl incommunicado av de sovjetiska myndigheterna. Från den aide-mémoire som i januari 1979 med anledning av Kalinskis vittnesmål (han intervjuades av Leifland och Hirdman i New York i december 1978) överlämnades till den sovjetiska regeringen kan följande citeras:

"Enligt.... uppgifter (d v s baserade på bl a Kalinskis vittnesmål) skulle Wallenberg från slutet av 1940-talet till 1953 ha vistats i fängelset i Verchneursk i Tjäljabinsk-området. Vidare skulle han 1953-1955 ha befunnit sig i fängelset Aleksandrovskij Central i Irkutsk-området. 1955 skulle han ha överförts till fängelset i Vladimir, där han sedan skulle ha vistats till åtminstone senare delen av 1960-talet..."

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

Avsändningsort

Pol/julin/ml

Ärende

re Wallenberg

Datum

1984-06-27

Dnr

Avd

Grupp

Mål

Adress

forts sid 2.

SVENSK WIEN Dnr...

Text

T E R T I O. Kalinskis trovärdighetsgrad är svårbedömbär.
Det uppslag som han lämnat Faxén är dock för viktigt att
lämnas obeaktat. Vi vore därför tacksamma om ni omgående ville
uppsöka Kalinski och i fullständigaste möjliga detalj söka
utröna vad som döljer sig bakom hans kryptiska uppgift.
Av speciellt intresse är naturligtvis att erfara på vilka
vägar han fått sin information.

CABINET

Ex f kdm till.

Polch

Ch Pol I

Julin

Magnusson

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

KÖPENHAMN

Departementsrådet Peter Osvald
Utrikesdepartementet

Requiescat in pace

Wallenberg-brevet på Bornholm
Ert tel. 1984-06-26
(\$ bil.)

Broder,

Vi har idag fått låna brevet från Politiken. Det bifogas. Vi har också lovat att snarast möjligt återlämna original-brevet, som skall åter till Bornholm. Jag vore därför tacksam få det tillbaka.

.1.
 cc cc g the.
 121 Robinson
 54 52.06

./. Ett antal artiklar i danska tidningar bifogas också.

Med vänliga hälsningar
Göran Landberg

ib

FROM UO		
1934-06-23		
AVS.	GR.	MAL.
D	2	En T

Nødråb fra Wallenberg i mystisk flaskepost

Den svenske ambassade i København vil nu orientere det svenske udenrigsministerium i Stockholm om fundet af en flaskepost, som indeholdt et nødråb, angiveligt underskrevet af den forsvundne svenske diplomat Wallenberg, oplyser presseråd Göran Landberg.

Flaskeposten blev fundet lørdag ved Sose Odde på Bornholm. Efter hvad Ritzau erfarer, er Wallenbergs fornavn stavet forkert i det blyantskrevne brev fra flaskeposten.

Den svenske diplomat Raoul Wallenberg forsvandt i januar 1945 i Ungarn, da han forsøgte at hjælpe lokale jøder mod deportation til de tyske koncentrationslejre. Han blev pågrebet af de fremrykkende sovjetiske styrker, men siden har Wallenbergs skæbne været ukendt. De sovjetiske myndigheder har officielt erklæret, at den svenske diplomat døde i Ljubljanka-fængslet i Moskva i 1947, hvor han sad indespærret, mistænkt for at have samarbejdet med den amerikanske efterretningstjeneste i slutningen af krigen.

Men den svenske regering har ikke været tilfreds med denne forklaring og har adskillige gange rettet henvendelse til Sovjetunionen om Wallenbergs skæbne.

Det formentlig »falske nødråb om hjælp» fra Wallenberg op giver øen Franz Josef i Isha-

Den svenske diplomat, der forsvandt i 1945.

vet som det sted, hvor han tilbageholdes. Ligeledes er det et mysterium, hvordan flaskeposten skulle være endt i Østersøen, hvis den virkelig er afsendt fra Ishavet.

I dansk oversættelse lyder nødråbet fra flaskeposten:

»Den 16. november 1971. Hjælp, jeg er spærret inde på en ø 60 grader øst og 80 grader nord. Hvis nogen skulle finde dette brev, så hjælp mig».

Brevet er underskrevet med navnet Raoul Wallenberg - o og u er ombyttet i forhold til korrekt stavemåde.

HD 25.6.88
**Nyt om
Wallenberg**

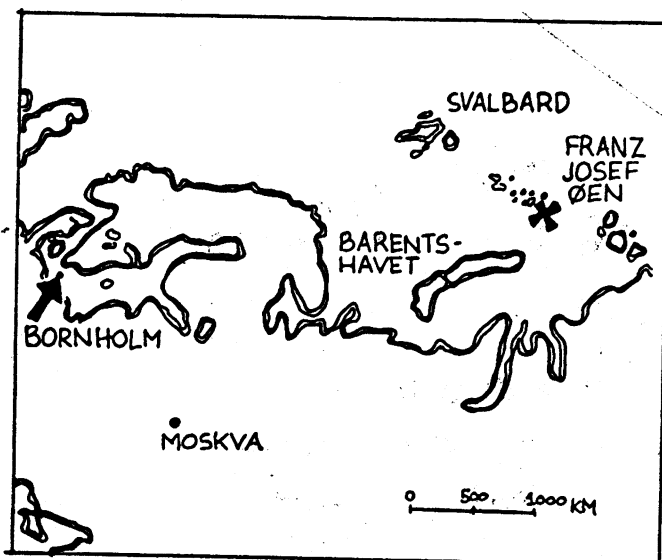
Den svenske ambassade i København vil nu orientere det svenske udenrigsministerium i Stockholm om fundet af en flaskepost, som indeholdt et nødråb, angiveligt er underskrevet af den forsvundne svenske diplomat Wallenberg, oplyser presseråd Bo Rand Landberg søndag.

Flaskeposten blev fundet lørdag ved Sose Odde på Bornholm. Efter hvad Ritzau erfarer, er Wallenbergs fornavn stavet forket. Raoul Wallenberg forsvandt i januar 1945 i Ungarn, da han forsøgte at hjælpe lokale jøder mod deportation til de tyske koncentrationslejre. Han blev pågrebet af de sovjetiske styrker, men siden har Wallenbergs skæbne været ukendt.

Det formentlig »falske nødråb om hjælp« fra Wallenberg opgiver øen Franz Josef i Ishavet som det sted, hvor han tilbageholdes. Ligeledes er det et mysterium, hvordan flaskeposten skulle være endt i Østersøen, hvis den virkelig er afsendt fra Ishavet.

I dansk oversættelse lyder nødråbet fra flaskeposten ifølge Politiken Søndag: —

Den 16. november 1971. Hjælp, jeg er spærret inde på en ø 60 grader øst og 80 grader nord. Hvis nogen skulle finde dette brev, så hjælp mig.

Den position, der er angivet i brevet i flaskeposten, svarer til Franz Josef-øen i Ishavet

Flaskepost med brev fra Wallenberg

Fundet på det sydlige Bornholm

Af Peter Thygesen

Slagteriarbejder Leo Larsen, Sose Odde på Bornholm, gjorde store øjne, da han i går smadrede en flaskepost, han havde fundet på stranden. Papirlappen i flasken var nemlig underskrevet af den svenske flygtningediplomat Raoul Wallenberg, der forsvandt på mystisk vis i januar 1945. Raoul Wallenberg er aldrig fundet.

Leo Larsen gik sig en eftermiddagstur på stranden, da han fandt den grønne vinf flaske, hvor han kunne skimte et stykke papir. Leo Larsen slog flasken i stykker og bar brevet hen til sin genbo, pens. journalist Knud Hansen.

Sammen tydede de brevet, som er skrevet på engelsk. Den danske oversættelse ly-

der: 'Den 16. november 1971.

— Hjælp, jeg er spærret inde på en ø på 60 grader øst og 80 grader nord. Hvis nogen skulle finde dette brev, så hjælp mig'. Brevet er underskrevet med navnet Raoul Wallenberg.

Knud Hansen fortæller, at brevet er skrevet med blyant på almindeligt hvidt papir.

Den opgivne position svarer til Franz Josef-øen i Ishavet, som tilhører Sovjetunionen.

Raoul Wallenberg har siden sin forsvinden i forbindelse med Sovjets indrykning i Budapest i 1945 været en myte. Selv om de sovjetiske myndigheder har fastholdt, at Wallenberg døde af en hjertesygdom i Ljubljanka-fængslet i Moskva i 1947, har blandt andet en række afhoppede Sovjet-borgere hævdet, at de på et senere tidspunkt har set Wallenberg i live.

For blot få måneder siden bad den svenske statsminister Olof Palme de sovjetiske myndigheder om endnu en orientering om Wallenbergs skæbne.

Flaskepost med nødråb underskrevet Wallenberg

Den svenske ambassade i København vil nu orientere det svenske udenrigsministerium i Stockholm om fundet af en flaskepost, som indeholdt et nødråb, angiveligt er underskrevet af den forsvundne svenske diplomat Wallenberg, oplyser presseråd Goran Landberg søndag.

Flaskeposten blev fundet lørdag ved Sose Odde på Bornholm. Efter hvad Ritzau erfarer, er Wallenbergs fornavn stavet forkert i det blyantskrevne brev fra flaskeposten.

Den svenske diplomat Raoul Wallenberg forsvandt i januar 1945 i Ungarn, da han forsøgte at hjælpe lokale jøder mod de-

portation til de tyske koncentrationslejre. Han blev pågrebet af de fremrykkende sovjetiske styrker, men siden har Wallenbergs skæbne været ukendt. De sovjetiske myndigheder har officielt erklæret, at den svenske diplomat døde i i Ljubljanka-fængslet i Moskva i 1947, hvor han sad indespærret, mistænkt for at have samarbejdet med den amerikanske efterretningstjeneste i slutningen af krigen.

Men den svenske regering har ikke været tilfreds med denne forklaring og har adskillige gange rettet henvendelse til Sovjetunionen om Wallenbergs skæbne. (RB)

RB5153 3 I 0282 ORD/z2

WALLENBERG (GENTAGELSE)

KØBENHAVN: SØNDAG. RB

DEN SVENSKKE AMBASSADE I KØBENHAVN VIL NU ORIENTERE DET SVENSKKE UDENRIGSMINISTERIUM I STOCKHOLM OM FUNDET AF EN FLASKEPOST, SOM INDEHOLDT ET NØDRÅB, ANGIVELIGT

UNDERSKREVET AF DEN FORSVUNDNE SVENSKKE DIPLOMAT

WALLENBERG; OPLYSER PRESSERÅD GO RAN LANDBERG SØNDAG.

FLASKEPOSTEN BLEV FUNDET LØRDAG VED SOSE ØDDE PÅ BORNHOLM.

EFTER HVAD RITZAU ERFAARER, ER WALLENBERGS FORNAVN STAVET FORKERT I DET BLYANT-SKREVNE BREV FRA FLASKEPOSTEN.

DEN SVENSKKE DIPLOMAT RAOUL WALLENBERG FORSVANDT I JANUAR 1945 I

UNGARN; DA HAN FØRSØGTE AT HJÆLPE LOKALE JØDER MOD

DEPORTATION TIL DE TYSKE KONCENTRATIONSLEJRE. HAN BLEV

PÅGREBET AF DE FREHRYKKENDE SOVJETISKE STYRKER; MEN SIDEN

HAR WALLENBERGS SKÆBNE VÆRET UKENDT. DE SOVJETISKE

KYNDIGHEDER HAR OFFICIELT ERKLÆRET, AT DEN SVENSKKE DIPLOMAT

DØDE I I LJUBLJANKA-FRINGSLET I MOSKVA I 1947; HVOR HAN SÅ

INDESPÆRRET; MISTÆNKT FOR AT HAVE SAMARBEJDET MED DEN

AMERIKANSKE EFTERRETNINGSTJENESTE I SLUTNINGEN AF KRIGEN.

Men den svenske regering har ikke været tilfreds med denne

forklaring og har adskillige gange rettet henvendelse

til Sovjetunionen om Wallenbergs skæbne.

Det formentlig >falske nødråb om hjælp< fra Wallenberg

opgiver den Franz Josef i Ishavet som det sted; hvor han

tilbageholdes. Ligeledes er det et mysterium; hvordan

flaskeposten skulle være endt i Østersøen; hvis den virkelig

er afsendt fra Ishavet.

I dansk oversættelse lyder nødråbet fra flaskeposten ifølge

POLITYKEN SØNDAG:

- DEN 16. NOVEMBER 1971. HJÆLP: JEG ER SPÆRRET INDE PÅ EN Ø
60 GRADER ØST OG 80 GRADER NORD. HVIS NOGEN SKULLE FINDE
DETTE BREV: SÅ HJÆLP MIG.

BREVET ER UNDERSKREVET MED NAVNET RAUOL WALLEBERG - O OG U
ER OMBYTTET I FORHOLD TIL KORREKT STAVEMÅDE.

241900 MET JUN 84

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
EE

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
POL I

ATGÅRD:
Magnusson / pol 2
Bil t Hbr Magnusson -
Hirdman 1984-07-13/ma

[REDACTED]			
6229			
P	2	EU	

POL

INKOM UD 1984-06-29 [REDACTED]

AMBASSADEN WIEN 1984-06-29

UD STOCKHOLM [REDACTED] FOER POL I.

B R A A D S K A N D E

RE WALLENBERG-VITNET KALINSKI.

KALINSKI BESOEKTE MIG IGAAR. HAN RESER NAESTA VECKA HEM TILL ISRAEL. HAN VISSTE INTE ATT HIRDMAN, SOM HAN JU TRAEFFAT 1978, NU AER AMBASSADOER DAER. HANS SAETT ATT BERAETTA AER GANSKA ROERIGT. BETRAEFFANDE SENASTE UPPGIFTEN OM WALLENBERG FRAMKOM FOELJANDE.

1. KALINSKI "AER TILL HUNDRA PROCENT OEVERTYGAD OM" ATT WALLENBERG I SLUTET 1982 FORTFARANDE FOERVARADES I CELL 17, PAA FOERSTA VAANINGEN I ANDRA BLOCKET I VLADIMIRFAENGELSET (BLOCKET KALLAS OCKSAA FOER SJUKHUSET EFTERSOM SJUKAVDELNINGEN FINNS PAA FJAERDE VAANINGEN). WALLENBERG HAR SUTTIT DAER SEDAN 1955 DAA HAN LIKSOM KALINSKI FLYTTADES DIT FRAAN ALEXANDROVSKIJ ZENTRALFAENGELSET NAERA IRKUTSK (DETTA FAENGELSE REVS PAA GRUND AV KRAFTVERKSBYGGET BRATSK). I VLADIMIR SATT WALLENBERG TIDIGARE, NAER KALINSKI VAR FAANGE DAER, I CELL 23 PAA ANDRA VAANINGEN. WALLENBERG HAR LAENGE DELAT CELL MED NIKOLAJ LALIKOV, SOM FAENGLADES VID 14 AARS AALDER DAERFOER ATT HAN VAR VITNET TILL KATYN-MASSAKERN. I VLADIMIR FANN BL. A. OCKSAA FOERRE LETTISKE UTRIKESMINISTERN WILHELM MUTERS OCH GENERAL KUPRIANOV. KUPRIANOV HADE EFTER FRIGIVNINGEN (NAER HAN NAESTAN VAR BLIND) DIKTERAT MINNEN FOER DOTTERN TILL EN AV SINA VAENNER, EN (JUDISK) MAJOR I LENINGRAD. KALINSKI SADE SIG VARA I BESITTNING AV MANUSKRIFTET. PUBLICERING KUNDE INTE SKE SAA LAENGE FRU KUPRIANOV LEVER.

2. KALINSKI HADE FAATT UPPGIFTEN ATT WALLENBERG 1982 FORTFARANDE FOERVARADES I VLADIMIR-FAENGELSET AV FOERRE DETTA CHEFSLAEKAREN VID FAENGELSET FRU JELENA BUTOVA. DENNA VAR "FAANGARNAS AENGEL" OCH HADE VARIT SNAELL MOT KALINSKI. HON VAR DAA GIFT MED EN BRUTAL OCH

FORTS

2

ALKOHOLISERAD KGB-OFFICER. HON PENSIONERADES VID UTGAANGEN AV 1982 OCH FLYTTADE DAA TILL YURYEV POLSKY, NAERA VLADIMIR, DAER HON AERVT ETT LITET HUS OCH DAER HON FORTFARANDE BOR. NAER KALINSKI FRIGAVS FICK HAN ARBETE VID TRAKTORFABRIKEN I VLADIMIR 1959-1968. UNDER DENNA TID TRAEFFADE HAN IBLAND BUTOVA SEDAN HAN FLYTTAT TILL MOSKVA (DAER HAN 1968-1975 HADE HOEGT AVLOENAT ARBETE FOER AUTO-EXPORTS [REDACTED] SVARADE FOER FOERETAGETS KATALOGER) FICK HAN NAAGRA GAANGER BESOEK AV BUTOVA. HAN BRUKADE OCKSAA HANDLA AAT HENNE I BERIOSKA-AFFAERER I MOSKVA. HAN HADE FAATT ETT TIOTAL BREV FRAAN HENNE UNDER SENARE AAR. DE VAR ALDRIG UNDERTECKNADE MED HENNES RAETTA NAMN. INNEHAALLET VAR SKICKLIGT KRYPTERAT. BREVEN VAR AVSAENDA FRAAN OLIKA ORTER, BLAND ANNAT KIEV, TILL NAAGON KONTAKTPERSON SOM MEDFOERDE DEM TILL FINLAND. I MAJ 1983 FICK KALINSKI GENOM ETT SAADANT BREV, SOM HAN ABSOLUT VISSTE KOM FRAAN BUTOVA, VETA ATT WALLENBERG OCH LALIKOV FANNS KVAR I CELL 17 NAER BUTOVA PENSIONERADES.

3. KALINSKI UNDERSTROEK EMFATISKT ATT BUTOVAS NAMN INTE FICK NAEMNAS. OM SVERIGE AVSAAG AGERA BORDE INTE HELLER SAEGAS ATT UPPGIFTERNA AVSAAG SLUTET AV 1982 (DAA BUTOVA FORTFARANDE VAR I TJAENST) UTAN VI BORDE TALA OM "BOERJAN AV 1983".

4. KALINSKI AER MYCKET FOERGRYMMAD PAA SIMON WIESENTHAL. HAN ANSER DENNE OFTA BLUFFAR OCH SLAAR MYNT AV SIN VERKSAMHET. VIDARE HADE WIESENTHAL OFFENTLIGEN ANTYTT KALINSKI SKULLE VARA EN "USA-ISRAELISK PROVOKATOER". KALINSKI UTTALADE SIG OCKSAA NEGATIVT OM "ALLA DESSA WALLENBERG-KOMMITTEER". DE OENSKADE PUBLICITET OCH SKADADE DAERIGENOM MOEJLIGHETERNA ARBETE FOER EN FRIGIVNING.

KALINSKI TALADE FLERA GAANGER OM ATT HAN SAMARBETAT MED ISRAELISKA UTRIKESMINISTERIETS RYSKA AVDELNING. ISRAELS AMBASSAD I WIEN SADE HAN SIG INTE HA KONTAKT MED. AV SVENSKAR KAENNER HAN TYDLIGEN BENGT FRIEDMAN. HAN HADE NYLIGEN BESOEKT DENNES DOTTER I NEW.YORK.

DET AER OMOEJLIGT ATT AV EN TIMMES SAMTAL DRA SLUTSATSER OM KALINSKIS TROVAERDIGHET. ATT HAN FRAMSKICKATS AV NAAGON FOER ATT PLANTERA EN UPPGIFT (SOM FOERST ETT TAG FOERESVAEVADE MIG) TROR JAG INTE. MAN SKULLE VAEL I SAA FALL VAELJA NAAGON SOM KUNDE UTTRYCKA SIG REDIGARE.

MALM

[REDACTED]

Utrikesdepartementet

INK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1984-07-2		
Avd	Gr	Mål
	2	ent

HEMLIG

Raoul Wallenberg
(1 bil.)

./. Härmed får jag närsluta en uppteckning av pressrådet Landberg rörande ett samtal som han och undertecknad idag hade med en dansk präst, H.K.Neerskov om fallet Raoul Wallenberg.

Claës I. Wollin
Claës I. Wollin

ib

Raoul Wallenberg

Den 27 juni 1984 uppsöktes ambassaden (efter telefonsamtal till ambassadör Wollin den 26 juni) av danske prästen H.K.Neerskov.

Denne hade, efter att ha läst uppgifterna om Wallenberg-brevet på Bornholm, kommit att tänka på något som inträffade i augusti 1983 i Köpenhamn. Pastor Neerskov hade då från Diakonissestiftelsens Sygehus (föreståndare Hans Jørgen Torkelund) fått sig tillsänd en polsk (troligen judisk) illegal flykting vars namn han nu inte kommer ihåg. Denne flykting - cirka 65-70 år gammal - hade illegalt tagit sig in i Danmark och vid en sjukdom av någon hänvisats till det nämnda sjukhuset. Han hade för Torkelund nämnt, att han hade uppgifter om Wallenberg och ville vidare till Sverige. Sjukhuset önskade inte syssla med illegal invandring och hade bett pastor Neerskov att tala med flyktingen.

Pastor Neerskov arbetar sedan en lång följd av år för Dansk Europamission, som bl.a. har stor verksamhet i Östeuropa. Pastor Neerskov har bara i år varit fem gånger i Polen.

För Neerskov berättade flyktingen, att han suttit i ryskt fängelse till kort före flykten till Danmark. Han hade då suttit i Lefortovo-fängelset i Moskva. 1982 skulle han i detta fängelse vid det dagliga besöket i raden av 14 öppna toaletter ha suttit bredvid en äldre man. Denne hade sagt flyktingen, att han hette Wallenberg och att om medfången kom ut skulle han meddela världen detta. Vilket språk de skulle ha använt vet inte Neerskov, men flyktingen talade bra tyska.

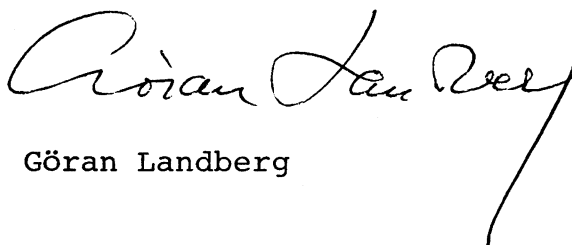
En nedteckning av sin upplevelse hade den polske flyktingen i en box på centralstationen i Köpenhamn. Den upppteckningen ville han dock inte visa. Hans enda önskemål var att få hjälp att

komma till Sverige, där han hade en syster, Sara Gunter (eller Günter), tel. 0755/30 858 (Södertälje). I augusti 1983 ringde pastor Neerskov dit och fick kontakt med en äldre man, som bekräftade att Sara Gunter fanns på detta nummer men att hon var ute och skulle ringa tillbaka. Något samtal med Sara Gunter kom dock aldrig till stånd.

Den polske flyktingen fick av pastor Neerskov en biljett till Stockholm och matpengar samt uppmaningen att försöka ta sig in via Helsingör-Helsingborg. Neerskov har sedan dess aldrig hört något från mannen eller systemen.

Ambassaden har idag försökt ringa 0755/30 858. Signalen går fram, men ingen svarar. Vid ett tillfälle lyftes luren av, men ingen sade något.

Pastor Neerskov redogjorde för sin upplevelse för ambassadör Wollin och undertecknad. Hans förklaring till att han inte tidigare hört av sig var bl.a. att han trott flyktingen nått Sverige och där lämnat uppgifterna vidare.

Göran Landberg

Pastor H.K.Neerskovs adress är:

Postboks 60
2880 BAGSVAERD
Tel. 02- 44 13 13

ib

ADVOKATFIRMAN LANDAHL

STRANDVÄGEN 13 · BOX 14215 · 104 40 STOCKHOLM

Jul 1984. 02/27

bil. n sep 27/84

BENGT LANDAHL
SIXTEN WEGNELIUS
STEN HELLNER
H U von der ESCH
CARL GÖRAN RISBERG
RICHARD W HJELT
CLAES CRONSTEDT
MAURITZ SILFVERSTOLPE
FELIX KÖRLING
STEFAN HOLMBERG
ÖRJAN JÄRVIN
JOHN LENNART NORDLUND
ROBERT FRÖMAN
BERTIL GRÖNDAL
BO LINDQVIST
ULF THORNANDER

TELEFON NAT 08-24 96 30
INT +46 8 24 96 30
TELEGRAM LANDLAW
TELEX 11061 LANDLAW S
TELEFAX NAT 08-61 49 20
INT +46 8 61 49 20

MOTTAGNINGSKONTOR:
825, THIRD AVENUE, 40th FLOOR
NEW YORK NY 10022
TELEFON NAT 212 838-3043
INT +1212 838-3043
TELEX 66582 SVEANY

INK. UTR. RESD
225/2590
-7 JUL 1984

Kanslirådet Sven Julin
Utrikesdepartementet
Gustav Adolfs Torg 1
STOCKHOLM

MED BUD

P 2 Eni

1984-06-27

aa SJ

Raoul Wallenberg-målet

På begäran av generalkonsul Magnus Faxén får jag härmed
för kännedom översända kändenas inlägga till United States
District Court, District of Columbia, avseende yrkande om
tredskodom m.m. Inläggen ingavs den 18 ds.

Högakttningsfullt

[Signature]
Claes Cronstedt

1984-06-25

Kanslirådet Sven Juhlin

UTRIKESDEPARTEMENTET

au/ur

267

INKOM UD		
1984-07-2		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	En I

Rat

Raoul Wallenbergartikel

(1 bil.)

Broder,

./.

En ungersk-judisk bokhandlerska i Oxford, som jag känner sedan några år, gav mig häromdagen närslutna nummer av den ungerska tidskriften Historia, som innehåller en artikel om det på senare tid så omtalade Raoul Wallenberg-monumentet. Hon hade själv fått tidskriften under ett besök i Ungern. Tyvärr medgav inte tiden före min avresa från Oxford någon översättning.

Jag antar att ambassaden i Budapest redan uppmärksammat artikeln, men Ni kanske har användning för en dublett.

Vera Magyar, som min bekant heter, hör till dem som själv lämnade Ungern genom Wallenbergs och Angers försorg.

Börje K. Ljungar!

Torsten Örn

Di. 7/7-84 i T. Örn

LE

MÜHELY

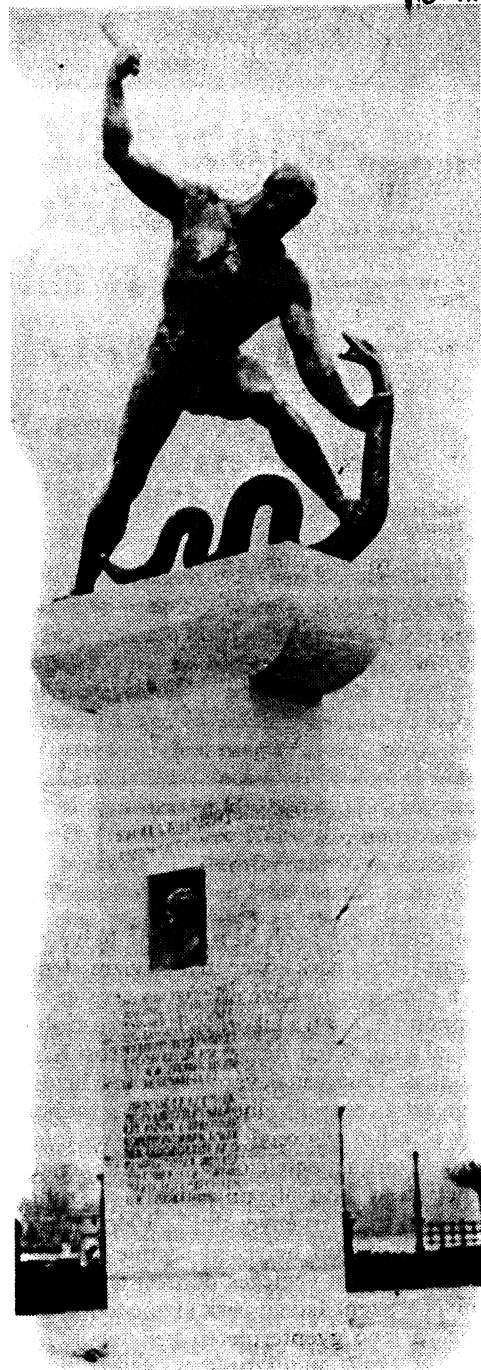
A Wallenberg- emlékmű

A történelemről való gondolkodást a mindennapi életben rendkívül erősen befolyásolják a bennünket körülvevő környezeti elemek: utcanevek, emlékművek stb. Ezekben mutatják azokat a társadalmi-politikai célokat is, amelyekhez egy adott korszak politikai intézményrendszere történelmi szimbólumokat kíván nyújtani. Az utóbbi időben széles körű kutatás indult meg a felszabadulás utáni történelmi közgondolkodás alakulásáról Magyarországon. Az alábbiakban egy nagyobb tanulmányból („Köztéri szoborkultúra és történelem”) adunk közre részletet. (A szerk.)

Raoul Wallenberg 1912. augusztus 4-én született Stockholmban, előkelő bankár-családban. 1935-ben az Egyesült Államokban szerzett építész diplomát. 1935–36-ban Fokvárosban, majd Haifában dolgozott különböző kereskedelmi cégeknél. 1941-től a svéd „Közép-Európai Kereskedelmi R. T.” munkatársa, s cége képviselőjében többször megfordult a magyar fővárosban, ahol jelentős társadalmi és politikai összeköttetésekre tett szert. 1944. július 9-én a svéd követség titkáráként érkezett Budapestre, hogy megszervezze a maradék magyar zsidóság megmentését célzó akciót. Ezt az eredetileg néhány száz, majd — az ő fellépése folytán — 4500 emberben engedélyezett védőútlevelekkel operálva úgy kiszélesítette, hogy a közvetlen védelem végül több mint tízezer emberre terjedt ki. Közvetett hatása azonban ennél sokkal jelentősebb volt, mert egyrészt a svéd példája nyomán a többi semleges követség is bekapcsolódott a mozgalomhoz, másrészt pusztán mindenhol-jelenléte akadályozta a pokol teljes elszabadulását. (Megjelent a Dunaparton és nem egy esetben a nyilas kivégzőosztagok sortűzét néhány perccel megelőzve mentette az üldözötteket. „Kiszállt” a hírhedt téglagyári gyűjtőhelyekre is, és többször sikerült megakadályoznia halálmeneteket összehálítását.) Wallenberg — máig nem tisztázott körülmények között — 1945. január 17-én eltűnt.

1945 decembere óta Budapesten utcanév őrzi emlékét.

Pesten még dörögtek a fegyverek, Budáért pedig még hetekig folyt a küzdelem, amikor Raoul Wallenberg, a budapesti svéd követség 33 éves titkára 1945. január 17-én elindult Debrecenbe, hogy felvegye a kapcsola-

tot az Ideiglenes Nemzeti Kormány. Ide azonban már nem érkezett meg. Wallenberg és kísérői útközben eltűntek.

Bizottság és tervek

„Alulírottak, Zsedényi Béla, a nemzetgyűlés elnöke és Szakasits Árpád, a Budapesti Nemzeti Bizottság elnökének védnöksége alatt Wallenberg Bizottságot alakítottunk azon célból, hogy Raoul Wallenberg budapesti svéd követségi titkár működésének emlékét megörökítsük... Tisztelettel kérjük, ... engedélyezze a székesfőváros vezetősége, hogy közadakozásból... — lehetőség szerint a Szent István parkban — Raoul Wallenberg szobra felállíttassék. A szobor modelljét Pátzay Pál szobrászművész már elkészítette... A »Wallenberg akció« volt védettjei készséggel adják össze a szobor felállításának költségeit, erre máris megfe-

Pátzay Pál szobra a Szent István parkban.

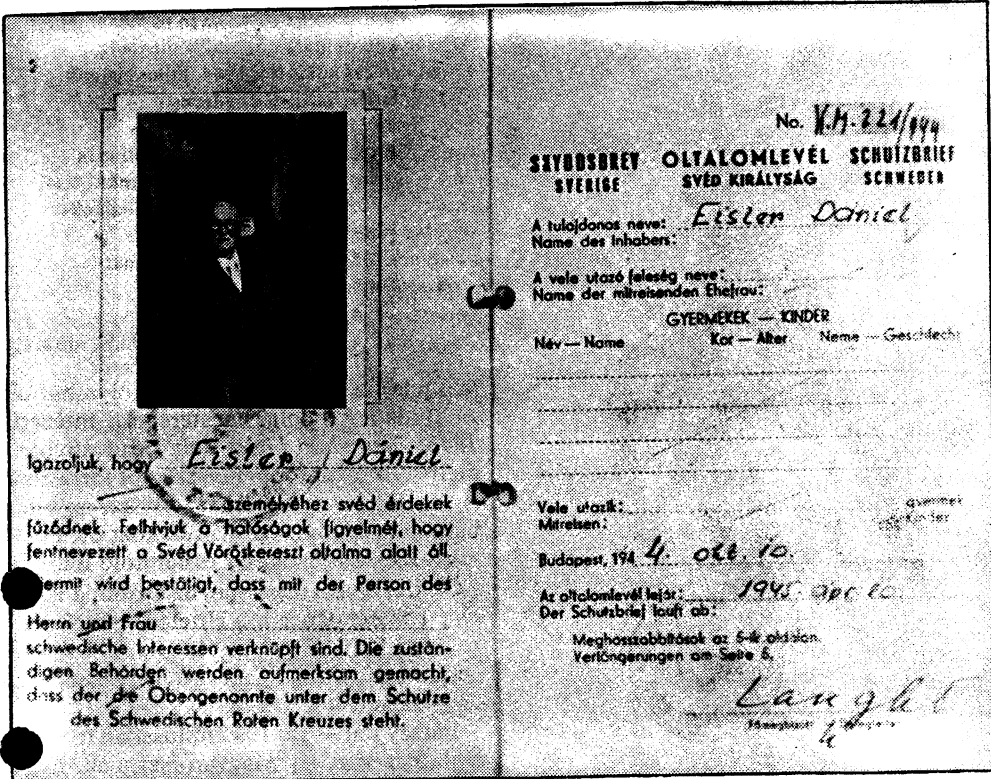
Az emlékmű felirata: „Raoul Wallenberg, a svéd nemzet küldötte, 1944. július elejétől 1945. januárig vezette a budapesti Svéd Királyi Követség bátor és nemes emberbaráti tevékenységét. A rombolásnak ama sötét korszakában legendás hőssinné lett! Hirdesse az az emlékmű múlthatalan hálánkat annak a városrésznek központjában, amelynek üldözötteit az ő rendületlenül virrasztó embersége oltalmazta egy embertelen kor éjszakájában.”

elő felajánlások történtek.” — olvashatjuk a Budapest polgármesteréhez intézett, 1945. november 11-én kelt beadványban, mely — miként többi hivatkozott forrásunk is — a Budapest Fővárosi Levéltár anyagában maradt fenn. Az aláírók közt ott találjuk a Kontrollbank, a Leszámitoló Bank és a Goldberger igazgatóját, az Orion, a Községi Takarékpénztár, a Hitelbank, a Kereskedelmi Bank és a Magyar Olaj ügyvezető igazgatóját, kórházi főorvost, kereskedőket, ügyvédeket.

Pátzay Pál — aki 1945 júliusában még azt nyilatkozta az Új Magyarországnak, hogy nem dolgozik szobron, mert nincs műterme — novemberben íme már elkészült az emlékmű kismintájával, melynek „...figurális része egy sziluett értelemben komponált, kigyóval viaskodó mezítelen férfialakot ábrázol, aki Wallenberg hősiességét van hivatva szimbolizálni. Ez a csoport egy 3 m magas svéd gránit pilléren áll, a pillér feje talpazatszerűen ki van szélesítve. A pillér szélesebb oldalán — 180 cm magasságban — Wallbergnek a pillér köanyagába faragott relief-képmása van elhelyezve. Az egész emlékmű a legmagasabb pontján 580 cm magas. A figurális rész bronzból készül és külön talapat nélkül illeszkedik a gránit-pillérhez.” — olvasható a Wallenberg Bizottság kérvényéhez csatolt szobor-leírásban.

Az elképzelés, a szimbólum nem új még a budapesti köztéri szobrok közt sem. Füredi Richárd 1945 tavaszán, az elsők között eltávolított szobrán — mely az „1918–1919. évi nemzeti vértanúk”-nak állított emléket — ugyancsak egy szörnyvel, a bolsevizmust jelképező sárkánnyal vívott „siker harcot” a magyarságot szimbolizáló mezítelen férfi, s Pátzayval egyidőben Kisfaludi Strobl Zsigmond is hasonló szimbolikájú kompozíciót tervezett a gellérthegy fel-szabadulási Emlékmű egyik mellékfigurájaként. Tisza István szobrán pedig (készítette Zala György és Orbán Antal) egy óriási kigyó által körülcsavart oroszán jelképezte — a korabeli értelmezés szerint — „...az árulást és ármányt, mely a hőst előbb a hatalomtól, utóbb életétől is megfosztotta”.

Jellemző, hogy ezen inflációs és újjáépítő időben a Wallenberg Bizottság nem is próbál állami támogatást kérni, saját erőből, közadakozásból kívánja az anyagi alapot előteremteni. Mint ahogy Bajcsy-Zsilinszky Endre is csak egy emléktáblát kap a

A Svéd Királyság oltalomlevele, az ún. Schutz-pass

már határozat jelöli ki a szobor helyéül a Szent István park közepén levő vízmedence és a Pozsonyi út közé eső füves terület középpontját, azzal a kikötéssel, hogy a szobor arccal a Duna felé nézzen. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának városrendezési bizottsága ezt a centrális elhelyezést — a szobornak a térhez viszonyítva kis méretei miatt — nem tartja megfelelőnek. Aszimmetrikus elhelyezést javasol, mivel úgy a szobor „jobban tud érvényesülni”. 1946. május 19-én — újabb helyszíni szemle után — születik meg a végleges döntés: az emlékművet a Szent István park vízmedencéjétől északra levő gyepterületen kell felállítani. Pátzay 1947 augusztusában fejezi be a szobrászi munkákat, de a kivitelezéssel csak 1948 novemberére végeznek.

Közben a belügyminiszter is engedélyezte 366386/1946. I. B. 13. sz. rendeletével a gyűjtés megindítását. Ez az akció azonban — úgy tűnik — nem igazolta a Wallenberg Bizottság előzetes optimizmusát. Miként kérvényükben írják: „Minthogy a gyűjtés folyamán bekövetkezett pénzelértéktelenedés (adópengő) és munkabér-emelkedés következtében a bizottság már nem bír olyan fedezettel, amely egyrészt Pátzay Pál, másrészt a Dunamenti Kőbányák [a talapzat készítője] hátralékos követeléseinek teljes kiegyenlítésére elegendő lenne, arra kérjük Polgármester Urat, hogy e célból összesen 3500 forint összeget, valamint a szobor és talapzat helyszínre való szállításának és a mű felállításának költségeit Budapest Székesfőváros vállalja.” 1945 őszén még úgy tervezték, hogy egy Wallenberg-mo-

nográfiát is közreadnak, melynek „ingyenes előállítása már biztosítva van, úgy, hogy annak teljes és minden adminisztrációs költségtől mentes bevétele a szobor céljaira fordítható”, azonban az 1948-ban megjelent — Magyarországon máig egyetlen — Wallenberg-életrajzban már azt írja a szerző, Lévai Jenő, hogy a könyvet „...az eredeti elgondolástól eltérően — anyagi eszközök hiányában, miután a lefolytatott gyűjtés eredményét az emlékmű elkészítése felémésztette — nem a Wallenberg Bizottság adta ki”, így nyilván bevétele sem növelte a szoboralapot.

Bizonytalan vég

A bizottság fent idézett, 1948. november 10-i beadványában kéri, hogy az avatás lehetőleg 1949. január 17-én, a Svéd Követség által védett házak felszabadulásának negyedik évfordulóján legyen. A Polgármesteri Hivatal arra hivatkozva, hogy a szükséges összeg ez évi költségvetésében nem áll rendelkezésére, elutasítja a kérelmet, de hogy komolyan foglalkoztak a szobor felállításának gondolatával, bizonyítja, hogy szakvéleményt kérnek a Fővárosi Képtartól. „...a Wallenberg-emlék közepes minőségű szobornak tekinthető, nem a legrosszabb, de politikailag érdektelen, unalmasan szimpla alkotás. Fölállítása nem kerül olyan sokba, hogy elhelyezését ne kellene vállalnunk. Egyetlen komoly aggály szól a közterületi felállítás ellen, az a tény, hogy Párizsban, a Parc du Luxembourg-ban egy azonos kivitelezésű szobor áll, melyhez viszonyítva a pesti Wallenberg-emlék esetleg plágiumnak fog minősülni.” — hangzik Pogány Ö. Gábor véleménye.

Az új költségvetési évben a Polgármesteri Hivatal előteremti a szükséges összeget s 1949. februárban megbízza a Fővárosi Emlékműfelügyelőséget a szobor felállításával. A felállítás március—áprilisban meg is történik. Az emlékmű sorsáról ettől kezdve már csak szórt adatok állanak rendelkezésünkre. Az utolsó korabeli hír a szoborról a Kis Újság 1949. április 11-i, keddi számában jelent meg: „Elmaradt Raoul Wallenberg emlékművének vasárnapra [április 9. tervezett felavatása, miután az emlékmű műszaki munkálatai nem fejeződtek be. Erről a vasárnapról — visszaemlékezése alapján — így számol be Wallenberg legújabb monográfiája, Elenore Lester, 1982-ben, az Egyesült Államokban megjelent könyvében: „Az emlékművet felállították Szent István parkban, és egy áprilisi vasárnap délelőtt százával érkeztek a budapesti polgárok, a zsidó közösség vezetői és a svéd követség képviselői az avatásra. A kijelölt helyet elérve meglátták, hogy a 18 láb magas emlékművet és alapzatát az éjszaka folyamán eltüntették.” Vignali Gusmanó, szoboröntőjének emlékezése szerint nem eltüntették, hanem ledöntötték. A tettesek — mint több más, felszabadulás utáni, „északai” szoborledöntés esetében — ismeretlenek maradtak. Ledöntésre, nagy ere-

KÖZÖS DOLGAINK

A „király- puccsok” és a Kisantant

I. rész A szövetséges hatalmak tiltakoznak

Magyarországon 1921-ben két alkalommal kísérelte meg IV. Károly, hogy visszaszeresse a trónt, a királyi hatalmat. E két próbálkozást nevezi a történeti irodalom „királypuccsoknak”, mert a volt uralkodó mindkét ízben váratlan időpontban, rajtaütésszerűen jelent meg az ország területén. IV. Károlyt 1916. december 30-án koronázták Magyarországot királyává. 1918. november 11-én elismerte Német-Ausztria döntési jogát az új államformáról, és a következő napon Bécsben kikiáltották a köztársaságot. November 13-án IV. Károly írásban lemondott a részvételről a magyarországi államügyekben és elismerte a döntést az új magyarországi államformáról. Az 1920:I. tc. megállapította, hogy a királyi hatalom gyakorlása megszűnt; hatályon kívül helyezte az 1918. november 16-i néphatalmazatot a köztársasági államformáról; kimondta, hogy az államfői teendők ideiglenes ellátására a nemzetgyűlés kormányzót választ. Az 1920:II. tc. törvénybe iktatta Horthy Miklós megválasztását a kormányzó méltóságra. (1920. március 1.)

IV. Károly 1921. március 26-án lépett magyar területre és április 5-én hagyta el az országot (első, vagy hűsvéti „királypuccs”), majd 1921. október 20-24. között zajlott le a második „királypuccs”. IV. Károlyt november 1-én elszállították az országból, 1922. április 1-én Madeira szigetén elhunyt.

1921. március 28-án — az exkirály Budapestre érkezése napján — Hohler angol főmegbízott, mint a szövetséges hatalmak képviselőinek doyenje, felkereste Horthyt és francia valamint olasz kollégája nevében kijelentette: „a szövetségesek nem tolerálják Károly visszatérését”. Emlékeztette az 1920 februári jegyzékükre, amely ezt rögzítette. A kormányzó ezt követően magához kérte Fouchet francia főmegbízottat s közölte vele: a király Briand francia miniszterelnök támogatására hivatkozik. Mi igaz ebből? Fouchet hangsúlyozta, hogy a francia kormány hűséges a szövetséges hatalmak 1920 februári deklarációjához. Vagyis megerősítette Höhlert. Horthy kérésére ezt

írásban is rögzítette és elküldte a magyar külügyminisztériumnak. (Visszaütasította azonban azt, hogy utazzék Szombathelyre — ahová az exkirály visszatért — és személyesen is közölje vele ezeket.) A feljegyzést a magyar kormány azonnal továbbította az exkirálynak. Károly nem vette tudomásul Fouchet feljegyzését, továbbra is Briand támogatására hivatkozott, aki állítólag Szombathelyre is üzent neki s kitartásra biztatta.

A továbbiakban felsorakoztatjuk azokat a tényeket, amelyek — feltevésünk szerint — Briandnak a puccsban való részvétele mellett tanúskodnak. Nem vitás, hogy a francia miniszterelnök a Habsburg restauráció híve volt, ebből nem csinált titkot. A Habsburgok visszatérését Franciaország nemzeti érdekének tekintette. Abból indult ki, hogy a Habsburg dinasztia olyan központ lehet, amely koordinálni tudja a különböző kis nemzeteket, s ez az egyetlen lehetőség a dunai konföderáció létrehozására, támaszpont, amely képes lenne megakadályozni Németország keleti terjeszkedését, az Anschlusst és ellensúlyozni az úgynevezett bolsevik veszélyt. Figyelemreméltó Briand magatartása a puccsot követő órákban és napokban. Az eseményekre nem reagált. Hallgatott. Válasz nélkül hagyta Fouchet március 28-i táviratát — amelyben ismertette Horthyval való beszélgetését s Károly állítását, miszerint Briand kedvező viszonyul tervéhez — s azonnali instrukciókat kért. (Ugyancsak nem reagált a közép- és délkelet-európai államokban akkreditált követek távirataira, akik útbaigazítást, állásfoglalást kértek a kormánykörökben és a sajtóban elterjedt hírekkel kapcsolatban, amelyek szerint Briand támogatta Károly visszatérését.) A francia sajtó kiemelten közölte ugyan a francia támogatásról szóló híreket, a külügyminisztérium cáfolata azonban — amely hasonló esetben azonnal megjelent volna — most elmaradt. Illetve csak egy-két napos késéssel jelent meg, de sem tartalmában, sem pedig formájában nem volt olyan, hogy minden kétséget eloszlatott volna. Figyelemreméltó még, hogy a sajtókiadványok, amelyeket a Havas hírügynökség küldött Budapestre, tendenciózusak voltak: kedvező képet adtak Magyarországról és a restaurációról.

Briand csak március 30-án kezdte cáfolni, hogy a francia kormánynak — s személy szerint neki — szerepe lett volna a puccsban. Történt ez mindenekelőtt Poincaré közbelépésére. A francia köztársasági elnök ugyanis 30-án magához hívatta a miniszterelnököt s komoly szemrehányásokat tett neki a Habsburg-kérdésben elfoglalt álláspontja miatt. Közölte vele: Olaszországnak határozott ígéretet tett, hogy Franciaország nem fogja támogatni a restaurációt. Ezt követően Briand kénytelen volt olyan diplomáciai lépéseket tenni, amelyek ellentmondtak a Habsburg restaurációra vonatkozó terveinek.

Az Élysée palotából visszatérve Briand

zuhanásra utalnak a szobor sérülései, melyek javítási munkáit így foglalja össze egy 1950. januári szakértői ajánlat: „...repedések, törések és elhajlott formák visszahajlítása eredeti modell szerint cizellálva, elfűrészelve, azokat ismét visszahegesztve”. A ledöntést kell tehát tényként elfogadnunk még akkor is, ha az Emlékműfelügyelőség 1950. februári feljegyzése úgy fogalmaz, hogy „Pátzay Pál Kigyós férfiaktját (Wallenberg-émlék) a főváros lebontatta. Lebontás közben a szobor megsérült.” Így azonban semmiképpen sem történhetett, mert ez a variáció további megválaszolatlan kérdések sorát szüli. Ha le kellett ontani, akkor mikor állították fel? Miért nem számolt be az avatásról a sajtó? Miért kellett volna egy legfeljebb két hónapig 1949. március—április) álló emlékművet lebontani? És végül, miért szenved súlyos sérüléseket a szobor, s miért semmisül meg teljesen talapzata szétszerelés közben? 1945 végén — a Kossuth-híd építése miatt — néhány nap alatt kellett szétszedni Andrássy Gyula monumentális lovasszobrát, s mégis megúsza sérülések nélkül.) A lényeg: az emlékmű úgy járt mint ihlető, mint hatal svéd — eltűnt.

Átváltozások

A szobor további sorsa sajátos módon nem kapcsolódik Wallenberg emlékéhez.

Már 1950 februárjában felmerül az a lehetőség, hogy „antifasiszta emlékként” közösen is fel lehetne állítani a szobrot, melynek helyreállítása áprilisban fejeződik be. Az I. Magyar Képzőművészeti Kiállításra kompozícióval készülő Pátzay is hasonló ötletet mond a Művelt Nép újságírójának 1950 júniusában: „Győzelem a faszizmus felett”. A tárlaton, szeptemberben azonban már „Kigyós figura” címmel szerepel a szobor. 1949 áprilisától 1950 elejéig — a zuhanás közben helyrehozhatatlanul megsérült szoborral együtt — Wallenberg személyének emléke foszlik le a szoborról, általános szellemmá téve azt, a következő fél év során pedig minden ideológiai töltéstől mentes, kissé antikizáló díszítő szoborrá változik a hajdani Wallenberg-émlék. A legmeghökkenőbb, vagy talán legkézenfekvőbb metamorfózis azonban ezután következett. 1953-ban már mai helyén, a debreceni gyógyszergyár mellett találjuk „Kigyós férfi”, majd a máig használatos „Kigyóölő” címmel. 1962-ben egy másik példányt Szukarno indonéz elnök visz magával lakartába, elnöki palotáját díszíteni, 1964-ben pedig az eredetinek kb. fele méretű „Kigyóölő”-t a Radiológiai Klinika árártánál állítják fel Budapesten. Tehát a két hazai „Wallenberg-émlék” — az orvostudomány elvé került. Így, a Wallenbergnek a fasiszta terror elleni küzdelmét szimbolizálják, hanem — egy kigyó — az orvostudomány régi jelképével viad a férfit ábrázoló díszítő szoborként az emberiség harcát a betegség ellen.

PÓTÓ JÁNOS